

VÄHEMMÄN VÄKIVALTA -

Kokemuksia moniammatillisista viranomaisverkostoista väkivallan ehkäisy- ja vähentämistyössä

ANU LEANDER
Tampereen yliopisto
Porin yksikkö
Sosiaalipolitiikan pro gradu -tutkielma
Syyskuu 2014

Tampereen yliopisto
Porin Yksikkö

ANU LEANDER: Vähemmän väkivaltaa – kokemuksia moniammatillisista viranomaisverkostoista väkivallan ehkäisy- ja vähentämistyössä

Pro gradu -tutkielma, 67 sivua, 5 liitesivua

Sosiaalipolitiikka

Syyskuu 2014

Tutkielmassa tarkastellaan viranomaisverkostoja Lasta lyömätön Satakunta -hankkeen sekä Väkivallan vähentäminen Porissa väkivallan tihentymäkartoituksen ja yhteisöllisten toimien avulla -hankkeen osalta. Molemmissa tutkimuksen hankkeissa tavoitteena on ehkäistä ja vähentää väkivaltaa sekä lievittää niistä aiheutuvia haittoja viranomaisten välisen yhteistyöverkoston avulla. Hankkeet ovat tärkeitä myös kansallisen turvallisuussuunnittelun kannalta, ja turvallisuuden näkökulmasta osa Porin ja Satakunnan alueen asukkaiden hyvinvointia.

Suuri osuus tutkielman aineistoa on vuosina 2010-2011 Lasta lyömätön Satakunta -hankkeeseen tehdyt 25 viranomaishaastattelua sekä keväällä 2013 suoritettu Lasta lyömätön Satakunta -hankkeen ohjausryhmän ryhmähaastattelu. Aineiston osana ovat myös Lasta lyömätön Satakunta -hankkeen sekä Väkivallan vähentäminen Porissa väkivallan tihentymäkartoituksen ja yhteisöllisten toimien avulla -hankkeen työ- ja ohjausryhmien kokouspöytäkirjat sekä seminaarien ja koulutustilaisuuksien materiaalit. Lisäksi olen käyttänyt aineistona kokouksista, seminaareista, koulutuksista ja työpajapäivistä tekemääni havainnointia.

Tulosten perusteella voidaan todeta, että verkostot voivat olla hyvinkin erilaisia ja ne syntyvät ja muotoutuvat eri tavoin. Viranomaiset eivät välttämättä itse koe tekevänsä verkostotyötä, sillä se on juurtunut osaksi työn arkirutiineja. Myös verkostojen toiminta on moninaista ja usein myös haasteellista. Yhteistyötä tehdään, ja sitä halutaan tehdä jopa enemmän, myös yleinen suhtautuminen moniammatilliseen verkostoyhteistyöhön on myönteistä. Verkostotyön avulla viranomaisten välinen yhteistyö ja kommunikointi ovat parantuneet. Hanketyötä tehneet viranomaiset ovat halunneet jatkaa hanketta rahoituksen jälkeenkin saatujen hyvien tulosten perusteella. Verkostoyhteistyötä halutaan edelleen kehittää ja Porissa keväällä 2014 aloittanut Ankkuri-mallin toiminta on antanut positiivisen kuvan moniammatillisesta toimintatavasta. Haasteita ja kehittämistä silti löytyy. Tällaisia ovat viranomaisten ajanpuute, muiden viranomaisten toimintatapojen epäselvyys sekä tiedottaminen.

Avainsanat: Viranomaisverkostot, moniammatillinen yhteistyö, hanketyö, lapsiin kohdistuva perheväkivalta, väkivalta, turvallisuussuunnittelu, Ankkuri-malli

University of Tampere
Department of Pori

ANU LEANDER: Less violence – the experiences from authorities' multiprofessional networks to prevent and reduce violence

Master's Thesis, 67 pages, appendices 5 pages

Social policy

September 2014

The aim of the thesis is to study authoritative networks in *Lasta lyömätön Satakunta* -project and *Väkivallan vähentäminen väkivallan tihentymäkartoituksen ja yhteisöllisten toimien avulla* -project. Both projects aim to prevent and reduce violence and to alleviate the detriments with the help of cooperation between authorities. The projects are important also from the viewpoint of the national security programme and local inhabitants' welfare.

Major part of the empiric material consists of twenty-five authoritative interviews which have been conducted in *Lasta lyömätön Satakunta* -project during the years 2010-2011, and a group interview of the steering group in the spring 2013. As part of the empiric material, I have also utilized the minutes of the meetings and the materials of seminars and trainings from both of the above mentioned projects. Furthermore, I have observed the meetings, seminars, trainings and workshop days of the projects.

Based on the results, the networks are various and they are created and formed in different ways. The authorities don't necessarily realize that they are working as a network because the network has become rooted as a part of their daily routines. Also, the activities of networks are diverse and often challenging.

The authorities cooperate with each other, and they want to do it even more. The general attitude towards multiprofessional cooperation and networks is positive. With the help of networks, the communication and the overall cooperation between authorities has improved. The authorities who have worked in the projects are inclined to continue the projects even when the external funding has ended. The cooperation in networks is still developed, and the *Ankkuri*-model which begun in the spring 2014 in Pori has given a positive picture of the multiprofessional working method. However, there are still challenges and targets of development, like the lack of time, the unclarity of other authorities' working methods, and informing.

Key words: Authoritative networks, multiprofessional co-operation, project, family violence against children, violence, security planning, Ankkuri-model

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	1
1.1 Verkostomaiset turvallisuushankkeet tutkimuksen kohteena	1
1.2 Turvallisuussuunnittelu	3
1.3 Turvallisuus ja turvattomuus	4
2 TURVALLISUUSHANKKEET PORISSA	7
2.1 Lasta lyömätön Satakunta	7
2.2 Väkivallan vähentäminen Porissa väkivallan tihentymäkartoituksen ja yhteisöllisten toimien avulla	8
2.3 PAKKA -hanke ja Porin Ankkuri-malli	9
2.4 Hankkeiden yhteiset piirteet	11
3 VERKOSTOTYÖ	13
3.1 Verkostot	13
3.2 Moniammatillinen verkostoyhteistyö	14
3.3 Perheväkivaltatyön toimijat	16
3.4 Perheväkivaltatoimijoiden verkosto Lasta lyömätön Satakunta -hankkeessa	18
3.5 Väkivaltatoimijat Väkivallan vähentäminen Porissa väkivallan tihentymäkartoituksen ja yhteisöllisten toimien avulla -hankkeessa	20
4 VÄKIVALTA SOSIAALISENA ONGELMANA	22
4.1 Väkivallan määritelmä	22
4.2 Lapsiin ja nuoriin kohdistuva väkivalta	22
4.3 Kuritusväkivalta ja lasten kaltoinkohtelu	25
4.4 Esimerkkeinä ravintoloissa tapahtuva väkivalta ja katuväkivalta	26
4.5 Piilorikollisuuden ongelma	28
5 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	30
5.1 Tutkimuskysymys	30
5.2 Aineistot	31
5.2.1 Aineistona Lasta lyömätön Satakunta -hankkeessa kerätyt viranomaishaastattelut asiantuntijahaastatteluina	31
5.2.2 Lasta lyömätön Satakunta -hankkeen ohjausryhmän ryhmähaastattelu	34
5.2.3 Pöytäkirjat	35
5.2.4 Havainnointi	36
5.3 Aineiston analyysi	37
6 TULOKSET	40
6.1 Viranomaisverkostot	40
6.2 Verkostojen toiminta	43
6.3 Verkostojen kehittäminen	48
6.4 Verkostojen merkitys	51

7 KESKUSTELUTEEMAT	55
7.1 Erilaiset verkostot	55
7.2 Hyödylliset verkostot	55
7.3 Tarpeelliset verkostot	56
7.4 Muuttuvat verkostot	57
8 LOPUKSI	58
8.1 Verkostojen vaikeus ja ilo	58
8.2 Toimenpide-ehdotukset	60
8.3 Oman työn arviointi	62
LÄHTEET	63
LIITTEET	
LIITE 1 Lasta lyömätön Satakunta -hankkeen viranomaishaastattelujen haastatteluteemat kevät 2010	68
LIITE 2 Lasta lyömätön Satakunta -hankkeen viranomaishaastattelujen haastatteluteemat kevät 2011	70
LIITE 3 Lasta lyömätön Satakunta -hankkeen ohjausryhmän ryhmähaastattelun teemoja	72
TAULUKOT	
TAULUKKO 1 Lapsiin ja nuoriin kohdistuvan väkivallan muodot	23
TAULUKKO 2 Haastatteluaineisto toimialoittain vuosina 2010–2011	32

1 Johdanto

1.1 Verkostomaiset turvallisuushankkeet tutkimuksen kohteena

Pro gradu -tutkielmani aiheena on verkostotyö turvallisuuteen liittyvissä hankkeissa. Molemmat tutkimuskohteena olevat hankkeet ovat Porissa toimivia oikeusministeriön rahoittamia hankkeita, jossa olen itse ollut mukana arvioitsijan roolissa. Kyseessä ovat Lasta lyömätön Satakunta -hanke sekä Väkivallan vähentäminen Porissa väkivallan tihentymäkartoituksen ja yhteisöllisten toimien avulla -hanke. Ensisijainen kiinnostus kohdistuu hankkeissa esiintyvään verkostotyöhön, sen syntyyn, toimintaan ja mahdollisuuksiin. Toiseksi olen kiinnostunut siitä, miten verkostotyö toimii turvallisuuteen liittyvissä hankkeissa, mikä merkitys verkostotyöllä on turvallisuuden näkökulmasta.

Se, miksi tutkimuskohteiksi on valikoitunut niin sanotut turvallisuushankkeet, johtuu muun muassa alueen väkivaltatilanteesta. Porissa on monissa tahoissa pysähtytty pohtimaan turvallisuuskysymyksiä etenkin kahdesta näkökulmasta; lasten ja nuorten turvallisuuden sekä yleensä väkivaltarikollisuuden näkökulmista. Väkivaltarikollisuuden luonne Porissa eroaa muista suurista kaupungeista Suomessa sillä, että väkivallanteot ovat törkeämpiä. Väkivaltarikollisuuden keskittyminen kaupungin keskustaan etenkin viikonloppuiltaisin heikentää turvallisuutta ja asukkaiden turvallisuuden kokemusta. Ymmärrettävää on, että asiaan halutaan puuttua usean eri toimijan toimesta, niin viranomaisten puolelta kuin liike-elämästäkin, sillä turvallisuus on koko kaupungin yhteinen etu.

Väkivallan vähentäminen Porissa väkivallan tihentymäkartoituksen ja yhteisöllisten toimien avulla -hankkeen taustalla on ajatus väkivallasta vakavana ongelman Porin ja Satakunnan alueella. Esimerkiksi vuosina 2010 ja 2011 Porissa kirjattiin törkeitä pahoinpitelyjä ja pahoinpitelyjä asukaslukuun suhteutettuna enemmän kuin vertailukaupungeissa ja kaikkien pahoinpitelyrikosten osalta Pori sijoittuu maamme kärkipäähän. Sekä poliisi että muut kaupungin viranomaistahot kokevat väkivallan yhteiseksi ongelmaksi, johon pyritään vaikuttamaan yhteistyöllä alueen eri toimijoiden kesken. (Eskelinen & Leander 2014.) Lasta lyömätön Satakunta -hankkeelle näytti puolestaan olevan alun perin sosiaalinen tilaus, sillä ennen hanketta tehdyn kyselyn mukaan lasten

kokemaan väkivaltaan puuttumisesta ei ollut useinkaan riittävää tietotaitoa kentällä. Koettiin, että lapsiin kohdistuvan väkivallan tunnistaminen ja esille tuonti eri keinoin olisi tärkeää muun muassa piilorikollisuuden vähentämiseksi. (Leander & Eskelinen 2011, 1.)

Väkivaltaa voidaan pitää suomalaisessa yhteiskunnassa merkittävänä sosiaalisena ongelmana, sillä väkivallan kokemukset ovat hyvinkin arkipäiväisiä. Ronkainen (2008) pohtiikin artikkelissaan, minkälainen toimija suomalainen hyvinvointivaltio on väkivallan suhteen ja miten väkivaltaongelmaa hoidetaan. Hänen mukaansa toimijuuden vaatimus on siirretty julkisilta tahoilta hyvin paljon uhreille ja järjestöille. (Ronkainen 2008, 390, 397.) Lasta lyömätön Satakunta -hankkeessa sekä Väkivallan vähentäminen Porissa väkivallan tihentymäkartoituksen ja yhteisöllisten toimien avulla -hankkeessa on tartuttu tähän ongelmaan ja korostetaan puolestaan sitä, että väkivalta kuuluu kaikille. Ihmisille tarjotaan apua, heidän ei tarvitse osata pyytää sitä. Tutkimuksen hankkeet poikkeavatkin edellä mainitusta ajatuksesta vastuun siirtämisestä.

Molemmissa tutkimukseni hankkeissa on haluttu korostaa verkostotyötä ja moniammatillisuutta, sillä niiden katsotaan olevan oleellisia tekijöitä ihmisten hyvinvointiin pyrkivissä toimenpiteissä. Moniammatillinen verkostotyö on perusteltua myös siksi, että rikoksenvalvonta ja torjunta eivät voi olla vain tekninen kysymys, vaan huomioon tulisi ottaa myös sosiaalinen ulottuvuus. (Eskelinen & Leander 2014.) Hankkeissa ajatellaan, että apua tarvitsevat sekä tekijä että uhri, joissakin tapauksissa koko perhettä pitää voida auttaa. Väkivallan vähentäminen Porissa väkivallan tihentymäkartoituksen ja yhteisöllisten toimien avulla -hankkeen tavoitteisiin kuuluva moniammatillinen tiimityöskentely vastaa juuri näihin tarpeisiin (mt). Myös Lasta lyömätön Satakunta -hankkeessa viranomaisten väliseen yhteistyöhön on haluttu panostaa. Moniammatillinen toimintamalli edesauttaa osallistujatahojen sitoutumista ja läsnäoloa, mikä on ollutkin Lasta lyömätön Satakunta -hankkeessa erityisen merkittävää. (Leander & Eskelinen 2011.)

Sekä turvallisuus että moniammatillinen verkostotyö ovat siis erittäin ajankohtaisia ja sekä sosiaalipoliittisesti että yhteiskuntapoliittisesti tärkeitä aiheita ja ne ovat saaneet monilta tahoilta kiinnostusta osakseen. Porin kaupungissa halutaan myös panostaa turvallisuuteen, mistä kertoo muun muassa usean eri turvallisuuteen tähtäävän työryhmän toiminta (Vainio 2014). Toimijoiden välinen yhteistyö ja turvallisuuden parantaminen koetaan monissa viranomaisorganisaatioissa tärkeäksi, ja tämä näkyy selkeästi myös tutkimuskohteena olevissa hankkeissa.

1.2 Turvallisuussuunnittelu

Suomessa paikallista turvallisuussuunnittelua on tehty vuodesta 1999. Tällainen paikallinen turvallisuussuunnittelu on yleisin paikallisen turvallisuusyhteistyön toimintamalli. Kaupunkien turvallisuuden katsotaan vaikuttavan suuresti suomalaisen yhteiskunnan turvallisuuteen. Samalla turvallisuushaasteet ovat kuitenkin muuttuneet, jolloin niiden ratkaisemiseen tarvitaan lähes aina useamman toimijan välistä yhteistyötä. Kaupungeissa turvallisuuden kannalta keskeisiä toimijoita ovat muun muassa poliisi, sosiaali- ja terveystoimi, pelastustoimi, opetustoimi, ympäristösuunnittelu sekä teiden ja katujen kunnossapito. (Pelottomat puistot, kodikkaat korttelit 2010, 9-10.) Turvallisuussuunnittelu on yksi yhteiskuntapolitiikan toiminnan muoto.

Turvallisuussuunnitelmalla tarkoitetaan suunnitelmaa, jolla pyritään edistämään tietyn kohteen tai alueen turvallisuutta. Suunnitelma voi olla joko alueellinen tai paikallinen ja sen kohteeksi otetaan ne ilmiöt ja asiat, jotka paikallisen toimintaympäristön analyysin ja riskien kartoituksen seurauksena arvioidaan tärkeimmiksi alueen turvallisuuteen vaikuttaviksi seikoiksi. (Helsingin kaupungin pelastuslaitos.) Sisäasiainministeriö asetti vuonna 2009 hankkeen valmistelemaan kaupunkien turvallisuusohjelmaa, missä mukana oli 16 Suomen suurinta kaupunkia asukasluvun perusteella valittuna, mukana myös Pori. Hankkeen tehtävänä oli arvioida kaupunkien turvallisuustilannetta ja laatia ohjelma, jossa kuvataan yhteistyöhön perustuvia keinoja turvallisuuden edistämiseksi. Ensimmäiseksi kaupunkien turvallisuustyön tavoitteeksi nousi kaupunkien ja kaupunkilaisten turvallisuuden ja turvallisuuden tunteen parantaminen. Toisena tavoitteena mainitaan turvallisuusongelmista aiheutuvien kustannusten pieneneminen. Kolmannen tavoitteen mukaan Suomi on Euroopan turvallisim maa vuonna 2015. Turvallisuussuunnittelulla pyritään yhteiskunnassa sellaiseen tilaan, jossa jokainen voi nauttia oikeusjärjestelmän takaamista oikeuksista ja vapauksista sekä turvallisesta yhteiskunnasta ilman rikollisuudesta, häiriöistä, tapaturmista, onnettomuuksista ja suomalaisen yhteiskunnan tai kansainvälistyvän maailman ilmiöistä tai muutoksista aiheutuvaa pelkoa tai turvattomuutta. (Pelottomat puistot, kodikkaat korttelit 2010, 12-14, 10.)

”Paremmaksi Poriksi – tutkiva työpaja kaupunkien turvallisuuskysymyksistä” järjestettiin vuonna 2008 Tampereen yliopiston Porin yksikön toimesta Porin yliopistokeskuksessa. Työpajassa saimme kuulla myös Porin kaupungin ensimmäisestä turvallisuussuunnitelmasta vuodelta 2001. Turvallisuussuunnitelmaa seurataan vuosittain sekä Porin kaupungin että poliisin toimesta, jolloin siitä pyritään tekemään jatkuva prosessi kaupungin turvallisuuskysymyksistä.

Turvallisuussuunnitelman mukaan Porissa on toiminut useita eri työryhmiä, joiden tehtävänä on ollut eri elämänalueiden turvallisuuden parantaminen (esimerkiksi väkivaltatyöryhmä, arjen turvallisuus -työryhmä). Vuoden 2009-2012 turvallisuustavoitteisiin kuuluivat muun muassa lasten ja nuorten turvallisuus, yleisten paikkojen turvallisuus sekä rikosten ehkäisy. (Eskelinen & Leander 2009, 14-15.) Sekä Lasta lyömätön Satakunta -hanketta että Väkivallan vähentäminen Porissa väkivallan tihentymäkartoituksen ja yhteisöllisten toimien avulla -hanketta voidaan pitää tämän suunnitelman täytäntöönpanona, sillä molemmat pyrkivät selkeästi turvallisuuden lisäämiseen Porissa ja Satakunnan alueella. Muun muassa Lasta lyömätön Satakunta -hanke sekä PAKKA-hanke¹ ovat Porin kaupungin turvallisuussuunnitelman 2009-2012 kärkihankkeita (Porin kaupungin turvallisuussuunnitelma vuosille 2009-2014).

Myös tällä hetkellä Porin kaupunki kehittää turvallisuussuunnitteluaan. ”SamaaTurvaa” on Satakunnan turvallisuussuunnittelun verkostomuotoinen organisaatio, joka on jaettu alueelliseen eli koko Satakunnan kattavaan osaan sekä paikalliseen eli Porin kaupunkia koskevaan osaan. (Vainio 2014) Porin turvallisuussuunnitelmassa suurta painoarvoa saavat myös muun muassa Lasta lyömätön Satakunta -hanke, Väkivallan vähentäminen Porissa väkivallan tihentymäkartoituksen ja yhteisöllisten toimien avulla -hanke sekä Ankkuri-malli².

1.3 Turvallisuus ja turvattomuus

Turvallisuus ja turvattomuus ovat kaksi eri asiaa. Turvallisuus on sekä yksilötasolla että yhteisötasolla inhimillinen peruspyrkimys, ja turvattomuus on puolestaan sitä, että on olemassa uhkia, joiden vuoksi tuo peruspyrkimys on vaarassa jäädä toteutumatta (Niemelä 2007, 167). Turvallisuus on monimutkainen asia ja sillä on monta rinnakkaista ja osin myös päällekkäistä määritelmää. Turvallisuuden on nähty liittyvän lähes kaikkeen, mitä ihminen voi pitää uhkana kuten ekologisia ongelmia, sodan mahdollisuutta, taloudellista epävarmuutta tai terveyteen liittyviä vaikeuksia. Turvattomuus on puolestaan sidoksissa tilaan ja aikaan. Toiseksi se on osittain rikostilastoista riippumaton kokemus ja tunne. Kolmanneksi elämäkokemukset muuttavat suhdetta pelkoon, joko lisäten tai vähentäen. Lisäksi medialla on suuri merkitys turvattomuuteen ja pelkoon

¹ PAKKA-hanke eli ”Paikallinen alkoholipolitiikka” on toimintamalli, jonka tavoitteena on vähentää alkoholihaittoja paikallisen tason toimenpiteillä (Holmila & Warpenius & Warsell & Kesänen & Tamminen 2009, 18).

² Ankkuri-malli on toimenpide, jolla pyritään puuttumaan alle 18-vuotiaisiin rikoksentekijöihin sekä lähisuhdeväkivaltaan (Sisäministeriö 2013).

uutisoinnillaan ja leimaavalla puheellaan. (Koskela 2009, 103.) Yleisesti ottaen turvallisuutta voidaan pitää myös ihmis- ja kansalaisoikeutena, jota Suomessa kuvastavat taloudelliset, sosiaaliset ja sivistykselliset ihmisoikeudet (Niemelä 2007, 168). Turvallisuus on siis tärkeä arvo ja turvattomuutta voidaan pitää antiteesinä turvallisuudelle (Eskelinen & Leander 2009, 16).

Hille Koskela (2009, 104-106) on jakanut turvallisuuden viiteen eri ulottuvuuteen: laskennalliseen, koettuun, kulttuuriseen/rakenteelliseen, sosiaaliseen ja imaginääriseen. Laskennallinen turvallisuus heijastuu rikostilastoista, ja siihen vaikuttavat riskien arviointi. Koettu eli henkilökohtainen turvallisuus puolestaan on riippumaton rikostilastoista ja on sidoksissa yksilön elämänpolkuun. Turvallisuus ja turvattomuus seuraavat ihmistä läpi elämän ja muuttuvat kokemusten myötä. Koettu tunne ei kuitenkaan ole puhtaasti yksilön, vaan siihen vaikuttavat aina yksilön kytkökset ympäröivään yhteisöön ja yhteiskuntaan. Turvallisuuden kulttuurinen käsite tarkoittaa yhtäältä sitä, että eri kulttuuritaustoista tulevat kokevat eri asiat uhkaaviksi, ja toisaalta laskennallinen riski joutua väkivallan kohteeksi saattaa olla riippuvainen esimerkiksi ihonväristä. Sosiaalisella turvallisuudella tarkoitetaan puolestaan sitä, kuinka hyvin tuntee paikallisen kulttuurin tavat ja osaa reagoida erilaisiin tilanteisiin. Lisäksi turvallisuus on aina yhteisen mielikuvituksen, median ja muiden tietolähteiden muovaama imaginäärinen kokonaisuus. Medialla on merkittävä asema pelon sosiaalisessa tuottamisessa ja mielikuvien välittämisessä. (Mt. 104-106.) Tässä tutkimuksessa turvallisuus rajautuu turvallisuuteen väkivallattomuudesta ihmisen arjessa.

Suomessa väkivallan pelko nousi voimakkaasti vuoteen 1997 asti, mutta on sen jälkeen vähentynyt yhtä voimakkaasti. Väkivallan pelkoon liittyvistä trendeistä voidaan mainita muun muassa se, että naiset ovat enemmän huolissaan väkivallasta kuin miehet, vaikka sukupuolten välillä ei kehitystrendissä olekaan eroja. (Sirén & Aaltonen & Kääriäinen 2010, 26-31.) Naisten on todettu olevan miehiä huolestuneempia rikollisuudesta ja läheisten ongelmista, vaikka naiset joutuvat miehiä harvemmin rikoksen kohteeksi. Tällaista tilannetta kutsutaan pelkoparadoksiksi, sillä pelko ei vastaa objektiivista tilannetta. (Eskelinen & Leander 2009, 16.) Esimerkiksi perheväkivallan pelko on vähentynyt voimakkaasti vuoden 1993 jälkeen, vaikka perheväkivallasta kertoneiden määrässä ei ole tapahtunut merkittäviä muutoksia. Kaiken kaikkiaan viimeisten vuosikymmenten aikana päähavaintona voidaan pitää sitä, että todellisen väkivallan määrä ja toisaalta väkivallan yleinen pelko ovat kehittyneet eri tavalla. Pelko on joko noussut tai laskenut, mutta väkivaltaa kokeneiden osuus on pysynyt melko vakaana. (Sirén & Aaltonen & Kääriäinen 2010, 26-31.)

Paremmaksi Poriksi -raportissa pohdittiin, onko Pori turvallinen kaupunki. Yleisesti ottaen väkivallan kokeminen Porissa on samaa tasoa kuin Länsi-Suomessa keskimäärin. Katuturvallisuusindeksi oli Porissa vuonna 2000 100, mutta vuonna 2008 se näyttäisi pudonneen 75:een. Keskimäärin Suomen eri kaupunkien asukkaiden turvattomuuskokemuksissa ei ole suuria eroja, vaan kiinnostavampaa on etsiä kaupungin sisältä esimerkiksi alueita, joilla koetaan turvattomuutta enemmän. (Eskelinen & Leander 2009, 17.) Juuri tähän on kiinnitetty huomiota Väkivallan vähentäminen Porissa väkivallan tihentymäkartoituksen ja yhteisöllisten toimien avulla -hankkeessa ja nimenomaisesti tihentymäkartoituksen³ hot spot -alueiden tarkastelulla.

³ Tihentymäkartoituksessa rikokset sijoitetaan karttapohjaan, jolloin esille saattaa nousta rikosten keskittymiä eli hot spot -alueita, joissa rikoksia tapahtuu enemmän (Hannula 2013).

2 Turvallisuushankkeet Porissa

2.1 Lasta lyömätön Satakunta

Ensimmäinen pro gradu -tutkielmaani liittyvä hanke on nimeltään *Lasta lyömätön Satakunta*. Lasta lyömätön Satakunta on Satakunnan poliisilaitoksen (nykyisin Lounais-Suomen poliisilaitos) hanke, joka on saanut rahoituksen oikeusministeriöltä. Hankkeen suunnittelu aloitettiin syksyllä 2009 ja hanke päättyi virallisesti vuoden 2010 lopussa, mutta jatkunut projektiluonteisena rahoituksen jälkeenkin. Hankkeen tavoitteena oli rakentaa Satakunnan alueelle verkostoitunut toimintamalli, jonka avulla pyritään ehkäisemään lapsiin ja nuoriin kohdistuvaa perheväkivaltaa. Hankkeen pääasiallisena tarkoituksena oli vähentää lapsiin ja nuoriin kohdistuvaa perheväkivaltaa sekä lievittää perheväkivallasta aiheutuvia haittoja väkivallan ehkäisytyössä mukana olevien toimijoiden kanssa. Hankkeessa pyrittiin rakentamaan Satakunnan alueelle verkostoitunut toimintamalli lapsiin kohdistuvan perheväkivallan ehkäisemiseksi, palveluketjun kehittämiseksi sekä tavoitteena oli kehittää tiedon tuottamista, kulkua sekä koordinoitua yhteistyöverkoston välillä.

Lasta Lyömätön Satakunta -hanke lähti liikkeelle väkivaltatyön kuntayhdysheikilöiden välisen verkoston rakentamisesta. Tavoitteena on ollut rakentaa jo olemassa olevan tiedon ja uusien ideoiden ja tietojen pohjalta verkostoitunut ennaltaehkäisevä ja korjaava malli lapsiin ja nuoriin kohdistuvan väkivallan vähentämiseksi. Yksi keino hankkeen tavoitteiden saavuttamiseksi on ollut kouluttaa verkoston jäsenet väkivallan tunnistamiseen, puheeksi ottoon, väkivallan seurauksia korjaavien toimintamenetelmien kehittämiseen ja lopulta käytännön puuttumisen keinoihin. Viranomaisten koulutus järjestettiin syksyllä 2010 maakunnallisella seminaarilla sekä neljällä niin sanotulla jalkautustilaisuudella eri kunnissa.

Tampereen yliopiston Porin yksikkö on tehnyt Lasta lyömätön Satakunta -hankkeesta arvioinnin, joka on myös saanut rahoituksen oikeusministeriöltä. Yhteistyö väkivallan ehkäisytyössä -arvointihankkeen evaluointi kohdistuu koko Lasta lyömätön Satakunta -hankkeeseen alusta loppuun saakka. Suunnitteluvaiheessa käytettiin ennakkoarvointia, jolla tuettiin hankkeen valmistelua ja arvioidaan alkutilannetta. Väliarvointia voidaan puolestaan pitää hankkeen etenemisen kehittämisvälineenä. Loppuarvointi käsitti taas hankkeessa saavutettujen tulosten ja niiden vaikutusten arvioinnin. Arvioinnin kohteena oli hankkeen organisatorinen ja

suunnittelullinen toteutus, tuloksellisuus, vaikuttavuus ja hyödynnettävyys. Arviointi kohdistui myös hankkeen yhteydessä kehitetyn toimintamallin toteutukseen ja tuloksiin sekä yhteistyökumppaneista muodostuvaan verkostoon ja sen toimivuuteen lapsiin ja nuoriin kohdistuvan väkivallan ehkäisemis- ja auttamistyössä. Lisäksi arvioitiin verkostomallin hyödyntämistä ja jatkuvuutta. (Leander & Eskelinen 2011.) Varsinaisen toiminta-ajan aikaisen arviointiraportin lisäksi hankkeesta on tehty myös jatkoraportti, jossa kuvataan hankkeen päättymisen jälkeistä aikaa, sillä hankkeen ohjausryhmä on jatkanut aktiivisesti toimintaansa ja järjestänyt muun muassa uusia seminaareja. Olen itse mukana Lasta lyömätön Satakunta -hankkeessa arvioitsijan roolissa hankkeen alusta asti. Arvioinnin loppuraportti valmistui kesäkuussa 2011. Hankkeen jatkoarviointiraportti on valmistunut puolestaan helmikuussa 2014. Nämä molemmat raportit yhdistetään yksiin kansiin Tampereen yliopiston Porin yksikön julkaisusarjaan ja valmis julkaisu ilmestyy syyskuussa 2014.

Lasta lyömätön Satakunta -hankkeen arvioinnin päätulokset ovat seuraavanlaiset. Hanke oli kokonaisuudessaan tarpeellinen. Vaikka verkottuminen on hankala tehtävä, siitä on kuitenkin viranomaisille selkeää hyötyä. Hanke pyrki aktiivisesti kouluttamaan viranomaisia seminaarien ja koulutustilaisuuksien muodossa ja luomaan verkostoja viranomaisten välille. Myös Internet-pohjaisesta mallista, jossa verkkoon on kerätty eri viranomaistahoille ohjeet lapsiin kohdistuneista väkivaltatapauksista, on tuonut viranomaisille varmuutta ja rohkeutta toimia tarvittavissa tilanteissa. Voidaan myös varovasti todeta, että osa piilorikollisuudesta on saatu esiin. Sekä hankkeen ohjausryhmä että työryhmä antoivat suuren panoksen hankkeelle. Jäsenten asiantuntijuus ja sitoutuminen vaikuttivat suurella määrällä hankkeen onnistumiseen. Kehitettäviksi kohteiksi jäi hankkeen virallisen päättymisen jälkeen jatkumoiden suunnittelu sekä tiedottaminen. Lisäksi lapsiin kohdistuvan perheväkivallan ehkäisytöitä ja viranomaisten välistä verkottumista sekä niistä käytävää keskustelua tulee pitää esillä, jotta levittämisen- ja juurruttamistyö voivat jatkua. (Leander & Eskelinen 2011.)

2.2 Väkivallan vähentäminen Porissa väkivallan tihentymäkartoituksen ja yhteisöllisten toimien avulla

Toinen turvallisuuteen liittyvä hanke, joka liittyy pro gradu -tutkielmaani, on nimeltään *Väkivallan vähentäminen Porissa väkivallan tihentymäkartoituksen ja yhteisöllisten toimien avulla* (myös Väkivä). Tämä hanke on niin ikään Lounais-Suomen poliisilaitoksen hanke yhteistyössä Porin

kaupungin kanssa ja on saanut rahoituksen oikeusministeriöltä. Hanke on aloitettu syksyllä 2012 ja se päättyi toukokuussa 2014.

Hankkeen tavoitteet on jaettu kahteen vaiheeseen. Ensimmäisessä vaiheessa tavoitteena oli tehdä tihentymäkartoitus Porissa tapahtuvista väkivallan teoista. Tihentymäkartoitus toteutettiin keräämällä poliisin tietojärjestelmästä (Patja) viranomaisten tietoon tulleet väkivaltarikokset. Tihentymäkartoituksessa väkivaltarikokset sijoitetaan karttapohjaan, jolloin esiin saattaa nousta alueita eli tihentymiä (hot spot), joissa väkivaltarikoksia tapahtuu enemmän. Tilastoinnissa mukaan otetut rikosnimikkeet olivat lievistä pahoinpitelystä murhaan sekä raiskaus ja törkeä raiskaus sekä järjestystä ylläpitävän henkilön vastustaminen. Porissa tapahtuneiden rikosten tarkasteluajanjakso oli 1.10.2011-30.9.2012.

Hankkeen toisessa vaiheessa tavoitteena oli eri viranomaistoimijoiden yhteisin toimin vaikuttaa näihin kartoituksessa ilmitulleisiin väkivallan tihentymisalueisiin, jotta väkivaltarikoksia pystyttäisiin ehkäisemään ja vähentämään. Keinot väkivallan vähentämiseen voivat liittyä muun muassa valaistukseen, valvontakameroiden asentamiseen tai poliisin näkyvyyteen, mutta yhtenä tärkeänä keinona pidetään ennen kaikkea verkostoituneen työskentelytavan luomista väkivallan vähentämiseksi.

Myös Väkvä -hankkeesta Tampereen yliopiston Porin yksikkö on tekemässä arviointia, joka on saanut niin ikään rahoituksen oikeusministeriöltä. Evaluointihankkeen tavoitteena on arvioida Väkvä -hanketta kokonaisvaltaisesti ja tietoa hankkeesta kerätään sekä etukäteen että toiminnan aikana. Lopuksi tavoitteena on tuottaa koko hanketta arvioiva loppuraportti, jossa arvioidaan hankkeen toteutusta, tavoitteita, keinoja, vaikuttavuutta sekä tuloksellisuutta. Evaluoinnin loppuraportti valmistuu syksyllä 2014. Myös tämän hankkeen arvioinnissa olen itse mukana

2.3 PAKKA -hanke ja Porin Ankkuri-malli

Sekä PAKKA -hanke että Porin Ankkuri-malli liittyvät läheisesti etenkin Väkvä -hankkeeseen, mutta niillä on myös monia yhtymäkohtia Lasta lyömätön Satakunta -hankkeen kanssa. Sekä PAKKA -hanke että Ankkuri-malli eivät ole tämän tutkimuksen kohteita, mutta ovat mainittu tässä Porissa toimivina eri toimijoiden välisinä toimintamalleina, joilla on merkitystä kuitenkin tämän

tutkimuksen hankkeisiin. Näillä eri hankkeilla on samojakin henkilöitä toimijoina, jolloin yhteistyö on luonnollinen osa hankkeiden suunnittelua ja toteuttamista.

PAKKA -hanke eli 'Paikallinen alkoholipolitiikka' on toimintamalli, jonka tavoitteena on vähentää alkoholihaittoja paikallisen tason toimenpiteillä (Holmila & Warpenius & Warsell & Kesänen & Tamminen 2009, 18). Toimintamallin avulla pyritään vähentämään nuorten ja aikuisten juomista, nostaa juomisen aloitusikää sekä vähentää humalajuomiseen liittyviä haittoja. PAKKA -mallin toimijajoukko on laaja ja se tukeutuu laajaan alueelliseen yhteistyöhön, jota kunkin alueen koordinaattori kehittää ja ylläpitää. Tavoitteen on saada yhteistyöhön mukaan muun muassa paikalliset alkoholielinkeinon yrittäjät, ravintolahenkilökunta, vähittäiskaupat, poliisi, valvontaviranomaiset, nuoret ja heidän vanhempansa, oppilaitokset, media ja kuntapäätäjät. (Pakka-toimintamalli.) Vaikka PAKKA -hanke ei suoranaisesti liity turvallisuuteen, on sillä silti välillinen vaikutus väkivaltarikoksiin, sillä alkoholilla on suuri merkitys suomalaisessa väkivaltarikollisuudessa. Toiseksi PAKKA -hanke on hyvä esimerkki yhteistyöverkoston kehittämisestä ja muotoutumisesta yhden kunnan / yhteistoiminta-alueen sisällä.

Porissa ja Porin perusturvan yhteistoiminta-alueella PAKKA -hanke aloitti toimintansa vuoden 2010 alusta ja syksyllä 2013 toiminta vakinaistettiin. Ehkäisevän päihde- ja mielenterveystyön koordinaattorin toimeen kuuluu päihde- ja pelihaittojen ehkäisy sekä mielenterveyden edistäminen. (Porin PAKKA.) Tällä hetkellä koordinaattori on mukana myös Väkvä -hankkeen ohjausryhmässä, sillä erittäin usein väkivaltarikoksiin liittyy alkoholi, joko rikoksen tekijä on alkoholinvaikutuksen alaisena tai sekä tekijä ja uhri molemmat ovat päihittyneitä.

Porin PAKKA-hanke on saanut tunnustusta valtakunnallisesti ja Terveiden ja hyvinvoinninlaitos on ottanut sen yhdeksi kärkimalleistaan. Porin PAKKA eroaa muista ehkäisevän päihdetyön malleista siinä, että siinä puututaan saatavuuteen kysynnän ehkäisyä lisäksi. Ehkäisevä päihdetyö tehostuu, kun sen osana säännellään alkoholin ja tupakkatuotteiden saatavuutta. Tärkeää on ollut myös yhteisöllinen puuttuminen asioihin ja yhteistyötä on tehty eri viranomaistahojen lisäksi ravintoloiden ja vähittäiskauppojen kanssa. Tällaisen yhteistyömallin toivotaan leviävän koko maahan. (Satakunnan Kansa 16.2.2014.) Tampereen yliopiston Porin yksikön edustaja on ollut mukana myös tämän hankkeen ohjausryhmässä.

Toinen Porissa toteutettava malli on ns. Ankkuri-malli, joka saa jokaisessa sitä toteuttavassa kunnassa tai kaupungissa omanlaisiaan toimintasuuntia. Väkvä -hankkeessa syksyllä 2013

järjestetyssä Vähemmän väkivaltaa -seminaarissa oli Hämeenlinnan Ankkuri-mallin työntekijät esittelemässä mallia. Ankkuri-malli on toimenpide, jolla pyritään ehkäisemään alle 18-vuotiaiden rikosentekijöiden rikoskierrettä. Ankkuri-malli on kehitetty Kanta-Hämeen poliisilaitoksella, josta se on levinnyt muualle Suomeen. Sisäisen turvallisuuden ohjelmassa on tehty päätös ottaa Ankkuri-malli käyttöön koko maassa vuoteen 2014 mennessä. (Sisäministeriö 2013.) Nyt siis myös Porissa vuoden 2014 alusta alkaen toimii ankkuritiimi, jossa työskentelee sosiaalityöntekijä, ohjaaja, erikoisnuorisotyöntekijä, psykiatrinen sairaanhoitaja ja poliisi. Ankkuri-malli toimii myös tiiviissä yhteistyössä Väkvä -hankkeen kanssa ja tiimin työtilat sijaitsevat Porin poliisilaitoksella (Eskelinen & Leander 2014).

2.4 Hankkeiden yhteiset piirteet

Vaikka Lasta lyömätön Satakunta -hankkeella ja Väkivallan vähentäminen Porissa väkivallan tihentymäkartoituksen ja yhteisöllisten toimien avulla -hankkeella on varmasti paljonkin yhteisiä piirteitä, haluan korostaa niistä erityisesti kahta: molemmat ovat turvallisuuden lisäämiseen tähtääviä hankkeita sekä molemmissa painotetaan yhteistyöverkoston avulla tehtävää työtä ja toimintatapaa. Lasta lyömätön Satakunta -hankkeessa on ollut tavoitteena luoda yhteistyöverkostoja lapsiin kohdistuvien perheväkivaltatapauksen vähentämiseksi, kun taas Väkvä -hankkeessa on pyritty luomaan verkostoitunut työskentelytapa väkivallan vähentämiseksi. Vaikka verkosto on käsitetty ehkä hieman eri tavalla näissä kahdessa hankkeessa ja keinot tavoitteen saavuttamiseksi vaihtelevat, merkityksellisintä on se, että molemmissa hankkeissa on alusta asti ymmärretty se, että yksi viranomaistaho ei kykene tekemään kovin paljon. Jos halutaan muutosta, silloin yhteistyöhön on osallistuttava useampi viranomaistaho.

Se, että nimenomaan poliisi on sekä Lasta lyömätön Satakunta -hankkeessa että Väkivallan vähentäminen Porissa väkivallan tihentymäkartoituksen ja yhteisöllisten toimien avulla -hankkeessa koolle kutsuva organisaatio, ei johdu ainoastaan siitä, että Porin poliisilaitos on hankerahaa ministeriöltä saanut ja hakenut. Poliisilla on merkittävä, jollei jopa itsestään selvä rooli väkivallan vastaista työtä tehtäessä toisin sanoen turvallisuutta lisäävässä työssä, vaikka kaikki muutkin viranomaistahot ovat tiiviisti yhteistyössä mukana. Poliisi on väkivaltatyössä keskeinen toimija ja yhteistyökumppani, ja poliisilla on tärkeä tehtävä väkivallan vakavuuden realisoijana ja interventiotahona (Oranen 2004, 149).

Molempia hankkeita toteutetaan siis verkostoyhteistyönä, joka eroaa perinteisestä organisaatiotyön kehittämisestä. Useiden eri organisaatioiden toimijoista ja näiden toimijoiden välisistä suhteista muodostuva verkosto tuo yhteistyöhön erilaisia haasteita. Eri toimijat edustavat eri ammattiryhmiä ja organisaatioita, jolloin toimijoiden toimintatavat, taustaorganisaatioiden näkemykset tavoitteista ja odotuksen tuloksista voivat vaihdella, samoin toimintakulttuuri johtamistapoineen (Honkanummi 2005).

3 Verkostotyö

3.1 Verkostot

Verkosto -käsitteen synty liitetään yhteiskuntatieteissä John Barnesin 1950-luvun tutkimuksiin. Verkostotyö-nimike alkoi vakiintua 1970-luvulta lähtien sekä terapian että sosiaalityön piirissä. (Seikkula & Arnkil 2009, 12.) Verkosto voidaan määritellä toimijoiden löyhään kunkin asiantuntijuuteen perustuvaksi yhteenliittymäksi, joka ylittää sektorirajat ja hallinnon tasot, ja jossa formaalisten ja informaalisten toimijoiden välinen toiminnallinen riippuvuus on suuri. Verkoston tyypillisiä piirteitä ovat päätöksenteon jakaminen, yhteisen strategian luominen, yhteistyö ja kumppanuus, runsas vuorovaikutus, vahva luottamus ja ”heikko” johtaminen. (Niemi-Lilahti 2002, 209–210.) Sosiaalitieteellisessä tutkimuksessa verkostoja on käytetty yleisimmin metaforana kuvaamaan hajautettuja monimutkaisia sosiaalisia järjestelmiä, joiden toimintaa määrittävät tietyt epäviralliset normit, vahva keskinäinen luottamus ja sitoutuminen yhteisten päämäärien edistämiseen. (Uusikylä 1999, 49.)

Verkostot eivät ole aina samanlaisia, vaan muuttuvat työjakojen, toimijoiden ja toimintatapojen mukaan. Parhaimmillaan moniammatillinen kokonaisuus muodostuu toisiaan täydentävistä osista, joissa ammattilaiset tietävät keihin olla yhteydessä, kun täydentävää asiantuntemusta tarvitaan. (Seikkula & Arnkil 2009, 12–13.) Verkostoajattelun voidaan lähtevän siitä ajatuksesta, että johonkin asiaan osalliset eli ne, joita asia koskettaa, ovat keskenään tasavertaiset. Kaikilla on verkostossa yhtäläinen asema ja jokaisen mielipide on yhtä arvokas asiaa käsiteltäessä. (Auvinen 2002, 7.) Vaikka verkostot koetaan yleensä joustaviksi, muuntautumiskykyisiksi ja avoimiksi rakenteiksi, verkostoituneessa toimintaympäristössä on taatusti myös omat vaikeutensa. Verkostot ovat hankalasti johdettavia ja verkostojen pelisäännöt ja roolit usein epäselviä, minkä vuoksi myös tehtävillä on taipumusta kasautua verkoston aktiivisemmille jäsenille. (Virtanen 1999, 35.)

Sekä Lasta lyömätön Satakunta -hankkeessa että Väkipallan vähentäminen Porissa väkipallan tihentymäkartoituksen ja yhteisöllisten toimien avulla -hankkeessa on käytetty verkostoja apuna hankkeen tavoitteiden saavuttamisessa. Lasta lyömätön Satakunta -hankkeessa toimijoiden välisiä verkostoja on haluttu luoda estämään ja vähentämään lapsiin kohdistuvaa perheväkivaltaa ja siitä koituvia haittoja. Lisäksi hankkeessa on haluttu luoda verkostoitunut toimintamalli, joka olisi kaikkien Satakunnan alueen viranomaisten käytössä. Verkostot on tässä hankkeessa ymmärretty

kahdella tavalla, puhtaasti toimijoiden väliseksi eri viranomaistahoja koskevaksi verkostotyöksi sekä Internet-pohjaiseksi toimintamalliksi, jota useat eri viranomaistahot voivat hyödyntää työssään. Internet-pohjainen toimintamalli sisältää ohjeita ja yhteystietoja lapsiin kohdistuvien perheväkivaltatapausten hoidossa. Malli on tarkoitettu työkaluksi eri viranomaisille ja sen tarkoitus on auttaa viranomaisia löytämään ohjeet omalle ja muiden organisaatioiden väkivallan ehkäisy- ja vähentämistyölle. Väkivallan vähentäminen Porissa väkivallan tihentymäkartoituksen ja yhteisöllisten toimien avulla -hankkeessa puolestaan eri ammattilaisista koostuvat toimijat sekä työryhmä että ohjausryhmä toimivat verkostona, joka yhteisten kokousten ja ideoinnin avulla on pyrkinyt väkivaltarikosten ehkäisyyn ja vähentämiseen Porissa. Hankkeessa verkostoja edustaa lähinnä verkostoitunut työtapo tavoitteiden saavuttamiseksi. Vaikka verkosto -käsite ymmärretään hieman eri tavalla näissä kahdessa hankkeessa, verkostoja voidaan kuitenkin kuvailla samalla tavalla joustaviksi yhteenliittymiksi, jossa pääosassa ovat yhdessä tekeminen, demokraattinen päätöksenteko ja yhteisten pelisääntöjen ja tavoitteiden noudattaminen.

Vuokko Nietola (2011) käyttää verkostotyöstä nimitystä asiantuntijayhteistyö. Verkostoituvan työtavan uskotaan tuottavan laadukkaita, kokonaisvaltaisia ja toimivia palveluita ja niiden käyttö on saanut laajan kannatuksen hyvinvoinnin edistäjänä. Verkostotyön ideana on, että toimintaan osallistuu ammattilaisten lisäksi paikallisia toimijoita. (Mt, 21-22.). Lasta lyömätön Satakunta -hankkeessa ja Väkivallan vähentäminen Porissa väkivallan tihentymäkartoituksen ja yhteisöllisten toimien avulla -hankkeessa voidaan puolestaan ajatella olevan mukana henkilöitä, joiden status on sekä ammattilainen että paikallinen, mikä on suuri etu verkostoituneessa työskentelytavassa.

3.2 Moniammatillinen verkostoyhteistyö

Verkostoja voi lähestyä myös toisesta näkökulmasta, jolloin puhutaan eri viranomaisista koostuvista moniammatillisista tiimeistä tai poikkihallinnollisista työryhmistä. (Virtanen 1999, 36.) Moniammatillisuuden käsitteellä ei ole tarkkaa sisältöä, vaan sitä käytetään erilaisissa merkityksissä. Yleisesti moniammatillisuudella tarkoitetaan eri ammattiryhmiin kuuluvien asiantuntijoiden yhteistyötä ja yhdessä työskentelyä työryhmissä, joissa valta ja tieto jaetaan. Tavoitteena on tällaisen työryhmän avulla saavuttaa jotakin, mitä ihminen ei yksin pysty. Moniammatillisessa työryhmässä osallistujien ajatellaan pystyvän täydentämään ja laajentamaan myös omaa osallistumistaan. (Pohjolainen 2004, 7; Isoherranen 2005, 13.) Moniammatillisen työryhmän tuotoksen voidaan ajatella olevan siis enemmän kuin osiensa summa. Tässä

tutkimuksessa verkostotyö ja moniammatillisuus kulkevat tiiviisti käsi kädessä, vaikka eivät olekaan toistensa synonyymejä. Moniammatillisuus -käsitteeseen liittyy automaattisesti ajatus usean eri viranomaistahon muodostamasta ryhmästä, jossa työskentelee eri ammattiryhmiä. Verkostotyötä voidaan tehdä myös saman viranomaistahon sisällä, jolloin kyse ei olekaan enää moniammatillisesta tiimistä. Moniammatillisuuteen liittyy myös ajatus tiiviistä ja hyvinkin konkreettisesta eri ammattilaisten ryhmästä, kun taas verkostotyö voi olla abstraktimpaa, jotakin tarvittaessa käytettävissä olevaa yhteistyön muotoa.

Yhteistyö käsitteenä merkitsee puolestaan sitä, että ihmisillä on yhteinen työ tai tehtävä suoritettavanaan, ongelma ratkaistavanaan tai päätös tehtävänään tai he etsivät uusia näkymiä yhdessä keskustellen. Moniammatillisuus tuo mukanaan useita eri tiedon ja osaamisen näkökulmia. (Isoherranen 2005, 14) Yhteistyö tarkoittaa työn tekemistä yhteisen päämäärän edistämiseksi yhdistämällä osaamista ja voimavaroja. (Paavilainen & Pösö 2003, 185.)

Moniammatillinen yhteistyö -käsite on verrattain selkeä ja kuvaa hyvin sillä tarkoitettua toimintaa eli eri ammattikuntien yhteistyötä (Nietola 2011, 21). Moniammatillisen yhteistyön korostamisen ehtona on ainakin kaksi tekijää. Ensinnäkin ihmisten elämän ongelmia pidetään siinä määrin monimutkaisina, että ratkaisujen etsimiseen katsotaan tarvittavan asiantuntijoita, sillä yksittäisen alan asiantuntemus ei riitä. Toisena ehtona on se, että on olemassa monia asiantuntijoita, jotka ovat työssään erikoistuneet tiettyihin ihmiselämän kysymyksiin. (Paavilainen & Pösö 2003, 45.) Lasta lyömätön Satakunta -hankkeen kohdalla tämä tarkoittaa ensinnäkin sitä, että lapsiin kohdistuvaa perheväkivaltaa voidaan lähestyä monesta eri näkökulmasta. Apua halutaan tarjota koko perheelle, ei ainoastaan lapselle. Lisäksi lapsiin kohdistuva perheväkivalta voi tulla esiin monien eri viranomaistahojen kautta, jolloin hyvin useat asiantuntijat ovat tekemisissä tämän asian kanssa ja heillä on sekä tietoa jaettavana muille verkoston jäsenille että mahdollisuus hyötyä muiden verkoston jäsenien tiedosta. Väkivaltaan puuttuminen vaatii lähes aina useamman viranomaisen osallisuuden asian hoitoon. Väkivallan vähentämistyössä toimia tulee kohdistaa moneen suuntaan; muun muassa rikoksen tekijään, uhriin, niin sosiaaliseen kuin rakenteelliseen ympäristöön kuten ravintoloihin ja kauppoihin, muihin ihmisiin sekä valvontaan ja turvallisuutta lisääviin laitteisiin.

Moniammatillisen osaamisen lähtökohtana on yhteisesti jaettu tulkinta toiminnan tavoitteista eli niistä perustehtävistä, joita työryhmässä ollaan toteuttamassa. Lisäksi on olennaista tunnistaa ryhmässä toimivien ammattiryhmien erityisosaamisalueet. Oman työnsä osaamisen lisäksi jokaisen työryhmän jäsenen on kyettävä hahmottamaan toisten työn tehtävä ja merkitys toiminnan

kokonaisuudessa. (Pohjolainen 2004, 7-11.) Yhteistyö vaatii siis siihen osallistuvilta osapuolilta toistensa sekä toisten työn tuntemista. Tällöin on hyvä, jos hanke kestää tarpeeksi kauan, että osapuolet oppivat tuntemaan toisensa ja heidän työnkuvansa. Moniammatillinen yhteistyö edellyttää yhteistyöhön osallistujilta monia asioita, joista tärkeimpinä voidaan korostaa seuraavia: verkoston luominen, tiimityöskentelytaidot, vuorovaikutus ja rajojen ylitykset (yhteinen kieli ja käsitteet), yhteinen tavoite sekä ajatusten vaihto ja kunnioitus, mutta myös asiakaslähtöisyys. (mt., 12–14; Isoherranen 2005, 15).

Moniammatillisen yhteistyön merkitys on korostunut tänä päivänä, kun eri alat ovat kehittyneet kovalla vauhdilla, ja erikoistuminen eri alueilla on syventynyt. Vähitellen ollaan tullut siihen tilanteeseen, jossa osaamisen ja tiedon kokoaminen yhteen ongelmien ratkaisemiseksi, päätösten tekemiseksi tai innovaatioiden kehittämiseksi on tullut entistä tärkeämmäksi ja työn kohteena olevat ilmiöt ovat monimutkaistuneet. Eri näkökantoja tarjoavan tiedon kokoaminen yhdessä ja yhteen ja sen käsitteleminen yhdistävän näkemyksen muodostamiseksi edellyttävät juuri moniammatillista yhteistyötä. (Isoherranen 2005, 31-32.)

3.3 Perheväkivaltatyön toimijat

Perheväkivaltatyön toimijoiksi voidaan laskea kaikki sellaiset sekä viranomaistoimijat että muut toimijat, jotka joutuvat työssään kohtamaan perheväkivallalle altistuneita lapsia ja nuoria. Väkivaltatyön kenttä voidaan jakaa kahdenlaisiin organisaatioihin; väkivaltaspesifisiin ja yleisiä palveluja tarjoaviin organisaatioihin. Väkivaltaspesifejä organisaatioita ovat muun muassa turvakodit, väkivaltaa käyttäneille miehille suunnatut palvelut kuten Lyömätön linja ja seksuaalisen väkivallan uhriksi joutuneille naisille suunnattu Tukinainen. Yleisiä palveluja tarjoavat organisaatiot työskentelevät niin ikään väkivallan parissa, vaikka niillä on palvelujärjestelmässä myös muita tehtäviä. Näitä väkivaltatyön kentän yleisiä palveluja tarjoavia organisaatioita ovat muun muassa poliisi, oikeuslaitos, terveydenhuolto, mielenterveystyö, sosiaalitoimi ja perheneuvolat. (Keskinen 2005, 92–93.)

Perheväkivaltaan puuttuminen edellyttää lähes aina moniammatillista yhteistyötä, sillä väkivaltaongelmien moniulotteisuudesta johtuen verkostoitumista voidaan pitää tehokkaimpana työtapana ongelmaan puuttumisessa (Nietola 2011, 37). Joissakin kunnissa on pyritty rakentamaan

väkivaltatyöhön verkostoa, jossa on voitu yhdessä suunnitella toimintakäytäntöjä, hahmottaa ongelmakohtia ja myös arvioida toimintaa tutkimusten ja selvitysten avulla. Keskeisiä toimijoita ovat lastensuojelu, poliisi, oikeuslaitos, terveydenhuolto sekä mahdolliset väkivaltatyöhön erikoistuneet toimijat esimerkiksi turvakoti, kriisipäivystys tai rikosuhripäivystys. (Oranen 2004, 147.) Syyt verkoston luomiselle voi olla moninaiset. Kuntien lastensuojelussa on saattanut ilmetä esimerkiksi huostaanottojen kasvua, tai sairaalassa on todettu pahoinpitelyjen lisääntymistä. Syyt voivat olla myös lähtöisin lasten ja nuorten parissa työtään tekevien tietojen puutteesta, on saattanut tulla vastaan tilanteita, joissa toimintamallia ei ole ollut, ja nyt sellainen toimintamalli halutaan verkoston avulla yhtenäistää.

Lapsen kaltoinkohteluun puuttumisessa ja auttamistyössä tarvitaan monenlaista ammattitaitoa. Yhteistyöllä pyritäänkin yhdistämään tieto ja taito lapsen parhaaksi ja saadaan monipuolisempaa apua lapselle ja hänen perheelleen. Moniammatillisen yhteistyön tarkoitus on luoda mahdollisimman totuudenmukainen kuva lapsen ja hänen perheensä kokonaistilanteesta, jotta kukin yhteistyöhön osallistuja osaisi omasta ammatillisesta näkökulmastaan ottaa kantaa siihen, mikä toimenpide on kunkin lapsen edun mukaista. Yhteistyö on vaativaa ja aikaa vievää, mutta lasten kohdalla välttämätön työskentelymuoto ja auttaa lapsen todellisuutta pysymään mielessä. (Strid 2004, 250.)

Lasten kaltoinkohtelun monimuotoisuudesta johtuvat myös yhteistyön vaikeudet. Eri alojen työntekijöillä on hyvin vahvat ammatti-identiteetit ja koulutuksen pohjalta varsin vakiintuneet näkemykset asioiden hoidosta. Viranomaisten tavat työskennellä ja tehdä päätöksiä voivat olla hyvinkin erilaisia. (Strid 2004, 250.) Tämä voi puolestaan eristää viranomaisia toisistaan, koska on vaikea määrittää kenelle väkivalta kuuluu ja kuka ottaa siitä vastuuta. Lapsiin ja nuoriin kohdistuva perheväkivalta voi herättää myös vastakkainasetteluja ammattiauttajien kesken, sillä sitä tarkastellaan eri näkökulmista ja sille haetaan selitystä eri suunnilta, mikä saattaa ehkäistä tai pois sulkea verkostoitumista, yhteistyötä ja dialogia. Oma työkenttä rajataan ehkä niin tiukasti, että väkivaltaa koskevat kysymykset eivät mahdu siihen. Toisaalta oma osaaminen saatetaan kokea puutteelliseksi, jolloin ei ole rohkeutta yksin puuttua väkivaltaan. (Mehtola 2006, 95–96.) Toimiva verkosto edellyttää sellaista yhteistyötä, jossa kaikilla toimijoilla on yhteiset tavoitteet ja periaatteet sekä yhtenäinen asenne väkivaltaan (Nietola 2011, 37).

Verkostotyön käyttö perheväkivallan hoidossa on vielä uutta ja kokeilevaa. Verkostojen avulla voidaan löytää räätälöityjä ratkaisuja ongelmatilanteisiin. Verkostotyön kokemuksia on pääosin

saatu lastensuojelun kentältä, ja tulokset ovat olleet rohkaisevia. (Mehtola 2006, 103.) Olennaista on, että yhteistyöhön totutaan ja opitaan kunnioittamaan toisen ammattitaitoa ja näkemyksiä. Toimintaa säätelevät monet lait ja säännöt. Tämänkin takia kunnissa tulisi olla esimerkiksi valmiiksi rakennetut perheväkivaltatoimintaohjeet kaikilla toimijoilla. Yhteistyö on kuitenkin vaativaa ja välttämätöntä. Vain yhteistyöllä ja arvostavalla suhtautumisella työkumppanin työhön onnistutaan auttamaan vaikeuksissa olevaa lasta ja hänen perhettään ajoissa. (Strid 2004, 250–251.) Esimerkiksi Lasta lyömätön Satakunta -hankkeen yhteydessä on ilmennyt tarvetta tarkastella uudella tapaa muun muassa tietosuoja-asioita sekä yhtenäistää väkivallan määritelmää.

3.4 Perheväkivaltatoimijoiden verkosto Lasta lyömätön Satakunta -hankkeessa

Kuten jo edellisestä luvusta voidaan todeta, avain lähisuhdeväkivallasta selviytymiseen on moniammatillisuus. Lähisuhdeväkivaltaan liittyvät ongelmat ovat monitahoisia eikä mikään viranomainen tai toimija pysty niitä yksin ratkaisemaan. Sekä väkivallan uhri että tekijä tarvitsevat apua, jolloin yhteistyöverkostoon on hyvä kuulua osallistujia eri tahoilta, jotta jokainen osapuoli saa tarvitsemansa avun ja tuen. (Kaitue & Noponen & Släen 2007, 53–55.) Lasten perheissä kokeman väkivallan moniammatillinen käsittely voi tarkoittaa monia eri asioita. Se voi merkitä asiantuntijoista koottuja tiimejä tai verkostoja, jotka keskinäisessä vuorovaikutuksessa käsittelevät ongelmaa. Huomioitavaa on se, että tiimit ja verkostot voivat toimia sekä asiantuntijakeskeisesti että yhteistyössä perheiden kanssa. (Paavilainen & Pösö 2003, 50.) Siihen, miten verkosto toimii, vaikuttaa muun muassa se, mikä on ollut verkoston luomisen tarkoitus ja tavoitteet. Esimerkiksi Lasta lyömätön Satakunta -hankkeessa viranomaisten tietojen ja taitojen lisääminen ja verkoston luominen itsessään olivat hankkeen tavoitteita.

Lasten kohdalla moniammatillisen yhteistyön tarvetta voidaan kuvata institutionalisoidun lapsuuden käsitteen avulla. Tällä viitataan siihen, että lapsuus kytkeytyy eri yhteiskunnan instituutioihin kuten kotiin, kouluun, päivähoitoon, terveydenhuoltoon jne. (Paavilainen & Pösö 2003, 48.) Tämänkin jo kertoo sen, kuinka tärkeää on, että lähisuhdeväkivaltatyössä tarvitaan useita eri viranomaistahoja. Lähisuhdeväkivallassa moniammatillisuuden merkitys näkyy erityisen hyvin, sillä lähisuhdeväkivaltaan liittyvät ongelmat ovat monitahoisia eikä mikään viranomainen tai toimija pysty niitä yksin ratkaisemaan. Sekä väkivallan uhri että tekijä tarvitsevat apua, jolloin yhteistyöverkostoon on hyvä kuulua osallistujia eri tahoilta, jotta jokainen osapuoli saa

tarvitsemansa avun ja tuen. (Kaitue & Noponen & Slåen 2007, 53–55.) Lasta ei voi auttaa irrallaan muusta perheestä. Lapsen ja nuoren tilanne onkin monella tavalla sidoksissa siihen, mitä äidille ja isälle tapahtuu (Oranen & Keränen 2006, 81.) Väkivallan käsittelyssä apua tarvitsevat kaikki, jolloin moniammatillisen verkoston toimijoita on hyvä olla monilta eri viranomaistahoilta. Lasta lyömätön Satakunta -hankkeessa toimijoina ovat eri kuntien viranomaiset poliisista, terveydenhuollosta, koulutoimesta, sairaalasta ja sosiaalitoimesta.

Lapsiin ja nuoriin kohdistuvan perheväkivallan ymmärtäminen sekä sosiaalisesti että yhteiskunnalliseksi ongelmaksi on helppoa, vaikkei se olekaan aina ollut itsestään selvää, kun asioita tarkastellaan historian valossa. Aikaisemmin suomalaisessa yhteiskunnassa lasten katsottiin kuuluvan isälle, perheenpäälle, joka vastasi jäsenistään, ja ruumiillinen kurittaminen oli tavanomainen ja legitiimi kasvatuskeino. Perheväkivallan käsittäminen sosiaalisesti ongelmaksi ajoittuu tyypillisesti 1960- ja 1970-luvuille. (Forsberg 2005, 77, 74.) Vuoden 1984 alusta alkaen lasten ruumiillinen kurittaminen onkin ollut kiellettyä Suomessa ja siitä lähtien se on ollut Suomen lainsäädännön mukaan rikos. Kuritusväkivalta ei siis enää ole yleisesti hyväksyttyä, vaan se mielletään sosiaalisesti ongelmaksi (Ellonen 2007, 58).

Lasta lyömätön Satakunta -hankkeessa moniammatillinen verkostoyhteistyö liittyy viranomaisten kokemukseen lapsiin ja nuoriin kohdistuvasta perheväkivallasta. Tavoitteena on tarkastella myös sitä, miten viranomaisten välinen yhteistyö lapsiin ja nuoriin kohdistuvissa perheväkivaltatapauksissa ilmenee ja millaisena viranomaisten yhteistyön kokevat sekä oman työnsä että lasten kannalta. Verkostotyö on siis yksi tapa toteuttaa moniammatillista yhteistyötä. Parhaimmillaan moniammatillinen verkostotyö luo uusia työ- ja toimintatapoja, joita voidaan juurruttaa ja levittää muuallekin. Myös tästä on kyse Lasta Lyömätön Satakunta -hankkeessa. Vaikka päätavoite onkin ollut lasten kokeman perheväkivallan vähentyminen ja jo aiheutuneiden haittojen lieventyminen, tavoitteena on ollut myös luotavan toimintamallin käyttöön otto kansallisella tasolla. Verkostoyhteistyö vaatii osallistujilta tietynlaista herkkyyttä katsoa asioita eri näkökulmista ja tiimityöskentelyn lisäksi tärkeintä onnistuneen yhteistyön edellytyksenä on kyky asettua toisen jäsenen asemaan, ymmärtämään toisen työn merkityksen ja yhteisen kielen avulla tulla kuulluksi. Jokainen yhteistyöverkostoon kuuluva osallistuja tekee omaan työhönsä kuuluvat työt verkostotyön lisäksi, jolloin verkostotyö saattaa kärsiä. Tällöin on erityisen tärkeää, että yhteisen tavoitteen ja kunnioituksen avulla jokaisella osallistujalla säilyy motivaatio hankkeen alusta loppuun saakka ja vielä sen jälkeenkin. Lasta lyömätön Satakunta -hankkeessa juuri näin on käynyt, sillä hankkeen toimijat ovat jatkaneet aktiivisesti kokousten pitämistä, seminaarien

järjestämistä ja jo varsinaisen hankkeen päättymisen jälkeen hankkeen päämäärän ylläpitämistä (Leander & Eskelinen 2011).

3.5 Väkivaltatoimijat Väkivallan vähentäminen Porissa väkivallan tihentymäkartoituksen ja yhteisöllisten toimien avulla -hankkeessa

Väkivallan vähentäminen Porissa väkivallan tihentymäkartoituksen ja yhteisöllisten toimien avulla -hanke on poliisivetoinen, mutta toimijoita on muiltakin viranomaistahoilta. Mukana hankkeen työryhmässä on poliisiedustajien lisäksi edustaja ehkäisevän päihde- ja mielenterveystyöstä, pelastuslaitokselta, Porin kaupungin riskienhallinnasta, sosiaalipäivystyksestä sekä Tampereen yliopiston Porin yksiköstä. Ohjausryhmän edustajat ovat samoilta viranomaistahoilta. Kuten Lasta lyömätön Satakunta -hankkeessa, myös tässä hankkeessa työryhmän monipuolinen kokoonpano on suuri etu hankkeen toimivuudelle, mutta myös sen edellytys. Monesti on tullut jo esille, kuinka tärkeää on koota moniammatillinen ryhmä verkostotyöhön vastaamaan erilaisiin väkivaltaongelmiin. Moniammatillisuuden ohella voidaankin ehkä puhua jopa moniasiantuntijuudesta, jossa eri viranomaistahojen ammatilliset rajat hälvenevät ja täyttyvät mukana olijoiden kokemustiedolla ja aiemmin toisilta ammattilaisilta opituilla asioilla (Kihlman 2005, 115).

Hankkeen väkivaltatoimijoiden osallisuus hankkeeseen on perustelua kaikkien kohdalla eikä moniammatillisuutta - tai jos halutaan puhua moniasiantuntijuudesta - voida liikaa korostaa. Alkoholin osuus väkivaltarikollisuudessa on melko suuri, joten ehkäisevän päihdetyö on yksi tärkeimmistä hankkeen verkoston jäsenistä. Porissa ehkäisevä päihdetyö (PAKKA-hanke) on tehnyt merkittävää työtä ja tämän verkoston hyödyntäminen myös väkivallan vähentämistyössä on järkevää, sillä olisi haaskausta jättää käyttämättä jo muodostuneita ja hyväksi havaittuja verkostoja.

Porin kaupungin riskienhallinta on mukana hankkeessa, sillä riskienhallinnan yksi tehtävistä on edistää kaupungin turvallisuutta. Kaupunkisuunnittelulla, esimerkiksi valaistuksella, voidaan vaikuttaa kaupunkilaisten turvallisuuteen, joten kaupungin päätöksillä on vaikutusta hankkeen tavoitteiden toteutumiseen. Kaupunkisuunnittelussa voidaan lähtökohdaksi ottaa juuri turvallisuusnäkökulma, jolloin muun muassa valaistuksen avulla vältetään pimeitä kohtia tai luodaan parempaa näkyvyyttä tai muulla keinoin pyritään lisäämään valvottavia alueita kuten sisäänkäyntejä (Eskelinen & Leander 2009, 14).

Tärkeä yhteistyökumppani on myös Satakunnan sosiaalipäivystys, jonka toimitilat sijaitsevat Porin poliisilaitoksella ankkuri-tiimin yhteydessä. Sosiaalipäivystyksen mukana olo on myös hyvin luonnollista, sillä yhtenä tavoitteena on pyrkiä puuttumaan lähisuhdeväkivaltaan ja usein kotona tapahtuvassa aikuisten välisessäkin väkivallassa saattaa olla mukana myös lapsia. Lisäksi sosiaalipäivystyksen avulla halutaan antaa väkivallan tekijöille mahdollisuus jatkokeskusteluille esimerkki Jussi-työn parissa.

Pelastuslaitokselta on mukana kehittämis- ja hallintoyksikön palvelupäällikkö. Väkivaltatapaukset kuuluvat myös pelastuslaitoksen tehtäviin, ja he tekevät tässä suhteen tiivistä yhteistyötä muun muassa poliisin kanssa.

Lisäksi väkivaltatoimijoina voidaan pitää myös hankkeen ohella koottua ankkuritiimiä, jossa toimijat ovat eri viranomaistahoista. Ankkuritiimiin kuuluvat poliisi, sosiaalityöntekijä, ohjaaja, psykiatrinen sairaanhoitaja ja erikoisnuorisotyöntekijä. Ankkuritiimin tehtäviin kuuluu muun muassa nuorten tekemiin rikoksiin puuttuminen sekä läheisväkivaltajutut. (Eskelinen & Leander 2014).

4 Väkipalta sosiaalisena ongelmana

4.1 Väkipallan määritelmä

Väkipallalle ei ole olemassa yhtä ainoata määritelmää, vaan sen määritelmä vaihtelee ajan ja paikan mukaan ja se, mitä väkipallalla kulloinkin tarkoitetaan ja mitkä teot nimetään väkipallaksi, on historiallisesti ja kulttuurisesti rakentunut. Väkipallaan voidaan liittää kuitenkin neljä elementtiä. Ensinnäkin väkipalta on tai se sisältää väkipallan tekijän tai tekijöiden fyysistä tai muuta voimankäyttöä. Toiseksi sillä on tarkoitus tuottaa toiselle vahinkoa. Kolmanneksi väkipallaa on se, minkä väkipallan kohteeksi joutunut kokee vahingolliseksi ja/tai loukkaavaksi. Neljäntenä elementtinä väkipallaa ovat ne teot, toiminnot tai tapahtumat, jotka jokin kolmas taho, kuten oikeusviranomainen, on tunnistanut väkipallaksi. (Hearn, 1998, 15–16 Piispan 2004, 39 muk.) Väkipallassa on pohjimmiltaan kyse pyrkimyksestä hallita ja kontrolloida toista ihmistä ja hänen toimintaansa kipua ja tuskaa tuottamalla (Oranen 2004, 129). Väkipalta on vallankäyttöä, halusta saada toinen ihminen toimimaan haluamallaan tavalla vaikka väkisin. Seuraavista luvuista nousee hyvin esille väkipalta-termin moninaisuus. Myös lapsiin ja nuoriin kohdistuvien väkipallantekojen käsitteistö on laaja, puhutaan muun muassa väkipallasta ja sen eri muodoista, kuritusväkipallasta sekä lasten kaltoinkohtelusta ja sen eri muodoista.

4.2 Lapsiin ja nuoriin kohdistuva väkipalta

Jos väkipallan yleinen määrittelemine on hankalaa, niin vielä hankalampaa on lapsiin kohdistuvan väkipallan määrittäminen, sillä lapset altistuvat väkipallalle monella eri tavoin. Lapsiin ja nuoriin kohdistuva väkipalta käsittää eri muotoja, on fyysistä, psyykkistä, kemiallista, taloudellista väkipallaa sekä seksuaalista hyväksikäyttöä. Näistä voidaan taas puolestaan erottaa väkipallan aktiivinen ja passiivinen puoli. Myös väkipallan näkemistä pidetään väkipallana. (Ellonen 2007, 12, 15.) Tässä tutkimuksessa väkipallasta puhuttaessa tarkoitetaan lapsiin ja nuoriin kohdistuvaa fyysistä väkipallaa. Lasten fyysistä pahoinpitelyä voidaan pitää monimutkaisena ongelmana, ja se voi olla hyvinkin vaihtelevaa, lievästä läimäytyksestä aina erittäin vakaviin iskuihin (Barnet & Miller-Perrin & Perrin 2005, 54). Seuraavassa taulukossa (taulukko 1) on esitelty lapsiin ja nuoriin kohdistuvan väkipallan erilaisia esiintymismuotoja.

Taulukko 1. Lapsiin ja nuoriin kohdistuvan väkivallan muodot (Taskinen 2003)

Väkivallan muoto	Väkivallan ilmenemismuoto	
Fyysinen väkivalta	aktiivinen:	lyöminen, potkiminen, pahoinpitely
	passiivinen:	hoidon laiminlyönti
Kemiallinen väkivalta	aktiivinen:	lääkkeiden, pähteiden ym. väärinkäyttö
	passiivinen:	lääkehoidon ja ruokavalion laiminlyönti
Psyykkinen väkivalta	aktiivinen:	kaltoin kohtelu, nöyryyttäminen, pelottelu, pilkkaaminen
	passiivinen:	mitätöinti, huomiotta jättäminen
Lasten seksuaalinen riisto	aktiivinen:	seksuaalinelinten pahoinpitely, pakotettu yhdyt, muu koskemattomuuden loukkaus sekä johdattaminen seksuaaliobjektiksi tai prostituutioon
	passiivinen:	lapsen altistaminen ikään ja kehitystasoon kuulumattomaan seksuaalisuuteen ja seksualisoituneeseen ilmapiiriin
Sosioekonominen väkivalta	aktiivinen:	esim. rahan kiristys, asunnon väärinkäyttö
	passiivinen:	heitteillejättö
Rakenteellinen väkivalta	aktiivinen:	hierarkkiset järjestelmät, alistaminen
	passiivinen:	säädökset ja normit, joissa ei oteta huomioon lapsen oikeutta kasvuun, suojeluun ja turvallisuuteen

Väkivallan ilmiötä on usein pyritty jäsentämään sen kohteen ja ilmenemismuotojen perusteella. Silloin kun väkivallan kontekstina on perhe, on käytetty käsitteitä perheväkivalta, kotiväkivalta, lapsiin kohdistuva väkivalta, parisuhdeväkivalta, lähisuhdeväkivalta ja naisiin tai vaimoon kohdistuva väkivalta. (Oranen 2004, 129.) Esimerkiksi perheväkivallan määrittelyyn liittyy samanlaisia ongelmia kuin itse väkivallan tai lapsiin ja nuoriin kohdistuvan väkivallan määrittelyssä. Perheväkivaltana pidetään tapahtumapaikasta riippumatta ruumiillista väkivaltaa tai sillä uhkaamista, kun tekijällä ja uhrilla on emotionaalisesti läheinen suhde (Peltoniemi 1984, 28). Perheväkivalta on moninaista väkivaltaa, joka tapahtuu perheen sisällä, perheen sisäisissä suhteissa. Sekä väkivallan tekijä että uhri voi olla kuka tahansa perheenjäsen, isä, äiti, sisarus tai lapsi, ja perheväkivallaksi voidaan käsittää myös väkivallan näkeminen.

Suomessa poliisin vuonna 2007 tilastoimista väkivaltarikoksista 12 prosenttia rekisteröitiin perheväkivallaksi. Oikeustilaston mukaan perheen sisällä tapahtuneet lievät pahoinpitelyt ja pahoinpitelyt ovat lisääntyneet viimeisen 12 vuoden aikana. Lisääntyminen on suhteellisesti suurinta lasten kohdalla. Puolestaan muutokset törkeissä pahoinpitelyissä ja henkirikosten yrityksissä poliisin tietoon tulleiden tapausten kohdalla eivät ole 12 vuoden ajanjaksolla olleet suuria, ja lapsiin kohdistuneita tekoja on poliisin tietoon tullut selvästi vähemmän. (Salmi & Lehti & Sirén & Kivivuori & Aaltonen, 2009, 8, 10–11.) Poliisin tietoon tulleen perheväkivallan lisääntyminen johtunee ilmoitusalttiuden lisääntymisestä, sillä uhritutkimuksissa, naisuhritutkimuksissa ja lapsiuhritutkimuksissa ei ole havaittu samankaltaista nousua.

Ilmoitusalttiuden lisääntymiseen on todennäköisesti vaikuttanut julkisen huomion kiinnittäminen perheen sisäiseen väkivaltaan ja siitä ilmoittamisen rohkaiseminen. (Salmi ym. 2009, 11.)

Edellä käsitellyn perheväkivaltakäsitteen käyttöön liittyy lasten ja nuorten kohdalla kuitenkin ongelmia. Perheväkivalta käsitteen käytössä jää epäselväksi, onko kyseessä lapsiin kohdistuvasta väkivallasta vai aikuisten välisestä väkivallasta (Ellonen 2007, 14). Perheväkivallan käsite ja siihen perustuva tekijää ja uhreja erottelematon neutraali lähestymistapa on todettu ongelmalliseksi, koska se ei tunnista väkivallan dynamiikassa keskeisiä sukupuoleen ja sukupolveen liittyviä valta-aspekteja (Forsberg 2005, 82). Jeff Hearn (1998, 29 Husson 2003, 42 muk.) on kritisoinut perheväkivalta käsitettä siitä, että se kytkee väkivaltaongelman perheeseen systeeminä tai rakenteena. Olisi tärkeää myös käsitteellisesti huomioda se, että perhe ei syyllisty väkivaltaan kollektiivisesti, vaan yksilöinä (mt).

Lapsiin ja nuoriin kohdistuvan väkivallan tutkimuksessa olisi siis parempi käyttää perheväkivallan sijasta jotain muuta käsitettä kuten lasten pahoinpitely, sillä lapset ja nuoret kokevat väkivaltaa myös muualla kuin perheen sisällä, esimerkiksi koulussa tai harrastusten yhteydessä. Yksi tällainen vaihtoehto on kotona väkivallalle altistuneet nuoret ja lapset (Forsberg 2005, 85). Lasta Lyömätön Satakunta -hankkeen keskiössä on kuitenkin lasten ja nuorten perheessä kokema väkivalta sekä sen ennaltaehkäisy, jolloin perheväkivaltakäsitteen käyttö on relevanttia. Täsmennyksenä voidaan todeta, että tässä tutkimuksessa käsitellään siis lapsiin ja nuoriin kohdistuvaa perheväkivaltaa, jolla tarkoitetaan sitä, että lapsi on joutunut jonkun vanhemman (isä, äiti, isäpuoli, äitipuoli) tekemän väkivallan kohteeksi tai nähnyt muiden perheenjäsenten välistä väkivaltaa paikasta riippumatta.

Lasten ja nuorten kohtaamaa väkivaltaa voidaan lähestyä myös rikollisuusnäkökulmasta. (Kääriäinen 2007, 41) Rikoslain 21. luvun (5. §) mukaan pahoinpitelyä on ruumiillinen väkivalta. Pahoinpitely on lievää (7. §), jos siihen sisältynyt väkivalta, ruumiillisen koskemattomuuden loukkaus tai terveyden vahingoittaminen on vähäistä. Törkeää pahoinpitelyä (6. §) on puolestaan silloin, jos siinä aiheutetaan vaikea ruumiinvamma, vakava sairaus tai hengenvaarallinen tila tai rikos tehdään erityisen raa'alla tai julmalla tavalla, käytetään ampuma- tai teräasetta taikka muuta niihin rinnastettavaa hengenvaarallista välinettä ja rikos on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä.

4.3 Kuritusväkivalta ja lasten kaltoinkohtelu

Lapsiin ja nuoriin kohdistuvan perheväkivallan yhteydessä voidaan vielä erikseen puhua kuritusväkivallasta. ”Kuritusväkivalta on toimintaa, jolla aikuinen pyrkii fyysistä ylivoimaa käyttäen aiheuttamaan lapselle kipua tai epämukavan olon, ei fyysistä vammaa, rangaistakseen tai säädelläkseen lapsen käyttäytymistä”. Tavallisimpia kuritusväkivallan tapoja ovat läpsiminen, läimäytykset, töniminen, repiminen, luunapin antaminen, tukistukset, piiskaaminen, retuuttaminen ja muut kipua aiheuttavat kovakouraiset käsittelyt. Kuritusväkivaltaa määrittää tahallinen kivun aiheuttaminen, jossa tarkoituksena on rankaista lasta tai säädellä hänen käyttäytymistään. (Älä lyö lasta 2010, 16, 35).

Kuritusväkivalta on lapsen pahoinpitelyä, ja tällaiset teot luokitellaan rikoslain mukaan rangaistaviksi pahoinpitelyrikoksiksi. Lasten fyysinen kurittaminen eli kuritusväkivalta on ollut kiellettyä Suomessa vuodesta 1984 ja jo sitä aiemmin rikoslaista on poistettu kuritusväkivallan salliva kuritusväkivallan käsite (Ellonen 2007, 13; Kivivuori 2007, 62). Ihmisten asenteet lasten kurittamiseen ovat viimeisen kahdenkymmenen vuoden aikana muuttuneet entistä kielteisempään suuntaan etenkin edellä mainitun lain myötä, mutta edelleenkin monissa väestöryhmissä lasten ruumiilliseen kurittamiseen suhtaudutaan myönteisesti (Ellonen & Kääriäinen 2007, 72–73).

Lapsen kaltoinkohtelua voidaan pitää eräänlaisena yläkäsitteenä erilaisille lasta alistaville teoille, joista seuraa todellista tai mahdollista vaaraa tai haittaa lapsen terveydelle, kehitykselle tai ihmisarvolle. Lasten kaltoinkohtelun muotoja ovat laiminlyönti, emotionaalinen kaltoinkohtelu, fyysinen pahoinpitely, seksuaalinen hyväksikäyttö sekä lapselle seipitetty tai aiheutettu sairaus (Söderholm 2004a, 11). Seuraavaksi käyn lyhyesti läpi lasten kaltoinkohtelun eri muodot jättäen pois kuitenkin fyysisen pahoinpitelyn, sillä sitä on käsitelty tekstissä jo aikaisemmin.

Lasten laiminlyöntiä pidetään kaltoinkohtelun tavallisimpana muotona. Laiminlyönnissä on kyse lähinnä siitä, että lapsen perustarpeista ei huolehdita. Näitä perustarpeita ovat rakkaus, nähdä ja kuulla tuleminen sekä hyväksynnän ja arvostuksen saaminen. Lisäksi perustarpeisiin kuuluvat myös riittävä ravinto, vaatetus, puhtaus, valvonta, turvallisuus ja suoja, virikkeiden saanti, terveydenhuolto ja koulutus. Eri yhteiskunnissa ja kulttuureissa perustarpeiden määrittelemisessä on kuitenkin eroja. Laiminlyönnin määrittely on hankalaa, mikä johtuu osaksi eri ammattien edustajien käsityksistä lapsen laiminlyönnistä. Tämän lisäksi määritelmät eroavat toisistaan myös sen mukaan, onko näkökulma lääketieteellinen, juridinen, psykologinen vai sosiaalinen. Lapsen

laiminlyöntiä voidaan siis pitää heterogeenisena ilmiönä, jonka tyyppi, vakavuus ja kesto vaihtelevat. (Söderholm 2004b, 58–59.) Lapsen laiminlyönnissä on kyse siitä, että yhteiskunnan yleisesti hyväksyttyä lapsen hoidon minimitasoa ei pystytä toteuttamaan. Se on pikemminkin jonkin asian tekemättä jättämistä kuin sen tekemistä (Malley-Morrison & Hines 2004, 37–38.) Taulukossa 1 (sivulla 23) esitetyistä väkivallan muodoista väkivallan passiiviset muodot edustavat edellä kuvattua lasten laiminlyöntiä.

Emotionaalinen kaltoinkohtelu on puolestaan käyttäytymismalli, jossa lapsesta vastuulliset aikuiset välittävät hänelle jatkuvasti käsityksen, että hän on kelvoton ja että häntä ei voi rakastaa, tai että hän on arvokas vain tyydyttäessään aikuisten tarpeita ja mielihaluja. Lasta psyykkisesti kaltoin kohtelevat aikuiset ovat usein kohtuuttoman vaativia ja tehostavat vaatimuksiaan fyysisen tai henkisen väkivallan uhalla. Lapsen emotionaalisen kaltoinkohtelun muotoja ovat muun muassa hyljeksiminen ja halventaminen, uhkailu ja pelottelu, eristäminen, lapsen käyttäminen aikuisen tarpeisiin, lapsen korruptoituminen sekä lapsen tunnetarpeiden huomiotta jättäminen. (Sinkkonen 2004, 76,78–79.)

4.4 Esimerkkeinä ravintoloissa tapahtuva väkivalta ja katuväkivalta

Ravintoloissa tai niiden välittömässä läheisyydessä tapahtuva väkivalta toisin sanoen ravintolaväkivalta sekä julkisilla paikoilla tapahtuva katuväkivalta liittyvät läheisesti Väkivallan vähentäminen Porissa väkivallan tihentymäkartoituksen ja yhteisöllisten toimien avulla - hankkeeseen ja on siksi tässä erikseen määriteltävissä. Hankkeen tihentymäkartoituksesta (Hannula 2013, 66) selviää, että anniskeluravintolat ovat hyvin yleisiä hot spot -alueita väkivallan suhteen eli niihin on keskittynyt enemmän väkivaltaa. Porissa tihentymäkartoituksen tarkasteluajankohtana 1.10.2011-30.9.2012 kaikesta ilmoitetusta väkivallasta 22 prosenttia oli ravintolaväkivaltaa ja noin 25 prosenttia ulkoilmaväkivaltaa, joka voidaan rinnastaa myös katuväkivallaksi. Ravintolaväkivaltaan sekä ulkoilmassa tapahtuvaan väkivaltaan liittyy läheisesti alkoholi, ja esimerkiksi Porissa tarkasteluajanjaksolla ravintolaväkivallassa epäilty oli alkoholin vaikutuksen alaisena 96 prosentissa tapauksista. (Mt. 2013, 66, 77.) Alkoholin merkitys on ollut yksi syy hankkeen monipuolisen viranomaistyöryhmän kokoamisessa.

Ravintolaväkivallaksi lukeutuu ravintolassa, baarissa, tanssipaikalla tai niiden sisäänkäyntialueella tapahtunut väkivalta, jonka tekijä ei ollut uhrille lähemmin tuttu. Ravintolaväkivaltatyypin

väkivallan kehitys noudattaa Suomessa väkivallan yleistä kehityssuuntaa. Esimerkiksi vuonna 2009 kansallisen uhritutkimuksen mukaan miehet joutuvat ravintolaväkivallan kohteeksi yli kaksi kertaa useammin kuin naiset. Ravintolaväkivalta on yleistynyt 1980-luvun lopulta vuoteen 2003, jonka jälkeen taso on vakiintunut. Vuodesta 2003 uhritutkimuksessa on esitetty kysymys seksuaalisesti loukkaavasta koskettelusta tai käsiksi käymisestä nosti naisten ravintolaväkivallan prevalenssia. (Sirén & Aaltonen & Kääriäinen 2010,11, 15-16.)

Alkoholi on merkittävä tekijä väkivaltarikollisuudessa, niin tekijöiden kuin uhrienkin kannalta. Alkoholi ei kuitenkaan yksinään riitä selittämään väkivaltarikollisuutta, mutta sen osuutta on turha lähteä kiistämään, sillä kuten Sirén ja Lehti (2006, 9) asian esittävät: ”Viimeisen sadan vuoden aikana jokaiseen merkittävämpään alkoholin kulutuksen kasvukauteen on maassamme liittynyt myös tuntuvaa väkivaltarikollisuuden lisääntymistä.”

Joillakin ihmisillä näyttää olevan samanaikainen taipumus sekä alkoholin runsaaseen kertajuomiseen että väkivaltaisuuteen niin, että humaltuminen voimistaa heidän aggressiivisuuttaan. Myös alkoholihumalaan ja aggressiiviseen käyttäytymiseen liittyvät yksilökohtaiset ja sosiokulttuuriset odotukset ja normit saattavat edesauttaa väkivaltaista käyttäytymistä. Lisäksi väkivaltaa edeltää monesti tekijän ja uhrin vuorovaikutus, jossa tietynlainen käytös voi olla sytyke väkivaltaan. (Graham ym. 1998 Sirénin & Lehden 2006, 10 muk.) Yksimielisyyttä alkoholin ja väkivallan yhdistävistä mekanismeista ei kuitenkaan ole olemassa. Nykykäsityksen mukaan alkoholisidonnaisessa väkivallassa on kyse monen tekijän yhteisvaikutuksesta. (Sirén & Lehti 2006, 91.)

Katuväkivaltaa on puolestaan väkivalta, jossa tekijä on tuntematon tai korkeintaan tilapäinen tuttu ja joka tapahtuu ulkona kadulla, tiellä tai torilla (Sirén & Aaltonen & Kääriäinen 2010, 11). Katuväkivalta on vähentynyt tarkastelujaksolla vuodesta 1980 vuoteen 2009. Miehiin kohdistuu naisia enemmän uhkailuja tai fyysistä käsiksi käymistä tuntemattomien henkilöiden taholta. Vaikka päihteillä on iso roolia muissakin väkivaltatyypeissä, niiden osuus on korostunut juuri tuntemattomien tekemässä katuväkivallassa ja ravintolaväkivallassa. Näin voidaan olettaa, että alkoholin ravintolakulutuksen kasvu lisää myös ravintoloiden ulkopuolella tapahtuvaa katuväkivaltaa, vaikka näiden väkivaltatyypien kehityssuuntien kehitys onkin ollut erilainen. (Sirén & Aaltonen & Kääriäinen 2010, 17-18.)

4.5 Piilorikollisuuden ongelma

Aina kun ollaan tekemisissä rikollisuuden kanssa, on otettava huomioon piilorikollisuus. Tämä tarkoittaa sitä, että vain osa rikoksista tulee poliisin tietoon, jolloin voidaan puhua ilmirikollisuudesta. Vastakohtana tälle on siis piilorikollisuus, jolla tarkoitetaan sitä rikollisuuden osaa, joka ei tule viranomaisten tietoon eli jää virallisen tilaston ulkopuolelle. Rikollisuuden virallisia tilastolukuja voidaankin pitää sosiaalisista asioista luultavasti kaikkein epäluotettavimpia (Giddens 1997, 181). Esimerkiksi tutkimusten kannalta pääsääntönä voidaan pitää sitä, että viranomaistilastot eivät ole riittävä lähde rikollisuuden määrän tai laadun muutosten kuvaamiseksi (Kivivuori 2008). Luotettavampaa tietoa rikollisuudesta saadaan muun muassa uhritutkimuksista sekä itse ilmoitetun rikollisuuden tutkimuksista.

Lapsiin kohdistuva väkivalta on luonteeltaan pääasiassa piilorikollisuutta, ja suurinta osaa lapsiin ja nuoriin kohdistuvista rikoksista ei ilmoiteta poliisille. Syyt rikoksista ilmoittamatta jättämiselle ovat moninaisia; käsitteellisiä, oikeudellisia ja emotionaalisia. Lapsiin kohdistuva väkivalta koetaan vähemmän vakavaksi kuin aikuisiin kohdistuva väkivalta, ja lisäksi nuoria rikoksentekijöitä ei mielletä rikollisiksi. Lasten ja nuorten väliset pahoinpitelyt katsotaan kuuluvan osaksi normaalia lapsuus- ja nuoruusaikaa eikä niitä pidetä rikollisena käyttäytymisenä. Erityisesti ikätovereiden välisiin väkivallantekoihin haetaan ratkaisuja usein lasten vanhempien, koulun tai lastensuojeluviranomaisten kautta, eikä poliisin puoleen haluta kääntyä. (Humpi 2008, 21.)

Piilorikollisuuden ongelman aiheuttaa lähinnä sen määrä ja laatu. Tällä tarkoitetaan siis sitä, että jos piilorikollisuutta olisi vähän ja se olisi suhteellisen lievää, mitään erityisiä ongelmia tutkimustoimintaan ei aiheutuisi. Tutkimusten mukaan näin ei kuitenkaan ole, vaan piilorikollisuuteen kuuluu lievien rikosten lisäksi törkeitä rikoksia. (Laitinen & Aromaa 2005, 205.) Piilorikollisuuden osuus vaihtelee rikoslajeittain, mutta yleisempää piilorikollisuus on silti niin sanotussa massarikollisuudessa kuten varkauksissa tai väkivallan yleisissä muodoissa (Kivivuori 2008, 30). Kuitenkin kun kyse on lähisuhteissa tapahtuvasta väkivallasta kuten perheväkivallasta, on piilorikollisuuden määrä huomattava, ja siksi väkivallan määrää ja kehitystä arvioitaessa tarvitaan lisäksi kyselytutkimukseen perustuvia kokonaisrikollisuuden osoittimia virallistilastojen lisäksi (Salmi ym. 2009, 2).

Piilorikollisuuden ohella tulee ottaa huomioon myös pahoinpitelyä koskevien tutkimusten luotettavuus sekä esimerkiksi tutkittavan ilmiön määrittely. Muun muassa rikollisuuden yleisyyttä

voidaan tutkia pääasiassa kahdella menetelmällä, viranomaistilastoilla ja kysymällä suoraan ihmisiltä itseltään eli uhritutkimuksilla. Viranomaistilastot eivät kuitenkaan suoraan kerro ilmiön laajuutta. Osa rikoksista ei tule poliisin tietoon tai kaikki sairast eivät hakeudu hoitoon. Viranomaistilastoista voi päätellä myös viranomaistahon toiminnan aktiivisuutta eri aikoina tai eri alueilla. Ilmiön määrittelyn osalta tutkimusten vertailtavuus heikkenee, sillä eri maiden erot saattavat olla isoja. Mitä laajemmaksi jokin ilmiö kuten lasten pahoinpitely käsitetään, sitä korkeammat esiintymisluvut saadaan. (Taskinen 2003, 99–100.) Piilorikollisuus tuo haastetta yksittäisten viranomaisten työskentelyn lisäksi viranomaisten väliseen yhteistyöhön. Usein kuulee puhuttavan jäävuoren huipusta monienkin sosiaalisten ongelmien kohdalla, kuten myös lapsiin ja nuoriin kohdistuvassa perheväkivallassa. Yleensä kotien seinien sisäpuolella pidetyn asian ennaltaehkäisy ja auttaminen tuovat viranomaisten työhön lisää vaikeusastetta.

Reino Sirén (2000) on tarkastellut suomalaista pahoinpitelyrikollisuutta ajanjaksolta 1950-1997. Hän pohtii samalla myös sitä, miksi väkivallan ilmituloaste on mahdollisesti kohonnut. Ensimmäiseksi seikaksi hän nostaa ilmoitusalttiuden kasvun yleisellä tasolla. Syynä tähän voivat olla muun muassa tuomitsevämpi asenne väkivaltaa kohtaan, suhtautuminen viranomaisiin on muuttunut, väestön keski-ikä nousu sekä mahdollisuus saada korvauksia pahoinpitelyn aiheuttamista vammoista siinäkin tapauksessa, että tekijä jää tuntemattomaksi. Toinen tekijä on rikosilmoituksen tekemisen helppous esimerkiksi matkapuhelimella. Myös se, että väkivallan teot ovat muuttuneet törkeämmiksi, on saattanut nostaa ilmituloastetta. Lisäksi yhtenä mahdollisen syynä ilmituloasteen kohoamiselle on pahoinpitelyrikollisuuden rakenteen muuttuminen, millä tarkoitetaan muun muassa sitä, että väkivallanteot tapahtuvat yhä enemmän ympäristöissä, joissa ilmitulon mahdollisuus on suuri. (Mt., 15-16.)

Piilorikollisuus ei vaikuta ainoastaan tutkimuksellisiin seikkoihin tai siihen, että ilman rikosten esille tuloa niihin ei voi edes puuttua. Ainakin väkivaltarikollisuudessa piilorikollisuuden merkityksellä on laajempi, yhteiskunnallinen ulottuvuus. Oli kyse sitten minkä tyyppisestä väkivallasta tahansa, vaikka tekijä ja uhri eivät olisi ulkopuolisten ja tarkemmin ottaen viranomaisten tiedossa, vaikuttaa väkivalta joka tapauksessa molempiin osapuoliin ja laajemminkin esimerkiksi lapsiin ja sitä kautta myös koko yhteiskuntaan. Piilorikollisuuden ongelman merkitys etenkin väkivaltarikollisuuden osalta on siis laajempi kuin ensiksi voisi luulla. Väkivalta vaikuttaa aina yksilöihin ja heidän elämäänsä ja tätä kautta koko yhteiskuntaan.

5 Tutkimuksen toteutus

5.1 Tutkimuskysymys

Tutkimuskohteena ovat siis Lasta lyömätön Satakunta -hanke sekä Väkivallan vähentäminen Porissa väkivallan tihentymäkartoituksen ja yhteisöllisten toimien avulla -hanke. Pro gradu -tutkielmassa ei kuitenkaan ole kyse hankkeiden arvioinnista arviointitutkimuksen merkityksessä, vaikka olen arvioinnissa mukana ollutkin. Tässä tutkimuksessa olen puolestaan kiinnostunut siitä, mikä on verkosto, miten se muodostuu ja miten se toimii vai toimiiko se ylipäätään. Verkosto -käsitettä käytetään hyvin monissa eri yhteyksissä kuvaamaan erilaista yhteistyötä ja toimintaa, mutta todellinen verkostotyö on muutakin kuin yhteistyötä tai yhdessä toimimista. Kuten jo aikaisemmin on käynyt selville, aito verkottuminen on pitkä prosessi, jossa verkostotyön osapuolilta vaaditaan luottamusta, toisen työn kunnioittamista, yhteistyötä ja vuorovaikutusta sekä yhteistä päämäärää.

Monissa yhteyksissä puhutaan moniammatillisesta työstä ja verkostoyhteistyöstä ja siitä, että niitä pitäisi lisätä. Mitä etua tai hyötyä verkostoyhteistyöstä sitten on? Tutkimuskysymyksillä halutaan tarkastella viranomaisverkostoja näissä kahdessa turvallisuushankkeessa Porin kaupungin sekä Satakunnan alueella. Verkostoja koskeva kiinnostus voidaan pilkkoa seuraavanlaisiin kysymyksiin:

- Mitä tutkimuksen kohteena olevat viranomaisverkostot ovat?
- Miten näissä hankkeissa verkostot ovat muodostuneet ja miten ne toimivat?
- Miten yhteistyö käytännössä eri viranomaistahojen välillä tai viranomaisorganisaatioiden sisällä tapahtuu?
- Mikä verkostoissa on hyvää ja mitä asioita tulisi viranomaisten mielestä parantaa?
- Mitä haittaa verkostotyöhön voi liittyä?
- Miten viranomaiset itse suhtautuvat verkostoyhteistyöhön ja kenen kanssa he tekevät yhteistyötä?
- Miten viranomaiset sijoittavat itsensä verkostoon ja millaiseksi he kokevat omat toimintaedellytyksensä verkoston toiminnassa?
- Mikä rooli verkostoilla on turvallisuuden näkökulmasta?
- Mitä hyötyä verkostoista on turvallisuushankkeissa?

5.2 Aineistot

5.2.1 Aineistona Lasta lyömätön Satakunta -hankkeessa kerätyt viranomaishaastattelut asiantuntijahaastatteluina

Haastatteluaineisto koostuu 25 viranomaishaastattelusta, jotka kuuluvat Lasta lyömätön Satakunta -hankkeessa tehtyyn arviointiin. Haastattelut on toteutettu kahdessa osassa; keväällä 2010 suoritettiin 14 haastattelua ja keväällä 2011 11 haastattelua. Haastateltavina ovat olleet Satakunnan eri kunnissa toimivia viranomaisia, jotka työssään saattavat kohdata sellaisia lapsia ja nuoria, jotka ovat joutuneet perheväkivallan uhriksi. Itse arvioinnissa ideana oli haastatella Satakunnan eri viranomaisia ennen ja jälkeen Lasta lyömätön Satakunta -hankkeen aktiivivaiheen, jolloin hankkeen vaikutukset tulisivat esille viranomaisten työssä.

Satakunnan maakunnassa on kaikkiaan 21 eri kuntaa, jotka on puolestaan jaettu kolmeen eri seutukuntaan: Pori, Rauma ja Pohjois-Satakunta. Kaikkien kuntien mukaan ottaminen haastatteluihin ei ollut mahdollista suuren haastattelumäärän vuoksi, joten haastateltavat valittiin siten, että jokaisesta seutukunnasta oli edustettuna 1-3 kuntaa ja jokaisesta kunnasta 1-3 eri viranomaista. Haastateltavien valintaan vaikuttavia muita tekijöitä ovat kuntien asukasmäärät ja sijainti, poliisiasemien sijainti sekä viranomaistaho. Valitsin kunnat asukasmäärien mukaan, siten että valitut kunnat ovat seutukuntiensa suurimpien joukossa. Se miksi poliisiasemien sijainnilla on merkitystä, johtuu Lasta lyömätön Satakunta -hankkeesta ja sen arvioinnista, johon oman tutkimukseni lisäksi haastattelut kuuluvat ja loppujen lopuksi siitä, että Lasta lyömätön Satakunta -hanke on Satakunnan poliisilaitoksen organisoima hanke, johon rahoitus on saatu oikeusministeriöltä.

Haastateltavat ovat monipuolinen joukko julkisen sektorin viranomaisia, jotka saattavat työssään kohdata perheväkivallan uhriksi joutuneita lapsia ja nuoria. Jo pienestä pitäen lapset ovat tekemisissä erilaisten yhteiskunnan instituutioiden kanssa, esimerkiksi lastenneuvolassa, päiväkodissa, koulussa ja hammaslääkäriissä. Näiden instituutioiden edustajat työskentelevät lasten parissa, jolloin voidaan olettaa, että heillä olisi paljon arvokasta tietoa lasten elämästä. Haastateltavien viranomaistahojen valintaan saivat vaikuttaa myös Lasta lyömätön Satakunta -hankkeen ohjausryhmä, jolle esittelin haastattelu suunnitelmani. Suunnitelmassa haastateltavia viranomaistahoja oli esimerkiksi sosiaalityöntekijä, opettaja, koulukuraattori, poliisi, lastenhoitaja ja sairaanhoitaja. Ohjausryhmältä saamieni kommenttien perusteella muokkasinkin

haastattelusuunnitelmaani. Haastateltavien viranomaistahojen kirjo on laaja, sillä lapset ovat tekemisissä hyvin monien viranomaistahojen kanssa ja tämä on pyritty ottamaan huomioon haastateltavia valitessa.

Haastateltavat ovat oman alansa asiantuntijoita, ja tätä on mielestäni syytä korostaa. Haastateltavat ovat laaja ja edustava joukko satakuntalaisia viranomaisia poliisista, terveydenhuollosta, sosiaalitoimesta ja koulutoimesta. Haastateltavien valintaan vaikutti myös se, että Satakunnan koko maakunta ja sen erilaiset toimijat voivat antaa äänensä Lasta lyömätön Satakunta -hankkeelle ja tälle tutkimukselle, jotta lapsiin ja nuoriin kohdistuvaan väkivaltaan liittyvä auttamistyö ja verkostojen muotoutumista voitaisiin monipuolisesti kuvata. Asiantuntijahaastatteluille ominaista on juuri se, että haastateltavien valinta perustuu joko heidän institutionaaliseen asemaansa tai muuhun osallisuuteensa tutkimuksen kohteena olevassa prosessissa (Alastalo & Åkerman 2010, 373).

Asiantuntijahaastattelulla tarkoitetaan useimmiten sellaista tilannetta, jossa haastateltavilta pyritään hankkimaan tietoa tutkittavasta ilmiöstä tai prosessista. Tällöin ei olla kiinnostuneita niinkään asiantuntijasta itsestään, vaan häntä haastatellaan hänen tietojensa vuoksi. Asiantuntijahaastatteluissa olennaista on aineiston käytön tavoite eli pyrkimys ilmiökentän faktuaaliseen kuvaukseen. Faktanäkökulma ei kuitenkaan tarkoita, että asiantuntijahaastattelujen luenta olisi naiivin realistista. (Alastalo & Åkerman 2010, 373–377.)

Asiantuntijahaastatteluiden avulla pyrin saamaan tietoa viranomaisten välisestä yhteistyöstä sen laajuudesta, toimivuudesta ja merkityksestä sekä verkostotyön merkityksestä turvallisuuden lisäämiselle viranomaisten näkökulmasta. Asiantuntijahaastatteluiden sisältö on tärkeää, vaikka eri viranomaistahojen arviot ja kokemukset poikkeaisivatkin toisistaan huomattavasti. Viranomaiset ovat oman alansa asiantuntijoita, ja tässä tapauksessa monilla viranomaisilla on arvokasta tietoa ja kokemuksia verkostoyhteistyöstä lapsiin ja nuoriin kohdistuvissa perheväkivaltatapauksissa.

Taulukko 2. Haastatteluaineisto toimialoittain vuosina 2010–2011.

VIRANOMAISTOIMI	N	SUKUPUOLI	IKÄHAARUKKA
SOSIAALITOIMI	7	naisia	29–58
KOULUTOIMI	7	viisi naista, kaksi miestä	32–56
TERVEYSTOIMI	8	seitsemän naista, yksi mies	33–58
POLIISI	3	miehiä	45–58

Edellä esitetystä taulukosta on haastateltavat luokiteltu viranomaistoimen perusteella. Taulukossa on sekä kevään 2010 että kevään 2011 haastattelut. Haastateltavien valinta onnistui suhteellisen hyvin, sillä haastateltavat ovat jakautuneet tasaisesti toimialojen perusteella. Ainoastaan poliisista on vähemmän haastateltavia, mikä johtuu Satakunnan alueen poliisiasemien määrästä.

Haastateltavien tavoittaminen oli iso prosessi, joka oli myös aikaa vievä. Suurimman osan haastateltavista tavoitettiin seuraavanlaisesti. Otin yhteyttä henkilöön, jonka ajattelin olevan tulevan haastateltavan esimies. Jos näin ei ollut, sain ohjeistuksen oikealle henkilölle. Ensin lähetin sähköpostia, ja viimeistään puolentoista viikon sisällä otin yhteyttä puhelimella haastateltavan esimieheen. Sähköpostitse kerroin Lasta lyömätön Satakunta -hankkeesta ja lyhyesti haastateltavien valinnasta. Puhelimesta viittasin lyhyesti sähköpostiin ja kysyin, onko hänellä ehdottaa minulle haastateltavaa. Jokaisella kerralla vastaus oli myönteinen ja sain haastateltavaksi ehdotetun henkilön sähköpostiosoitteen ja puhelinnumeron. Ottaessani yhteyttä haastateltaviin olivat he saaneet haastatteluista jo informaatiota esimiehiltään, joten haastatteluista oli suhteellisen helppo sopia.

Osasta haastattelutavoitteista jouduttiin kuitenkin luopumaan, sillä toisella haastattelukierroksella keuhkokuumeella 2011, selkeää vastausta haastattelupyyntöihin ei saatu kolmelta henkilöltä. Tulimme kuitenkin siihen tulokseen, että 11 haastattelua riittää, eikä arviointia ole mahdollista pitkittää haastattelujen vuoksi. Muuten haastattelujen järjestelyt sujuivat vaikeuksista. Ongelmat olivat lähinnä käytännön ongelmia, kuten yhteisen ajan löytäminen, mutta muuten haastattelujen sopiminen sujui hyvin ja vielä niin, että samassa kunnassa tehtävät haastattelut saatiin sovittua samalle päivälle, poikkeuksena tästä Pori. Haastattelut tapahtuivat yhtä lukuun ottamatta haastateltavien työpaikalla.

Molempien haastattelukierrosten haastattelut on nauhoitettu, mutta vain ensimmäisen kierroksen 14 haastattelua on litteroitu, toisen kierroksen haastatteluista on vain muistiinpanot, mikä johtui ajanpuutteesta. Haastattelujen kestot vaihtelivat 25 minuutista 75 minuuttiin ja ensimmäisen kierroksen litteroitua haastatteluaineistoa on 127 sivua.

Haastatteluaineisto on saatu teemahaastatteluilla. Teemahaastattelua voidaan kuvata suhteellisen avoimeksi haastattelutyypiksi, jossa kaikki ennalta mietityt aiheet ja teemat käydään läpi, mutta kysymysten järjestys ja laajuus saattavat vaihdella haastattelujen kesken (Eskola & Suoranta 2008,

86–78). Keväällä 2010 suoritettujen haastattelujen teemat ovat: 1. Viranomaisille annetut ohjeet lapsiin ja nuoriin kohdistuneissa väkivaltatapauksissa, 2. Yhteistyö eri viranomaisten välillä, 3. Ohjeiden ja yhteistyön merkitys lasten ja nuorten kannalta ja 4. Viranomaisten tarve ja halu uudelle mallille. Keväällä 2011 suoritettujen haastattelujen teemat ovat: 1. Viranomaisten tieto Lasta lyömätön Satakunta -hankkeesta, 2. Internet-pohjainen malli, 3. Viranomaisten osallistuminen seminaariin ja koulutuksiin ja 4. Mallin vaikutus työn tekemiseen sekä lapsiin ja nuoriin ja heidän vanhempiinsa. Haastattelun alussa kysyin haastateltavalta myös taustatietoja, kuten koulutusta, ikää, sukupuolta sekä työvuosia nykyisessä virassa. Verkostoista saatu tieto perustuu yksittäisten viranomaishaastattelujen kohdalla yllä olevia teemoja koskevaan keskusteluun sekä haastattelupuheeseen, joka on liittynyt teemahaastattelun runkoon, mutta tullut esille vapaassa haastattelukeskustelussa.

Haastatteluja tehdessäni pyrin etenemään haastattelurungon mukaisessa järjestyksessä, mutta kysymysten muoto saattoi vaihdella haastateltavan mukaan. Alun perin teemojen alla olevia kysymyksiä oli paljon, mutta koska haastattelut olivat kuitenkin suurimmalta osin hyvin vapaamuotoisia, ja moniin kysymyksiin vastaukset tulivat muun keskustelun ohella, pyrin soveltamaan haastattelukysymyksiä kunkin viranomaisen toimenkuvaan sopivaksi. Eri viranomaisten työtehtävät ja toimenkuva saattavat olla hyvinkin erilaisia, joten sama kysymys ei välttämättä sovi kaikille. Asiantuntijahaastatteluissa onkin tyypillistä räätälöidä haastattelukysymykset sen mukaan ketä haastatellaan (Alastalo & Åkerman 2010, 378). Toisaalta eri viranomaisten käsitykset toistensa työnkuvasta on tärkeä seikka moniammatillisessa verkostoyhteistyössä, kuten haastatteluista käy ilmi.

5.2.2 Lasta lyömätön Satakunta -hankkeen ohjausryhmän ryhmähaastattelu

Yhtenä aineiston osana on Lasta lyömätön Satakunta -hankkeen ohjausryhmän ryhmähaastattelu, joka on suoritettu maaliskuussa 2013. Ryhmähaastattelu on haastattelu, jossa paikalla on samaan aikaan useampi haastateltava, myös mahdollisesti useampi haastattelija. Pyrkimyksenä on saada aikaan ryhmäkeskustelua tutkijan haluamasta aiheesta. Ryhmähaastattelua käytetään usein korvaamaan yksilöhaastattelut. (Eskola & Suoranta 2000, 94.) Tässä tapauksessa ryhmähaastattelua käytettiin muun muassa sen vuoksi, että ohjausryhmän jäseniä haluttiin kuulla ryhmänä. Ryhmäkeskustelussa osallistujat joutuvatkin muodostamaan kollektiivisesti jaettua ymmärrystä

kokemuksista, käsityksistä ja uskomuksista (Pietilä 2010, 215). Ajatuksena olikin saada tietoa ryhmästä ja sen mielipiteistä kokonaisuudessaan.

Ohjausryhmää voidaan pitää myös joukkona asiantuntijoita, sillä jokainen haastateltavista on asiantuntija omassa viranomaisorganisaatiossaan, ja jokaisen tieto on tärkeää ja yhtä arvokasta. Ohjausryhmän jäsenillä on tarkkaa tietoa hankkeen etenemisestä ja jatkosuunnitelmista, tietoa, jota kukaan muu ei voi kertoa. Ryhmähaastattelun avulla oli mahdollista saada tietoa verkostojen kehityksestä ja tilanteesta, ja miten ryhmän jäsenet yhdessä muodostavat tästä käsityksen ja ennen kaikkea ovatko he tästä samaa mieltä.

Ryhmähaastattelu toteutettiin jatkoevaluointia varten, mutta katson sen olevan tärkeä osa omaa pro gradu -tutkielmaani, sillä verkostojen rakentaminen oli yksi hankkeen tavoitteista ja myös yhtenä haastattelun teemoista. Ryhmähaastattelussa kysyttiin hankkeen tähänastisista aikaansaannoksista sekä hankkeen jatkosuunnitelmista, ja se oli suunniteltu teemoittain. Haastatteluteemoja olivat muun muassa tehtäväkuva, konkreettiset aikaansaannokset, syyt hankkeet jatkohalukkuudelle, tavoitteet kentällä, ennaltaehkäisy, verkostot, seminaarit ja Internetsivut. Ryhmähaastatteluun osallistui suurin osa ohjausryhmän jäsenistä, jotka olivat eri ammattikuntien edustajia.

5.2.3 Pöytäkirjat

Yhtenä aineiston osana ovat Lasta lyömätön Satakunta -hankkeen sekä Väkivallan vähentäminen Porissa väkivallan tihentymäkartoituksen ja yhteisöllisten toimien avulla -hankkeen ohjausryhmän ja työryhmän kokouspöytäkirjat sekä hankkeen seminaarien materiaali. Ohjausryhmällä tarkoitetaan viranomaisista koottua joukkoa, joka on tehnyt hanketta koskevat päätökset. Työryhmällä tarkoitetaan puolestaan ryhmää, joka on suunnitellut ja toteuttanut hankkeita koskevat päätökset. Molemmissa hankkeissa työryhmän jäseniä kuului myös ohjausryhmän kokoonpanoon. Lasta lyömätön Satakunta -hankkeesta tehdyn arvioinnin päätyttyä oli ohjausryhmän kokouksia pidetty 12 kertaa. Virallisten kokousten lisäksi järjestettiin kaksi aloitustapaamista. Myös hankkeen työryhmä kokoontui useita kertoja. Hankkeen päättymisen jälkeen työryhmä on jatkanut kokouksia, vaikkakin harvemmin. Väkivallan vähentäminen Porissa väkivallan tihentymäkartoituksen ja yhteisöllisten toimien avulla -hanke on työni tässä vaiheessa edelleen kesken. Toukokuuhun 2014 mennessä työryhmä on kokoontunut yli kymmenen kertaa, joista kaksi oli koko päivän kestänyttä

työpajapäivää. Väkvä -hankkeen ohjausryhmän muistioita minulla oli käytössä kolme, vaikka näihin kokouksiin en osallistunutkaan.

Hankkeessa tuotetut pöytäkirjat ovat aineistona dokumentteja, organisaation asiakirjoja. Näistä kokouspöytäkirjoista voidaan tarkastella muun muassa verkoston luomista, sen laajuutta sekä verkostoon sitoutumista. Lasta lyömätön Satakunta -hankkeelta virallisia pöytäkirjoja on yhteensä 17 sivua ja suunnittelukokouksista kolme sivua. Lisäksi aineistona on tutkijan omia muistiinpanojani kokouksien kulusta ja käsiteltävistä asioista varsinaisen hankkeen ajalta. Väkivallan vähentäminen Porissa väkivallan tihentymäkartoituksen ja yhteisöllisten toimien avulla -hankkeen työryhmän pöytäkirjoja on yhteensä helmikuun 2014 mennessä kertynyt kymmenen sivua. Lisäksi käytettävissä on omat muistiinpanoni kokouksista. Muistiinpanojen sivumäärä on 12. Pöytäkirjojen käyttö aineistona on perusteltua jo sen vuoksi, että molempien hankkeiden tavoitteisiin kuului verkostojen rakentaminen ja yhteistyön parantaminen. Aineiston perusteella voidaan pohtia viranomaisverkoston luonnetta ja muotoutumista, sen tarkoitusta ja merkitystä.

5.2.4 Havainnointi

Hankkeista tehty havainnointi perustuu osallistumiseeni ohjausryhmän ja työryhmän kokouksiin sekä hankkeen toimesta järjestettyihin seminaareihin ja koulutustilaisuuksiin. Havainnoinnin muodot tutkimuksen aineistonkeruumenetelmänä voidaan jakaa piilohavainnointiin, havainnointiin ilman osallistumista, osallistuvaan havainnointiin ja osallistavaan havainnointiin. Raja ilman osallistumista tapahtuvan havainnoin ja osallistuvan havainnoin välillä ei ole kovinkaan selkeä. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 84.) Lasta lyömätön Satakunta -hankkeessa sekä Väkivallan vähentäminen Porissa väkivallan tihentymäkartoituksen ja yhteisöllisten toimien avulla -hankkeessa suoritettua havaintoa voidaan pitää osittain osallistuvana havainnointina, sillä olen ollut kiinteä osa ryhmää kuulumalla sekä ohjausryhmään että hankkeen työryhmään sekä osallistumalla koulutustilaisuuksiin yhdessä muiden ryhmän jäsenten kanssa. Toteutettu havainnointi on tapahtunut tutkimustilanteiden mukaan ilman systemaattisesti laadittua havainnointisuunnitelmaa.

5.3 Aineiston analyysi

Pro gradu -tutkielmassani kyse on aineistotriangulaatiosta, jossa hyödynnetään useita eri aineistoja asetettuun tutkimuskysymykseen vastattaessa (Viinamäki 2007, 181). Tutkielmani useat eri aineistot ovat kaikki luonteeltaan laadullisia. Yksilöhaastatteluja on 25, ryhmähaastatteluja yksi ja lisäksi pöytäkirja- ja seminaaridokumentteja sekä kokousten havainnointia. Aineiston lisäksi sen analyysi noudattaa laadullisen analyysin periaatteita.

Haastattelujen analyysivaiheessa on tarkasteltu aineistosta nousevia asioita teemoittelulla, jonka avulla aineistoa on järjestelty osiin. Teemoittelulla tarkoitetaan sitä, että analyysivaiheessa tarkastellaan sellaisia aineistosta nousevia piirteitä, jotka ovat yhteisiä usealle haastateltavalle. Teemoittelun teemat saattavat pohjautua teemahaastattelun teemoihin, mutta niiden lisäksi tulee usein esille muita teemoja, jotka saattavat olla mielenkiintoisempia kuin lähtöteemat. Analyysistä esiin nostetut teemat perustuvat tutkijan tulkintoihin haastateltavien puheesta. (Hirsjärvi & Hurme 2008, 173.) Viranomaishaastattelut on kerätty Lasta lyömätön Satakunta -hankkeen arvointitutkimusta varten, joten tämän tutkimuksen aineiston analyysi ei etene haastatteluteemojen mukaan, vaan niistä tarkastellaan verkostoihin ja viranomaisten yhteistyöhön liittyvää puhetta, vaikka litteroidun ja nauhoitetun haastatteluaineiston olenkin käynyt kokonaan huolella läpi.

Hirsjärvi ja Hurme (2008, 35) listaavat haastattelun eduiksi muun muassa seuraavia seikkoja. Haastattelua on järkevää käyttää muun muassa silloin, kun ennalta jo tiedetään, että tutkimuksen aihe tuottaa monitahoisia vastauksia tai kun halutaan syventää vastauksia ja saada niille perusteluja. Myös silloin kun aihealue sisältää tutkijalle oudompia asioita, kuten lakipykälä, on haastattelun aikana mahdollista selventää vastauksia haastattelijalle ymmärrettäväksi (mt., 35). Juuri nämä edellä mainitut haastattelun eduiksi luetellut seikat liittyvät omaan tutkimukseeni. Eri tarkoitukseen kerätyt haastatteluaineistot ovat luonteva osa pro gradu -tutkielmaani, sillä eri ammattiryhmien haastattelut tuovat monipuolisesti esille käsityksiä viranomaisten välisestä yhteistyöstä ja verkostotyön mahdollisuuksista.

Sekä haastatteluaineistosta että muista aineistosta olen pyrkinyt systemaattisesti etsimään yhteistyöhön ja verkostotyöhön sekä näiden toimintaan, kehittämiseen ja merkitykseen liittyvää tekstiä tai puhetta. Litteroidusta haastatteluaineista tämä käy helposti tarkasti lukemalla, mutta nauhoitetun aineiston kuunteluun on varattava aikaa ja rauhaa. Kokouspöytäkirjoista on myös suhteellisen helppo poimia verkostoon liittyviä keskusteluja ja päätöksiä, mutta pöytäkirjoissa ei

aina välttämättä ole verkosto tai muuta siihen viittaavaa sanaa, vaikka asia olisi verkostoihin liittynytkin. Tämä vaatiikin huolellisuutta, jotta kokouksissa verkostoista käydyt keskustelut saadaan esille. Tässä onkin ollut apuna omat muistiinpanoni hankkeiden kokouksista ja muista tilaisuuksista. Lisäksi havainnointi tuo lisäarvoa tutkimukselle, sillä havainnoinnin avulla saadaan esiin myös sellaista tietoa, jota puhe ja teksti eivät välttämättä tuo esille. Havainnointi vaatii kuitenkin herkkyyttä ja kokoaikaista läsnäoloa havainnointitilanteissa, jotta tulkinnot ovat totuudenmukaisia.

Analyysiotteeni on kuvaileva, sillä tavoitteenani on tekstin, puheen ja havaintojen perusteella tarkastella verkostoja, minkälaisia verkostot ovat, miten ne syntyvät, toimivat ja mitä ne tuottavat. Monien eri aineistojen käyttö tuo tutkimukseen omat hankaluutensa, sillä sirpaleisen tiedon poiminta edellyttää järjestelmällistä ja huolellista tutkimusotetta. Kuitenkin tämä sirpaleinen tieto tuo mukanaan myös hyviä puolia kuten verkostojen monipuolisen tarkastelun erilaisista näkökulmista ja erilaisissa tilanteissa. Kuvaileva tutkimusote luetaan usein sisällönanalyysien joukkoon, joilla tarkoitetaan yleensä kaikkia sellaisia laadullisia tutkimusmenetelmiä, joiden tarkoituksena on jollakin tavalla jäsentää, tiivistää ja kuvata tutkimusaineistoa (Virtuaali-ammattikorkeakoulu). Sisällönanalyysi on puolestaan analyysimenetelmä, jolla pyritään saamaan tutkittavasta ilmiöstä kuvaus tiivistetyssä ja yleisessä muodossa (Tuomi & Sarajärvi 2009, 103). Sisällönanalyysi ei kuitenkaan tarkoita pelkkää asioiden luokittelua, mikä saattaa jättää analyysin ohueksi, vaan analyysin tavoitteena on kertoa systemaattisesti sekä aineiston yleisistä että erityisistä tapauksista (Ruusuvuori, Nikander & Hyvärinen 2010, 19, 23).

”Kuvailevan tutkimuksen tarkoituksena on kuvata jonkin ilmiön, tilanteen tai tapahtuman luonnetta, yleisyyttä, historiallista kehitystä tai muita tunnuspiirteitä niin, että kohteeseen liittyvät tosiasiat ja tunnuspiirteet kuvataan mahdollisimman todenmukaisesti ja tarkasti. Kuvailevassa tutkimuksessa on keskeistä tiedon lisääminen ja pyrkimys vastata kysymyksiin mitä, millainen tai miten.” (Kajaanin ammattikorkeakoulu.) Pidän kuvailevaa tutkimusta tämän tutkimuksen kannalta relevanttina tapana saada vastaus tutkimuskysymyksiini käytettävien aineistojen avulla.

Aineiston analyysin jälkeen olen koonnut aineistoista löytämiäni diskursseja eli keskusteluteemoja. Kyseessä ei ole varsinainen diskurssianalyysi, vaan aineistoista koonti tarkoitusta varten tehdyn työprosessin aikana esille nousseita puhetapoja verkostoyhteistyöstä ja sen merkityksestä. Diskurssianalyysillä tarkoitetaan kielen käytön ja muun merkitysvälitteisen toiminnan tutkimusta. Diskurssianalyysi ei ole yhtenäinen tutkimusmenetelmä, vaan lähestymistapa, jossa on lukuisia eri

traditioita ja painopisteitä. Diskurssianalyysissä tutkitaan kielen käyttöä ja siihen liittyviä konteksteja, toimintaa, funktioita ja merkityksen tuottamisen tapoja. (Diskurssianalyysi KvaliMOTV.) Diskurssitutkimuksessa peruslähtökohta liittyy laajempaan teoreettiseen viitekehykseen, jota nimitetään sosiaalseksi konstruktionismiksi, joka puolestaan on yleisnimi sosiaalisen todellisuuden ja merkitysten rakentumista tarkasteleville tutkimussuunnille. Diskurssitutkimuksen tehtävänä on tarkastella muun muassa sitä, miten erilaisia todellisuuksia ja tapahtumia merkityksellistetään, ilman että mikään tulkinta olisi oikeampi kuin muut. (Pietikäinen & Mäntynen 2009, 12-13.)

Aineistosta esille nostetut diskurssit liittyvät siihen tapaan, jolla hankkeissa verkostoista on puhuttu niin haastatteluissa kuin muissakin aineistoissa. Diskurssianalyysissä on kyse hieman samasta kuin esimerkiksi teemoittelussa, mutta huomio kiinnitetään siihen, miten kieltä käytetään, ja miten asioita ja ilmiöitä tuotetaan (Diskurssianalyysi KvaliMOTV). Haluan tuoda esille aineistosta nousevia keskusteluteemoja, joilla haastateltavat ja hankkeeseen osallistuvat ihmiset puhuvat verkostoista, niiden toiminnasta ja merkityksestä työssään itselleen ja muille asianosaisille.

6 Tulokset

6.1 Viranomaisverkostot

Verkostoja voidaan siis kuvailla löyhäksi yhteenliittymäksi, jossa toimijoiden asiantuntijuus ylittää eri viranomaistahojen rajat (Niemi-Iilahti 2002, 209). Verkostoiksi voidaan määritellä hyvinkin erilaisia ihmisten välisiä yhteenliittymiä, joissa yhteistä on yhteistyön tekeminen. Viranomaishaastatteluissa nousi esille muun muassa erilaisiin asiantuntijoista koostuviin yhteistyöryhmiin kuulumisen esimerkiksi oppilashuoltoryhmä tai nuoria koskeva päihdehuoltoryhmä. Toisaalta viranomaiset pitävät verkostoina yleisesti viranomaisten välistä yhteistyötä, joka ulkopuolisen silmissä näyttää normaalilta työhön kuuluvalta toiminnalta. Verkostotyötä tehdään kaikissa organisaatioissa myös ehkä enemmän kuin tiedetään.

Viranomaispuheesta voidaan erottaa verkostoyhteistyö sekä moniammatilliset työryhmät. Verkostoista ja yhteistyöstä puhutaan useimmiten silloin, kun kyseessä on käytännön työhön liittyvät tehtävät, jotka tulevat työssä esiin tarpeen mukaan, kun taas moniammatillisuudesta puhutaan luotujen ja rakennettujen ryhmien kohdalla. Moniammatillisista työryhmistä puhutaan enemmän kuin viranomaisverkostoista. Monet ryhmät ja kokoukset luokitellaan moniammatillisiksi, ja tämä on viranomaisille melko selkeä käsite. Kuten kirjallisuudesta tuli esille, moniammatillisuudella ei ole kovin tarkkaa sisältöä ja se tuo mukanaan useita eri tiedon ja osaamisen näkökulmia (mm. Isoherranen 2005, 13-14). Moniammatillisuuden käsite pitää sisällään usean eri viranomaistahon, kun taas verkosto voi olla käsitteenä epäselvempi.

Aineiston mukaan viranomaisilla on myös selkeitä odotuksia verkostotyöstä. Verkostotyön avulla halutaan tehostaa toimintaa, luoda lisää yhteistyöverkostoja, lisätä avoimuutta ja tiedonkulkua. Verkostot koetaan tarpeellisiksi ja välttämättömiksi, vaikka niille ei aina tahdo riittää aikaa. Lasta lyömätön Satakunta -hankkeessa sekä Väkivallan vähentäminen Porissa väkivallan tihentymäkartoituksen ja yhteisöllisten toimien avulla -hankkeessa jokainen ohjausryhmän sekä työryhmän jäsen osallistui hankkeen muodostamaan verkostoon oman työnsä ohella, jolloin verkostoa koskevat työt saattavat jäädä muiden töiden varjoon. Tällaisissa tapauksissa vaarana on, että tehtävien hoitaminen jää helposti verkoston aktiivisemmille jäsenille (Virtanen 1999, 35).

Tutkimuksen kohteena olevissa hankkeissa ryhmien kaikki jäsenet osallistuivat jollain tasolla hankkeen toimintaa, mutta selkeästi oli näkyvissä se, kuinka toisilla on huomattavastikin enemmän tehtäviä kuin muilla. Tämä voi johtua monestakin seikasta. Toisilla saattaa jo ennestään olla hyvin laaja verkosto, jolloin tehtävien suorittaminen on helppoa ja vaivatonta. Toiset taas saattavat kokea velvollisuudeksi osallistua aktiivisesti hankkeen toimintaan ja kantavansa enemmän vastuuta kuin muut. Vastuuta kokevat erityisesti ne, jotka ovat olleet hakemassa rahoitusta hankkeelle, vaikka hanke olisikin usean eri organisaation yhteinen.

Verkostoista puhutaan monesti moniammatillisena yhteistyönä, jota voidaan kutsua myös asiantuntijayhteistyöksi. Nämä käsitteet ovat melko selkeitä, ja niillä useimmiten tarkoitetaan eri ammattikuntien välistä yhteistyötä. (Nietola 2011, 21.) Molemmissa tutkimukseni hankkeissa verkostotyötä voidaan kuvata parhaiten juuri moniammatillisena yhteistyönä. Hankkeiden tavoitteet ovat olleet luoda pysyvää verkostoitunutta moniammatillista työskentelytapaa eri muodoin. Itse hankkeiden ohjaus- ja työryhmät ovat tällaisia moniammatillisia verkostoja, mutta myös niiden avulla luotavat verkostot ovat niin ikään moniammatillisia kuten molempien hankkeiden seminaarit. Molemmissa hankkeissa seminaarit ovat olleet koulutus-, keskustelu- ja tiedotustilaisuuksia keskeisille viranomaistahoille. Seminaareissa laajat joukot ovat päässeet tutustumaan ja kuulemaan eri viranomaisten toiminnasta ja toimintatavoista yhteisessä asiassa. Kaikki sektorirajat ylittävät seminaarit sekä koulutustilaisuudet ovat olleet tärkeitä verkottumisen keinoja tutkimuksen hankkeissa. Eritoten Väkvä -hankkeen seminaarissa esiintyjinä olleet tahot ovat itsessään verkostoja ja yhteistyökumppaneita monille viranomaisille. Tällaisia puhujia seminaarissa olivat muun muassa Jussi-työ, rikosuhripäivystys, Hämeenlinnan ankkuritiimi sekä Espoon Katkaise väkivalta -malli.

Viranomaisverkostot voivat olla myös sähköiseen järjestelmään luotu malli, josta jokainen viranomainen löytää yksinkertaiset ja selkeät toimintamallit kuten Lasta lyömätön Satakunta -hankkeessa on tehty. Hankkeen viranomaissivusto on satakuntalaisten viranomaisten käyttöön luotu työkalu varhaiseen puuttumiseen epäiltäessä lasten pahoinpitelyä tai seksuaalista hyväksikäyttöä (www.lastalyomaton.fi) Haastateltavat viranomaiset eri organisaatioista ovat yksimielisiä siitä, että tällainen ohjesivusto on tarpeellinen ja sitä varmasti käytettäisiin. Viranomaiset ottavat tai ainakin haluaisivat ehtiä ottamaan vastaan kaikki mahdolliset apuvälineet työhönsä, mutta kiireessä ei välttämättä kaikkea muisteta tai ehditä hyödyntää. Kaikissa viranomaisille annetuissa ohjeistuksissa pitää huomioida se, että tieto voi vanheta tai muuttua, jolloin sitä pitää päivittää. Lasta lyömätön Satakunta -hankkeessa verkkoon rakennettu ohjemalli auttaa viranomaisia ja edistää verkostotyötä vain, jos sitä käytetään ja tieto siellä on oikeaa ja päivitettyä.

Väkivallan vähentäminen Porissa väkivallan tihentymäkartoituksen ja yhteisöllisten toimien avulla -hankkeen yhteydessä suunniteltua Ankkuri-mallia ja sen pohjalta luotua ankkuritiimiä voidaan pitää niin ikään viranomaisverkostona, jossa yhtenä tavoitteena on moniammatillinen puuttuminen nuorten tekemiin rikoksiin sekä lähisuhdeväkivaltaan. Väkvä -hankkeen ex ante-arviointia varten tehdyssä haastattelussa työryhmän jäsenet olivat yksimielisiä siitä, että juuri ankkuritiimi on tehokkain toimintatapa puuttua väkivallan vähentämiseen pitkällä aikavälillä Porissa. Ankkuri-malli on käytännössä viranomaisten välistä yhteistyötä, jossa avainsanoja ovat tehokkuus, moniammatillisuus, systemaattisuus ja kattavuus, ja jo alku on osoittanut sen, että toiminta on tarpeellista. (Eskelinen & Leander 2014.) Ankkuri-toiminnan aloittaminen perustuu Porin kaupungin ja Porin poliisiaseman haluun tiivistää paikallista yhteistyötä aikaisempien positiivisten kokemusten pohjalta. Ankkuri-toiminta on myös osa sisäisen turvallisuuden ohjelmaa, jonka mukaan Ankkuri-malli otetaan käyttöön vuoteen 2014 mennessä koko maassa. (Ankkuri, sosiaalista tukea, väkivallan ja rikosten ehkäisyä, nopeasti moniammatillisesti.)

Sekä Lasta lyömätön Satakunta -hankkeessa että Väkivallan vähentäminen Porissa väkivallan tihentymäkartoituksen ja yhteisöllisten toimien avulla -hankkeessa ohjausryhmän ja työryhmän jäsenistä koostuvien verkostojen kokoonpanoja suunniteltiin huolella. Erityisesti Lasta Lyömätön Satakunta -hankkeessa verkoston luomisessa pidettiin ennen kaikkea tärkeänä sitä, että verkostoon kuuluisi edustajia kattavasti koko Satakunnan alueelta. Haluttiin, että ohjausryhmän edustus olisi kattava ja tasapuolinen viranomaisverkosto. Verkostotyö edellyttää kuitenkin sitoutumista, ja on erittäin tärkeää, että etenkin tavoitteellisessa verkostojen luomisessa mietitään tarkkaan, mitkä tahot ovat siihen tarpeellisia, sopivia ja valmiita pitkäinkin sitoutumiseen.

Verkostot eivät aina ole samanlaisia myöskään niiden syntyprosessin perusteella. Lasta lyömätön Satakunta -hankkeen ohjausryhmää sekä myös työryhmää voidaan pitää jo itsessään viranomaisverkostona, etenkin varsinaisen hankeajan jälkeen tasaisin väliajoin kokoontuva ohjausryhmä on toiminnassa oleva viranomaisverkosto. Yleensä erilaisten hankkeiden aikana muodostetut ohjaus- ja työryhmät kuuluvat luonnollisena osana hankkeen toimintaa, jolloin niitä ei tulisi luokitella viranomaisverkostoiksi, vaan hankkeen pakolliseksi toiminnaksi. Lasta lyömätön Satakunta -hankkeen ohjausryhmä on kuitenkin jatkanut aktiivisesti toimintaansa, jolloin siitä on muodostunut viranomaisverkosto, jossa jokainen viranomaistahon edustaja on sisällyttänyt omaan työhönsä aktiivisen osallistumisen lasten ja nuorten perheväkivaltatapausten ehkäisyyn yhdessä muiden viranomaistahojen kanssa. Lasta lyömätön Satakunta -hankkeen ohjausryhmän kokoonpano kattaa koko Satakunnan alueen monipuolisena verkostona, jota on pyritty tarpeen mukaan

täydentämään, jotta hankkeen tavoitteet säilyisivät esillä ympäri maakuntaa eri viranomaistahoilla. Tällä hetkellä eri aineistojen perusteella voidaan sanoa, että hanke on vakiinnuttanut toimintansa ja tavoitteena on saada eu-hakemuksen kautta rahoitusta jatkumoille, jotta lapsiin kohdistuva perheväkivallan estämis- ja auttamistyötä saataisiin juurrutettua Satakuntaan. Tavoitteena on myös, että Lasta lyömätön Satakunta -hanke alkaa tehdä kiinteää yhteistyötä alueen muiden turvallisuushankkeiden ja toimintojen kanssa (Leander & Eskelinen 2014, 28).

Viranomaisverkostot turvallisuushankkeissa voivat olla hyvinkin erilaisia ja ne voivat syntyä monin eri tavoin. Verkostoja voidaan muodostaa tai ne voivat muokkaantua aikojen kuluessa tiiviiksi yhteistyön eri muodoiksi, jossa pitkään työtä tehneet eri viranomaistahot tavallaan löytävät toisensa ehkä aluksi erilaisten tarpeiden tai pakkojen sanelemana, mutta myöhemmin luottamuksen puitteissa toimivana yhteistyökumppanina. Verkostot voivat olla erilaisia yhteistyöryhmiä, johon kutsutaan ammattiaseman mukaan kuten kouluissa oppilashuoltoryhmä tai esimerkiksi kutsuttuna kaupungin turvallisuussuunnitelman mukaiseen työryhmään asiantuntijatiedon vuoksi. Verkostot voivat olla yleisesti yhteistyön tekemistä tai konsultaatioapua, hankkeiden ohjaus- tai työryhmiin kuulumista ammatin tai viranomaistahon mukaisesti tai asiantuntijavetoisesti. Verkostoina voidaan pitää myös virtuaalisia toimintamalleja, kuten tässä viranomaisille suunnattuja ohjeistuksia eli Internet-pohjaista mallia.

6.2 Verkostojen toiminta

Molemmissa tutkimuksen hankkeissa verkostojen toiminta on ollut ohjaus- ja työryhmän kokouksia, hankkeiden järjestämiä koulutuksia ja seminaareja, Internet-pohjaisen mallin luominen sekä verkostojen kehittämistä ja luomista Satakunnan ja Porin alueen viranomaisten välille. Lasta lyömätön Satakunta -hankkeen ohjausryhmä on aktiivisesti pyrkinyt viemään tietoa hankkeesta ja lapsiin kohdistuvasta perheväkivallasta ja siihen liittyvistä toimintaohjeista eteenpäin kentälle. Tästä ovat todisteena muun muassa jalkautumistilaisuudet, joita pidettiin hankkeen aikana neljä kertaa sekä seminaarit, joista etenkin ensimmäisessä oli tarkoituksena tuoda esille hankkeen tavoitteita ja esitellä viranomaisille suunnattua Internet-pohjaista mallia ja ohjeistusta lapsiin kohdistuvassa perheväkivallassa. Myös seminaarit ovat olleet verkostojen keskeistä toimintaa. Seminaarien sisältö on ollut informatiivista ja tietoa on viety eteenpäin myös luentomateriaalin muodossa, jota löytyy hankkeen Internet-sivuilta. Lasta lyömätön Satakunta -hankkeen ohjausryhmän jäsenien viemä tieto

kentälle rajoittuu kuitenkin pääasiassa vain oman organisaation sisälle. Tällöin tieto viranomaisten välillä ei kulje aukottomasti niin, että jokainen Satakunnan alueella toimiva viranomainen olisi edes kuullut itse hankkeesta, saatikka tietäisi sen tarkempia tavoitteita tai olisi osallistunut hankkeen järjestämiin tilaisuuksiin. Ne viranomaiset, jotka ovat osallistuneet joko seminaariin tai jalkautustilaisuuksiin tietävät Lasta lyömätön Satakunta -hankkeesta, mutta paljon on vielä viranomaisia, jotka eivät hankkeesta mitään tiedä. Tiedottamista voidaan yleisesti pitää haastavana tehtävänä kaikenlaisissa hankkeissa ja se onkin yksi Lasta lyömätön Satakunta -hankkeen kehittämiskohteista. Molemmissa hankkeessa seminaareja ja koulutusta on järjestetty viranomaisille, Väkvä -hankkeessa myös muille yhteistyötahoille kuten alueen ravintoloitsijoille sekä järjestyksenvalvojille. Alueen ravintolayrittäjät olivatkin erittäin tyytyväisiä koulutuksesta ja tilaisuuteen osallistui huomattava määrä ravintoloitsijoita ja heidän henkilökuntaansa. Yhtenä teemana koulutustilaisuudessa olikin yhteistyön kehittäminen väkivallan ja muiden lieveilmiöiden vähentämiseksi.

Tällaisten tilaisuuksien tavoitteena on tutustua molemmin puolin, mataloittaa yhteydenottokynnystä ja miettiä yhteisiä toimia väkivallan hillitsemiseksi ravintolaympäristössä. (pöytäkirja, väkvä)

Verkostojen toiminta viranomaisten keskuudessa on lähinnä yleistä yhteistyötä, jossa viranomaisten vaihtavat tietoja, kysyvät ohjeita tai pyytävät virka-apua. Verkostojen toiminta on kuulumista erilaisiin ryhmiin, osallistumista koulutuksiin ja muihin tilaisuuksiin. Ruohonjuuritasolla työskenteleville viranomaisille verkostot muodostuvat myös tapauskohtaisesti ja useita vuosia samaa työtä tehneillä on jo laaja yhteistyökumppaneiden verkosto. Aineistojen perusteella verkostojen luominen ja kasvattaminen näyttivät vievän aikaa, ja vähemmän aikaa työssä olleet saattavat olla epävarmoja keneen tulisi olla yhteydessä eri tilanteissa. Myös usein vaihtuvat työntekijät vaikeuttavat verkostojen muodostumista ja koossa pysymistä, kun viranomaisten väliset suhteet eivät ehdi syventyä.

Käytännössä yhteistyö eri viranomaisten välillä on monenlaista. Yksinkertaisimmillaan se on sähköinen lastensuojeluilmoitus. Kuten jo aikaisemmin tuli esille, lastensuojeluilmoitus on viranomaisen velvollisuus tilanteessa, jossa he katsovat sen tarpeelliseksi lapsen edun kannalta. Yhteistyö voi olla virka-avun antamista tai konkreettisesti poliisien paikalle kutsumista. Käytännön yhteistyö voi tapahtua sähköisellä lomakkeella, puhelimitse tai esimerkiksi sähköpostilla. Yhteistyö

on kuitenkin osa jokapäiväistä tai ainakin jokaviikkoista työtä, jolloin sitä pidetään itsestään selvyytenä eikä sitä osata erotella verkostotyöksi.

Poliisit soitetaan paikalle ja tua ja sit jokainen kertoo sille soitetul viranomaiselle oman niin ko et mitä on tehty ja mitä on huomattu (haastattelu lähihoitaja, 2010)

Lasta lyömätön Satakunta -hankkeessa haastateltujen viranomaisten mielestä lapsiin ja nuoriin kohdistuva perheväkivalta vaatii ehdottomasti useampien viranomaistahojen yhteistyötä. Yhteistyötä on tietojen vaihtaminen, yhteisten suunnitelmien tekeminen lasten ja heidän perheidensä hyväksi ja erilaisten aikataulujen suunnittelua ja sopimista. Tietojen vaihtaminen tarkoittaa muun muassa henkilöiden historiatietojen tarkistamista esimerkiksi poliisilta tai terveydenhuollosta. Viranomaisille on tärkeää tietää henkilöiden taustoja, jottei tapahtuisi ylilyöntejä, sillä perheväkivalta on erittäin arka aihe, eikä kukaan halua syyttää ketään perusteettomasti. Yhteistyön avulla viranomaiset esimerkiksi viranomaistahon sisällä saattavat seurata tilannetta ja pohtia miten asioissa edetään. Myös palautteen saaminen on oleellinen osa viranomaisten välistä yhteistyötä, sillä monet viranomaiset kokevat tärkeäksi kuulla miten asiat ovat edenneet esimerkiksi lastensuojeluilmoituksen tekemisen jälkeen.

No paljon kyl, siin tilantees ko tämmönen asia tulee esiin, niin kyl se yleensä vaatii jo monen ihmisen työskentelyä (haastattelu koulupsykologi, 2010)

Aineistojen mukaan viranomaiset eivät useinkaan tiedä kovin hyvin toistensa työskentelytavoista. Yhteistyökumppaneiden toimintatapojen tuntemista pidetään kuitenkin tärkeänä ja niistä halutaan kuulla. Etenkin Lasta lyömätön Satakunta -hankkeessa, mutta myös muissakin hankkeissa yhteistyö on kuitenkin myös erilaisten palveluiden tarjoamista kohderyhmille kuten väkivallan uhreille, heidän perheilleen sekä väkivallan tekijöille. Tällöin onkin tärkeää, että viranomaisten tietäisivät miten kukin toimii ja millaisia palveluita olisi tarjolla. Asiakkaita ohjaaminen tarvittavien palveluiden piiriin on osa viranomaisten välistä yhteistyöverkostoa. Esimerkiksi Ankkuri-mallissa halutaan luoda niin sanotusti matala kynnys ottaa yhteyttä ankkuritiimin jäseniin. Muiden muassa koulujen henkilökunta tai asiakkaat voivat itse ottaa yhteyttä ankkuritiimiin ilman poliisin tai sosiaalitoimen välikättä.

Sosiaalityö on siitä niin ku rikasta, että on olemassa eri variaatioita erilaisiin tilanteisiin (haastattelu sosiaalityöntekijä 2010)

Se, kenen kanssa yhteistyötä tehdään, vaihtelee jonkin verran viranomaistahojen välillä. Aineistojen mukaan ehdottomasti yleisin yhteistyökumppani on sosiaalitoimi/lastensuojelu/sosiaalipäivystys. Kyseessä on luultavasti juuri lastensuojelu, sillä ulkopuoliset viranomaiset todennäköisesti mieltävät sosiaalitoimen tai sosiaalipuolen samaksi asiaksi kuin lastensuojelu. Lähestulkoon kaikki viranomaiset mainitsivat ensisijaiseksi yhteistyökumppaniksi lastensuojelu. Tätä perusteltiin muun muassa sillä, että sosiaaliviranomaiselle on valta ottaa tarvittaessa lapsi jopa huostaan ja sosiaaliviranomaisilla oletetaan olevan tietoa mahdollisista palveluista, joita lapsi ja hänen perheensä tarvitsee. Lisäksi jokaisen viranomaisen on virkansa puolesta velvollisuus tehdä tarvittaessa lastensuojeluilmoitus.

Myös poliisi on tärkeä yhteistyökumppani, yli puolet haastatelluista mainitsi poliisin yhteistyötahokseen. Yhteistyökumppaneita on kaikilla kuitenkin useampia, ja lapsen iällä on merkitystä, mitkä tahot yhteistyötä tekevät. Kyse on siitä, onko lapsi mahdollisesti kouluikäinen vai onko hän päivähoidossa tai missä muualla mahdolliset väkivaltatapaukset tulevat esille (esimerkiksi neuvola). Yhteistyötahojen laajuudesta kertoo myös alla oleva lyhyt, mutta todella ytimekäs vastaus kysymykseen, kenen muiden viranomaisten kuin sosiaaliviranomaisten kanssa teette yhteistyötä.

No tota kaikkien. (haastattelu poliisi, 2010)

Yhteistyötä tehdään paljon ja tiiviisti, mutta tässäkin on eroja viranomaistahojen välillä. Siitä ollaan yksimielisiä, että yhteistyötä tulisi lisätä, vaikkei siitä juuri kielteistä sanottavaa olekaan. Etenkin koulumaailmassa yhteistyötä tehdään enemmän viranomaisorganisaation sisällä, vaikka ulkopuolisiakin yhteistyökumppaneita on (koulupoliisi). Kouluissa toimii omat oppilashuoltoryhmänsä, joihin kuuluu opettajien ja rehtorin lisäksi muun muassa kouluterveydenhoitaja, koulupsykologi, kuraattori, mahdollisesti vapaa-aikaohjaaja ja sosiaaliviranomainen. Kouluissa työskentelevät viranomaiset mainitsevatkin usein yhteistyötahoiksi koulun muun henkilökunnan. Tämä johtuu pääasiassa siitä, että koulussa keskitytään oppimiseen ja siihen liittyviin ongelmiin, vaikka tarvittaessa oppilashuoltoryhmä paneutuu myös muihin yksittäisten lasten ja nuorten tai ryhmien ongelmiin kuten päihdeongelmiin.

Keväällä 2011 tehtyjen viranomaishaastattelujen tulokset yhteistyöstä ja yhteistyökumppaneista ovat samansuuntaisia kuin vuotta aiemmin tehdyissä haastatteluissa. Viranomaisten työhön kuuluu myös yhteistyö muiden viranomaistahojen kanssa, mutta siitä, onko yhteistyö lisääntynyt vai ei, ei voida varmuudella sanoa. Tässäkin asiassa oli niitä, joiden mielestä yhteistyö on lisääntynyt ja niitä,

joiden mukaan ei ole lisääntynyt. Lähes yhtä mieltä viranomaiset ovat siitä, että yhteistyötä tehdään ja sitä tulisi myös lisätä. Viranomaisten välinen vuorovaikutus koetaan tärkeäksi ja se on myös joiden haastateltavien mukaan lisääntynyt. Riippuu paljolti myös viranomaistahosta, miten yhteistyö koetaan ja miten se on kehittynyt. Selkeästi yleisemmät yhteistyötahot ovat lastensuojelu/sosiaalitoimi, poliisi ja perheneuvola. Myös terveydenhuollon eri toimipisteet sekä koulut koetaan tärkeiksi yhteistyökumppaneiksi.

Ankkuri-mallin toiminta perustuu moniviranomaisyhteistyöhön, jossa eri viranomaiset työskentelevät yhdessä Porin poliisiasemalla. Ankkuritiimin jäsenet tekevät ryhmänä tiivistä yhteistyötä tuoden kukin ammattiosaamisensa ja taustaorganisaatioidensa tuen ja osaamisen tiimin käyttöön. (Ankkuri, sosiaalista tukea, väkivallan ja rikosten ehkäisyä, nopeasti moniammatillisesti.) Ankkuri-mallissa pyritään moniammatillisen yhteistyön avulla antamaan asiakkaille kokonaisvaltaista tukea nopeasti ja sillä ajatuksella, että kaikki palvelut saadaan samasta paikasta, jolloin välttyttäisiin viranomaiselta toiselle pompottelulta. Väkvä -hankkeen keväällä 2014 järjestetyssä työpajapäivässä tuli esille, että ankkuritiimi on saanut heti alkutaipaleellaan runsaasti tehtäviä, ja jo pienessä ajassa voidaan havaita positiivisia vaikutuksia. Työmuoto hakee vielä paikkaansa, mutta tiimi tekee yhteistyötä muiden väkivaltatoimijoiden kanssa ja tavoitteen on parantaa palveluja huomioiden asiakkaiden tarpeet. Tarpeen tullen asiakkaita ohjataan muille toimijoille kuten Jussi-työhön⁴ Tulevaisuus näyttää miten Ankkuri-malli alkaa toimia osana muita verkostoja Porin kaupungissa, ja tästä olisikin hyvä tehdä oma tutkimuksensa.

Verkostojen toiminta on moninaista ja lähes poikkeuksetta haasteellista. Monen eri organisaation muodostamat verkostot eivät voi toimia pikavauhdilla eivätkä tulokset näy heti, vaan verkostotyöhön on varattava aikaa, vaikka sitä ei useinkaan omien töiden tekemiseltä kovin paljon jää. Yhteistyötä siis tehdään, ja sitä toivotaan myös lisää. Yhteistyökumppanit vaihtelevat organisaatioittain, ja selvää on, että turvallisuuteen vaikuttavat niin monet seikat, ettei sellaista työtä voikaan tehdä yksin. Verkostotyön toiminnan haasteita ovat muun muassa ajan puute, yhteistyökumppanin työskentelytapoihin perehtymättömyys sekä vaihtuvat viranomaiset. Aidon verkostoyhteistyön vaikeus on ymmärrettävä, jotta verkostotyössä voidaan onnistua. Useammat toiminnat voidaan luokitella verkostotyöksi, vaikka viranomaiset tästä toiminnasta verkostotyö - käsitettä käyttäisikään.

⁴ Jussi-työ on tarkoitettu miehille, jotka haluavat ehkäistä tai lopettaa väkivallan käyttö lähisuhteissaan. Työn tavoitteena on tukea miehiä löytämään väkivallattomia ongelmanratkaisukeinoja. (Jussi-työ.)

6.3 Verkostojen kehittäminen

Sekä Lasta lyömätön Satakunta -hanketta että Väkivallan vähentäminen Porissa väkivallan tihentymäkartoituksen ja yhteisöllisten toimien avulla -hanketta voidaan yleisesti kuvailla tutkimus- ja kehittämistyöksi. Niiden tarkoituksena on tiedonsaannin ohella kehittää verkostoitunut toimintamalli lapsiin kohdistuvan perheväkivallan ehkäisyyn sekä yleisesti väkivallan vähentämiseen. Vaikka hankkeiden päätavoitteet ovat hyvinvoinnin ja turvallisuuden lisääminen, voidaan kehittämistyötä pitää myös tärkeänä tavoitteena, sillä kehittämistyön yhtenä osa-alueena on alueen viranomaisten koulutus ja verkostoyhteistyön lisääminen, mikä edesauttaa päätavoitteiden saavuttamista pitkällä aikavälillä. Väkvä -hankkeessa on pyritty muun muassa kehittämään tiedonkulkua eri viranomaisten välillä väkivaltatilanteiden varalta toiminnan tehostumiseksi. Verkostojen kehittämistyöksi voidaan laskea kaikki koulutus-, keskustelu- ja tiedottamistilaisuudet sekä seminaarit, joita molemmissa tutkimuksen hankkeissa on järjestetty.

Lasta lyömätön Satakunta -hankkeen ohjausryhmän ryhmähaastattelussa tuli esille, että informaationsivusto (Internet-pohjainen malli) on tuonut mukanaan myös viranomaisyhteistyötä. Hankkeen Internet-sivuilla on yhteystietoja eri tilanteiden varalta, ja tätä on osattu kentällä ohjausryhmän mukaan hyödyntää. Internet-sivusto on helpottanut yksittäisten viranomaisten työtä, kun tieto löytyy yhdestä paikasta. Yhteydenotto eri viranomaisten välillä koetaan helpoksi juuri informaationsivuston vuoksi, jolloin ei ole epäselvää keneen pitää olla yhteydessä. Muutokset vievät aikaa, eivätkä kaikki tulokset näy kovin nopeasti. Ohjausryhmän mielestä verkostoituminen on kuitenkin onnistunut yli odotusten, vaikka parannettavaakin löytyy ja lisää työtä pitää vielä tehdä. Se, että Lasta lyömätön Satakunta -hanke on halunnut jatkaa työtään varsinaisen hankkeen päättymisen jälkeenkin, kertoo vahvasta sitoutumista ja halusta kehittää verkostoyhteistyötä alueen lasten ja nuorten hyväksi. Tämä on johtunut pitkälti siitä, että projektista saadut kokemukset ja tulokset ovat olleet hyviä.

Väkivallan vähentäminen Porissa väkivallan tihentymäkartoituksen ja yhteisöllisten toimien avulla -hankkeen yhteydessä muodostettu ankkuritiimi on yksi tapa kehittää verkostoja. Hankkeen työryhmä onkin yksimielinen siitä, että juuri Ankkuri-malli ja sen kehittäminen on tehokkain tapa väkivallan vähentämistyössä Porissa (Eskelinen & Leander 2014). Ankkuri-mallissa moniammatillinen työryhmä pyrkii saumattomassa yhteistyössä puuttumaan nuorten tekemiin rikoksiin sekä lähisuhdeväkivaltaan. Väkvä -hankkeen ohjausryhmä ja työryhmä kokivat olennaiseksi asiaksi, että ankkuritiimin koti on Porin poliisilaitoksella. Ankkuritiimin jäsenet eivät

tee yhteistyötä vain toistensa kanssa, vaan myös muiden viranomaistoimijoiden kanssa. Rohkea puuttuminen ja uusien työskentelytapojen käyttöönotto on parasta verkostojen kehittämistä ja Väkvä -hankkeen toimijat kokevat Ankkuri-mallista saatavan suurta hyötyä jatkossakin, sillä jo pienen toiminta-ajan jälkeen on nähtävissä selkeitä merkkejä muun muassa varhaisesta puuttumisesta nuorten tekemiin rikoksiin.

Lasta lyömätön Satakunta -hankkeen verkostotavoitteiden osalta parannettavaa löytyy muun muassa tiedottamisessa, sillä jälkimmäisen haastattelukierroksen jälkeenkään kaikki viranomaiset ympäri Satakuntaa eivät tienneet hankkeesta. Verkostojen toimivuuden kannalta avoimuus ja esteetön tiedonkulku ovat avainasemassa. Tietoa on vietävä jatkossakin eteenpäin aktiivisesti ja esimerkiksi alun aktiivinen Internet-sivuston käyttö on nyttemmin jäänyt vähäiseksi, jolloin tämä heikentää verkostojen toimivuutta, kun kaikki eivät ole tietoisia alueen yhteisistä käytännöistä. Tiedottamisen ongelma johtuu varmasti monista seikoista, sillä yhteyden eri kuntien ja niiden eri organisaatioiden välillä on monimutkaisia ja monisyisiä. Satakunnan maakunta on laaja alue, johon kuuluu noin 20 eri kuntaa, joten tiedon välittäminen jokaiseen organisaatioon jokaisessa kunnassa on erittäin haastava tehtävä. Aina ei ole myöskään varmaa, vaikka sähköposti tavoittaisikin kuntien viranomaiset. Vielä toinen asia on se, lukeeko saatikka kiinnostuuko viranomainen asiasta. Viranomaishaastattelussa tuli myös esille toive, että esimerkiksi kutsut seminaareihin tulisi postin kautta kirjeenä, jolloin siihen saattaisi viranomaiset tarttua herkemmin. Perinteinen kirje saatetaan kokea henkilökohtaisempana ja tärkeämpänä, ja toiseksi sähköposti täyttyy nykypäivänä nopeasti kaikesta, jolloin siihen mihin kiinnittää huomionsa on pakko karsia.

Verkostojen toimimisen kannalta työtä riittää Lasta lyömätön Satakunta -hankkeessa vielä hankkeen jälkeenkin. Ohjausryhmän jäsenet tiedostavat sen tosiasian, että jos asioista ei puhuta, ne unohtuvat. Hankkeen tavoitteita on pidettävä esillä koko ajan. Lapsiin kohdistuvaa perheväkivaltaa ja muita väkivallan muotoja ja siihen liittyvää viranomaistoimintaa on esitelty muun muassa seminaareissa. Varsinaisen hankeajan jälkeenkin seminaareja on järjestetty lisää, joista viimeinen oli alkuvuonna 2014. Myös uusia jalkautumistilaisuuksia on suunniteltu muun muassa omiin työyhteisöihin. Lisäksi ohjausryhmän tutustumiskäynnit yhteistyötahojen toimipisteisiin ovat suunnitteilla. Kaikki nämä toimenpiteet hankkeen edistämiseksi tapahtuvat jäsenten oman työn ohella, jolloin esille nousee selkeästi verkostojen ylläpitämisen haasteellisuus, kun aikaa on niukasti. Työnantajat ovat suhtautuneet erittäin positiivisesti hankkeeseen ja osaltaan varmasti pyrkineet edesauttamaan hankkeen toimintaa.

Lasta lyömätön Satakunta -hankkeessa teetettiin viranomaisille kysely, jonka tarkoituksena oli hankkia taustatietoa lapsiin kohdistuneen väkivallan havaitsemisesta ja käytännön toimista. Kyselyssä kysyttiin muun muassa miten viranomaisten yhteistyö toimii. Vastauksia saatiin 18 kappaletta. Tässä lyhyesti vastauksista: Viranomaisten yhteistyö sujuu pääpiirteittäin hyvin. Kuitenkin niin kutsutuissa lievemmissä tapauksissa toivottiin parempaa yhteistyötä, sillä näissä tapauksissa raportointi tai tiedonkulku on puutteellisempaa. Lisäksi joillakin tahoilla koettiin salassapitovelvollisuuden vedoten tiedonkulussa olevan puutteita. Salassapitosäännökset ovatkin aiheuttaneet päänvaivaa joissakin tilanteissa. Siitä kuka saa kysyä keneltäkin mitään ja kenestäkin henkilöstä, ei ole aina selkeää ja kaikkien tiedossa. Tämän vuoksi viranomaiset ovatkin mieluummin varovaisia kuin että kertoisivat avoimesti tietojaan. Tähän ongelmaan pyrittiin puuttumaan muun muassa Lasta lyömätön Satakunta -hankkeen ensimmäisessä seminaarissa, jossa yksi alustus koski juuri salassapitosäännösten lakipykälää.

Satakunnan alueen viranomaiset (esimerkiksi poliisi, sosiaalitoimi, terveystoimi, koulutoimi) suhtautuvat pääsääntöisesti verkostoyhteistyöhön positiivisesti ja pitävät yhteistyön kehittämistä tärkeänä ja haluavat olla siinä myös mukana. Tähänastinen verkostoyhteistyö on sujunut hyvin ja useat viranomaiset kokevat, ettei mitään negatiivista ole ollut eivätkä ole kuulleet työtovereiltakaan mitään negatiivista palautetta viranomaisten välisestä yhteistyöstä. Poliisi kokee sosiaalipäivystyksen ehdottomasti korvaamattomaksi yhteistyömuodoksi, sillä jokainen haastateltu poliisi mainitsi sosiaalipäivystyksen tärkeyden omassa työssään. Sosiaalipäivystys on myös parantanut poliisin ja sosiaaliviranomaisten välistä yhteistyötä.

No positiivista on joka tapaukses tää tulee nyt ihan päällimmäisenä mieleen tää sosiaalipäivystys, se on helpottanut poliisin tehtävien hoitoa. [...] Pelastuslaitoksen kans pelaa, siis en keksi mitään negatiivista sieltä. [...] Negatiivista ni mitäs mä nyt keksin, tota totta kai aina kaikes jotain, mut ei tuu nyt ihan mieleen. (haastattelu poliisi 2010)

Verkostoista löytyy myös huonoja elementtejä, joita halutaan parantaa. Viranomaisten vaihtuvuus, kiire ja resurssipula tuntuvat yhteistyön sujumisessa. Viranomaiset kokevat, että kiireellisetkään asiat eivät etene tarpeeksi nopeasti. Kiireessä tulisi myös muistaa sääntöjen noudattaminen. Tällä tarkoitetaan tietojen vaihtoon liittyviä salassapitosäännöksiä. Asiakkaiden kanssa tulisi työskennellä mahdollisimman avoimesti ja kertoa, mitä asioita viranomaisen on selvitettävä muiden viranomaisten kautta. Yhteistyötä tehtäisiin todennäköisesti enemmän, jos siihen olisi aikaa.

Ajanpuutteesta voi johtua myös yhteisen näkökulman löytäminen ja toisen viranomaisen työn vähättely.

Kyl se mun mielest ihan kohtalaisen hyvin sujuu sillo sit kun sitä pitää tehdä, ni kyl se iha sujuu, mut et sit välil kohdal osuu joku sellane viranomaine, joka ei esimerkiks niin kun nää sitä asiaa kovinkaan niin ku semmosen tärkeenä tai prioriteetti ykkösenä [...]ne on niit hankalii tilanteit ku pitää niin ku perustella [...]se toinen viranomainen ei nyt hoida sitä omaa sarkaansa niin ku sillai ku sen pitäis hoitaa ni ne vähä hankaloittaa. (haastattelu 2010, sosiaalityöntekijä)

Lähinnä terveydenhuollon viranomaiset nostivat esille lastensuojeluilmoituksiin liittyvän problematiikan, johon joissakin kunnissa on saatu parannusta, mutta ei vielä kaikissa. Muun muassa terveydenhoitajat toivovat saavansa tietää perheen asioista myös lastensuojeluilmoituksen jälkeen, saavatko perheet apua ja millaista apua.

Viranomaiset ovat myönteisellä mielellä verkostoyhteistyölle. Yhteistyötä pidetään turvana nuoremmalle sukupolvelle, jolle ei ole vielä kertynyt kokemusta niin omasta kuin muidenkaan viranomaisten työstä. Lasta lyömätön Satakunta -hankkeen Internet-pohjaisen mallin kehittäminen on hyvä tapa tutustua myös eri yhteistyökumppaneihin ja siihen, mitä kaikkea voi asiakkaille tarjota. Verkostojen haittapuolia ovat toimimattomat, mutta olemassa olevat verkostot, mutta muuten yhteistyön haittapuolia ei näytä olevan. Kaiken kaikkiaan verkostoja halutaan kehittää molemmissa tutkimuksen hankkeissa, esimerkiksi Lasta lyömätön Satakunta -hanke on halunnut jatkaa seminaarien sarjaa laajentaen aiheita muun muassa seksuaalirikoksin. Merkittävimpiä kehityksen osoittimia ovat seminaarit sekä Ankkuri-mallin käyttöönotto. Lisäksi hankkeet ovat pyrkineet ottamaan viranomaisten tarpeita huomioon ja halunneet myös puuttua erilaisiin ongelmakohtiin. Tiedottamisen parantaminen on vielä kehittämisvaiheessa.

6.4 Verkostojen merkitys

Tutkimuksen aineistojen perusteella eri viranomaistahoista riippuen viranomaiset kokevat oman roolinsa verkostoissa erilaiseksi, mutta kuitenkin niin, että verkostoyhteistyötä pidetään tärkeänä, osittain jopa korvaamattomana. Se, miten verkostoja lähestytään ja miten niissä toimitaan, vaihtelee niin viranomaistahojen, kuntien kuin henkilöidenkin kesken. Ääripäinä voisi mainita toisaalta

lastensuojeluilmoituksen tekemisen ja tavallaan prosessin alkuun panemisen ja toisaalta erilaisissa tiimeissä ja yhteistyökuvioissa toimimisen ja aktiivisen osallistumisen yhteiseksi koettujen asioiden ja päämäärien saavuttamiseksi.

Verkostoyhteistyön merkitys on näkynyt molemmissa tutkimuksen hankkeissa. Etenkin Väkivallan vähentäminen Porissa väkivallan tihentymäkartoituksen ja yhteisöllisten toimien avulla -hankkeen työryhmän puheessa verkostoituminen ja moniammatillisuus ovat esiintyneet voimakkaasti ja tulleet työryhmän jäsenten keskusteluissa esille lähes jokaisessa kokouksessa lisääntyen loppua kohden. Myös Lasta lyömätön Satakunta -hankkeessa verkostoituminen kuului hankkeen alkuperäisiin tavoitteisiin ja siitä puhuttiin ohjausryhmässä todella paljon. Tämä puhe kuitenkin hiipui hankkeen edetessä kunnes loppupuolella taas lisääntyi, sillä työtä haluttiin jatkaa, vaikka hankeraha päättyikin.

Lasta lyömätön Satakunta -hankkeen ohjausryhmässä korostetaan sitä, että hanke on kokonaisuudessaan onnistunut ja verkottuminen on ollut yksi syy sille, miksi hanketta on rahoituksen jälkeen jatkettu. Oman asiantuntijuuden ja muiden asiantuntijuuden hyödyntäminen on palkitsevaa, mikä on myös yksi onnistuneen verkostotyön edellytys, tulla kuulluksi tasa-arvoisesti. Viranomaisyhteistyön koetaan parantuneen ja lisääntyneen, mikä on verkostotyön tavoitteena. Lisäksi koetaan, että varmuus puuttua asioihin sekä moniammatillinen tuki on lisääntynyt.

Lapsiin kohdistuvissa väkivallanteiden hoitamisessa viranomaisten välinen yhteistyö korostuu. Suurin osa viranomaisista on sitä mieltä, että lasten kannalta on äärettömän tärkeää, että kaikki viranomaiset tekevät työnsä ja puuttuvat lapsiin kohdistuviin pahoinpitelyihin.

...Nuorisotoimihan tuntuu olevan aina ollu vähän semmonen, et no me vaan ollaan [...] Mut tota täällä on tosi hyvin vastaanotettu ja pidetään tärkeänä, et ihan joka sektorilt ois ihmisii, jotka on nuorten kans tekemiseis ni kaikki osallistuu sitte. (haastattelu vapaa-aikaohjaaja, 2010)

Turvallisuuden näkökulmasta muun muassa viranomaisten lisääntynyt rohkeus puuttua ja käsitellä asioita on tärkeää. Asioiden esille nostaminen lisää turvallisuutta enemmän kuin niiden piilottelu. Lasta lyömätön Satakunta -hankkeen ja kasvaneen viranomaisyhteistyön myötä myös viranomaisten välinen kommunikointi on parantunut. Lisäksi sekä viranomaiset että perheet ovat oppineet, että lapsiin kohdistuva perheväkivalta kuuluu kaikille. Viranomaistoimijoiden välillä vallitsee yhteismitallisuus, jolloin mikä tahansa taho voi ja pitääkin puuttua asiaan. Yhdessä tekeminen ja

yhteiskunnan yleisen mielipiteen muuttuminen tuomitsevammaksi lapsiin kohdistuvissa perheväkivaltatapauksissa lisäävät lasten ja nuorten sekä heidän perheidensä turvallisuutta.

Lasta lyömätön Satakunta -hanke on ollut osaltaan esimerkkinä alueen muille turvallisuushankkeille ja lisäksi hanke on vahvistanut erilaisten turvallisuushankkeiden roolia Satakunnan alueella (Leander & Eskelinen 2014). Väkivallan vähentäminen Porissa väkivallan tihentymäkartoituksen ja yhteisöllisten toimien avulla -hankkeen yhteydessä on mietitty Porin kaupungin ja Lounais-Suomen poliisin yhteistä turvallisuushankkeiden johtoryhmää, jonka alaisuudessa olisi muun muassa Lasta lyömätön Satakunta -hanke, Väkvä -hankkeen työryhmä ja muita mahdollisia turvallisuuteen liittyviä työryhmiä. Lisäksi yhteistyötä tehtäisiin myös Porin kaupungin perusturvakeskuksen sekä muiden kaupungin organisaatioiden kanssa. Yhteistyökumppaneita olisivat myös poliisin eri toimintalinjat kuten rikosentorjunta sekä valvonta ja hälytystoiminta, pelastuslaitos sekä Tampereen yliopiston Porin yksikkö. Tällaisella yhteisellä johtoryhmällä voisi olla lisäarvoa ennaltaehkäisevyyden ja turvallisen elinympäristön kehittymisessä, kun moniammatillisuuden peruste toteutuisi entistään tehokkaammin (mt.).

Molemmilla tutkimuksen hankkeilla sekä verkostoilla ja verkostotyöllä on saatu myös piilorikollisuutta esiin. Tämä tietenkin kasvattaa rikostilastoja, mutta ilman rikollisuuden esille tuloa, siihen ei voida edes puuttua, vaikka olisi minkälaisia moniviranomaisista muodostuvia verkostoja keksitty. Piilorikollisuus on yleistä juuri lievemmissä rikoksissa kuten lievissä pahoinpitelyissä sekä rikoksissa, jotka tapahtuvat kotiseinien sisäpuolella kuten lapsiin kohdistuva perheväkivalta yleensä.

Ankkuri-toiminnan tavoitteena on sisäisen turvallisuuden lisääminen moniammatillisella yhteistyöllä, mikä on merkittävää erityisesti kaupungin turvallisuuden kannalta ja myötäilee sisäisen turvallisuusohjelman linjauksia. Ankkuri-toiminnasta saavat hyödyn nuoret rikoksen tekijät perheineen sekä lähisuhdeväkivallan uhri ja tekijä juuri verkostotyön avulla. Verkostotyöllä pyritään tapausten yhtenäiseen hoitamiseen, hankalaksi koetun tiedonkulun kehittämiseen sekä jatkuvaan asioiden ylläpitoon. Tavoitteena on myös verkostoituneen moniammatillisen työskentelytavan käyttöönotto. Yhtenäisten ohjeiden avulla edesautetaan tasa-arvoa eri alueiden ja ihmisten välillä, jotta kaikille voitaisiin taata apu ajasta, paikasta ja tilanteesta riippumatta.

Väkivallan vähentäminen Porissa väkivallan tihentymäkartoituksen ja yhteisöllisten toimien avulla -hankkeessa pyritään jatkossa hyödyntämään moniammatillista ankkuritiimiä. Myös Väkvä -hanke

on Lasta lyömätön Satakunta -hankkeen tavoin jatkamassa hankkeen toimintaa hankerahoituksen päätyttyä. Työryhmä kokouksia pidetään neljästi vuoden aikana, ja tapaamisten tavoitteena on tarkastella kaupungin väkivaltatilannetta ja miettiä ja toteuttaa moniammatillisesti erilaisia tarvittavia toimenpiteitä väkivallan vähentämiseksi.

Verkostotyön merkitys näkyy molemmissa tutkimuksen hankkeissa; verkostoitumisesta ja moniammatillisuudesta puhutaan ja niihin halutaan panostaa, myös hankerahoitusten jälkeen. Verkostoituminen ja verkostojen kehittäminen ovat olleet hankkeiden tavoitteita ja yksi syy myös hankkeiden jatkolle. Viranomaisten välinen yhteistyö ja kommunikointi ovat parantuneet, viranomaisten välinen tuki lisääntynyt ja henkilökohtainen rohkeus kasvanut. Etenkin Lasta lyömätön Satakunta -hanke on osaltaan saanut hyvällä työllään aikaiseksi suunnittelua Satakunnan ja Porin alueen yhteistä turvallisuushankkeiden johtoryhmää. Turvallisuushankkeilla on merkitystä myös alueen asukkaille, Ankkuri-mallin osalta etenkin nuorille. Hankkeiden avulla myös piilorikollisuuden esille tuonti on ollut tärkeää, jotta väkivaltatapauksiin voidaan puuttua ja jatkossa myös ennaltaehkäistä.

7 Keskusteluteemat

7.1 Erilaiset verkostot

Ensimmäinen haastattelupuheesta sekä dokumenteista nouseva diskurssi voidaan nimetä erilaisten verkostojen diskurssiksi. Tämä tarkoittaa sitä, että viranomaiset puhuvat erilaisista verkostoista, osittain jopa niin, etteivät he miellä yhteistyön muotoja verkostoiksi tai eivät käytä juuri verkostotermiä kuvaamaan sitä, mikä loppujen lopuksi on verkostoyhteistyötä. Tämä kuvaa myös sitä, että verkostotyö ja moniammatillisuus ovat melko uusia käsitteitä.

Hankkeet osoittivat, että verkostoja on erilaisia. Syitä, miksi verkostoja on erilaisia, oli monia. Ne syntyvät erilaisissa tilanteissa, erilaisiin tarpeisiin, eri viranomaisten välille, eri aikoina ja eri paikoissa. Verkostoja luodaan, niitä tehdään erilaisiin tarpeisiin tai ne syntyvät kuin itsestään. Verkostot voivat olla osa työn tekemisen normaaleja arkirutiineja tai niiden avulla tähdätään jonkin tietyn ennalta määrätyn tavoitteen saavuttamiseksi.

Työelämä pursuaa erilaisia verkostoja, vaikka emme niistä aina verkosto -nimeä käytäkään. Lähes kaikki viranomaiset osallistuvat erilaisiin useasta viranomaistahosta koostuviin tiimeihin, ryhmiin tai kokouksiin ja ne kuuluvat kiinteänä osana jokaisen viranomaisen työkuvaan. On myös täysin normaalia kuulua useampaan ryhmään tai tiimiin eli verkostoon, sillä lähes kaikkien viranomaisten työhön kuuluu monia sellaisia toimia, joilla on yhteyttä muihin viranomaisiin. Esimerkiksi poliisi tekee yhteistyötä koulujen kanssa, sillä tällä yhteistyöllä saadaan suuren lapsi- ja nuorisjoukon huomio, kun taas yhteistyö sosiaalitoimen tai sairaalan kanssa koskee usein yksittäisiä väkivaltatapauksia.

7.2 Hyödylliset verkostot

Verkostopuheesta voidaan löytää eräänlainen hyötydiskurssi. Tällä tarkoitetaan siis sitä, että verkostot tuottavat hyötyä joko viranomaisille tai tässä tapauksessa väkivaltaa kokeville ja heidän perheilleen tai molemmille, mutta hyötyjiä voivat olla myös viranomaisorganisaatiot tai yleisesti koko yhteiskunta. Lasta lyömätön Satakunta -hankkeessa ja Väkivallan vähentäminen Porissa

väkivallan tihentymäkartoituksen ja yhteisöllisten toimien avulla -hankkeessa yksi hyötynäkökulma koskee piilorikollisuuden esille tuomista eli toisin sanoen piilorikollisuuden vähentämistä. Tämä toki tarkoittaa toisaalta sitä, että ilmirikollisuus kasvaa eli viranomaisten tietoon tulee enemmän rikollisuutta, väkivaltaa, mutta toisaalta tämä on ollut myös hankkeiden tavoitteena, sillä vain ilmitulevaan rikollisuuteen viranomaisilla on mahdollisuus puuttua.

Hyötydiskurssi tulee esille viranomaisten näkökulmasta rohkeuden ja moniammatillisen tuen lisääntymisenä, puuttumiskynnyksen madaltumisena sekä viranomaisten välisen kommunikoinnin parantumisenä. Verkostot ja moniammatillinen yhteistyö nähdään edistävän väkivallan ehkäisytyötä, ja motivaation säilymistä voidaan pitää välillisesti hyötydiskurssissa esiintyvänä hyötynä.

7.3 Tarpeelliset verkostot

Tarpeellisten verkostojen diskurssi lähtee ajatuksesta, että verkostoja tarvitaan eikä ilman niitä lapsiin kohdistuvaan perheväkivaltaan kuin muun tyyppiseenkin väkivaltaan päästä puuttumaan samanlaisella otteella kuin moniammatillisen verkostotyön avulla. Molemmissa tutkimuksen hankkeissa sekä ohjaus- että työryhmissä oltiin aidosti kiinnostettu siitä, millaisella alueella elämämme ja millaisen ympäristön haluamme tarjota alueen asukkaille tai minkälaisen kuvan haluamme antaa ulkopuolisille. Hankkeissa mukana olevat viranomaiset painottivat yhdessä tekemistä, josta on saatettu puhua jo vuosia ilman tuloksia. Porissa on selkeästi haluttu nyt panostaa turvallisuuteen erilaisin useasta viranomaistahosta koostuvien työryhmien ja tiimien ja viranomaiset itsekin odottavat muutosta. Kyseessä ei ole vain tarve osoittaa kaupungin asukkaille tai muille viranomaisille väkivallan ehkäisytyön onnistumista, vaan onnistuminen työssä lisää viranomaisten tyytyväisyyttä jatkaa työtä ja säilyttää motivaatio.

Kansallinen turvallisuusohjelman toteuttaminen on yksi syy väkivallan vähentämiseen tähtäävässä työssä. Se, minkälaiseksi jokainen kunta turvallisuusohjelmansa muokkaa, on kuntien eri viranomaisten päätettävissä ja mihin kansallisen turvallisuusohjelman mukaisiin seikkoihin halutaan painottaa. Verkosto on koettu tarpeelliseksi myös siitä syystä, että väkivaltaan puuttuminen ei ole vain yhden viranomaistahon tehtävä tai kuten moneen kertaan on tullut esille, yksi viranomainen on melko hampaaton väkivallan edessä, siihen tarvitaan kaikkien työpanosta. Ankkuri-mallin

käyttöönotto on yksi keino vastata tarpeellisuuskurssiin, sillä sitä tarvitaan ja malli on jo lyhyen toiminta-ajan jälkeen osoittanut selkeitä positiivisia tuloksia.

Verkostojen avulla myös tärkeät asiat ja tässä tapauksessa sosiaaliset ongelmat eli lapsiin kohdistuva perheväkivalta sekä väkivaltarikollisuus yleensä saadaan pidettyä esillä. Molemmissa tutkimuksen hankkeissa on huomattu, ja kuten olen jo aikaisemminkin todennut, että verkostot ovat hyvä keino myös pitää tärkeitä asioita esillä, etteivät ne unohtuisi.

7.4 Muuttuvat verkostot

Muuttuvat verkostot -diskurssi kertoo siitä, että verkostot eivät aina pysy samanlaisina, vaan niiden muoto voi vaihdella, vaikka kyse olisi edelleen samasta verkostosta. Vaihtua voivat verkostoon osallistuvat viranomaiset, viranomaisorganisaatiot, päämäärä tai keinot tavoitteiden saavuttamiseksi. Uusilla viranomaisilla ja heidän taustaorganisaatioillaan voi olla jotakin uutta annettavaa verkoston tavoitteiden kannalta. Verkostojen pitää voida muuttua, jotta asiat kehittyisivät. Ongelmiin on voitava kokeilla erilaisia ratkaisuja eikä keinojen ja päämäärien muuttaminen automaattisesti tarkoita epäonnistumista, vaan päinvastoin, se kertoo verkoston kyvystä muuntautua tarpeen mukaan sekä luovuudesta ja verkostoissa työskentelevien viranomaisten ammattitaidosta.

Muuntautumisesta kertoo myös erilaiset seminaarit, joita Lasta lyömätön Satakunta -hanke on järjestänyt. Hankkeessa haluttiin kehittää ja lisätä eli muuttaa verkostoja aiheen avulla. Alkuperäistä hanketavoitetta eli lapsiin kohdistuvaa perheväkivaltaa ei unohdettu, vaan aihepiiriä ja täten myös mukana olevia verkostoja haluttiin laajentaa.

8 Lopuksi

8.1 Verkostojen vaikeus ja ilo

Kuten tässäkin tutkimuksessa on käynyt selväksi, verkostoja on joka paikassa, emme aina vain huomaa niitä. Toinen tärkeä seikka on se, että ilman verkostoja viranomaisten työ olisi huomattavasti hankalampaa, ellei jopa mahdotonta. Vaikka verkostoja, verkostotyötä, moniammatillisia tiimejä ja ryhmiä tarvitaan, se ei kuitenkaan ole aina helppo tehtävä. Kuten tämän kappaleen otsikkokin toteaa, verkostotyö on vaikeaa, mutta onnistuessaan se tuottaa suurta iloa ja hyötyä niin viranomaisille kuin muille verkostoihin liittyville tahoille.

Mihin näitä verkostoja ja moniammatillisia tiimejä sitten oikein tarvitaan? Olisiko kuitenkin parempi, että jokainen viranomaistaho hoitaisi oman työnsä niin, ettei aikaa kuluisi erilaisissa kokouksissa, tapaamisissa tai seminaareissa? Jäisi aikaa sitten varsinaiselle työnteollekin. Kuten jo aikaisemminkin on todettu, monet ihmisten asiat ja ongelmat ovat niin monimutkaisia ja vaikeaselkoisia, ettei yksi viranomainen pysty niitä hoitamaan. Oli kyseessä sitten perhe- tai muu lähisuhdeväkivalta, olivatpa uhri ja tekijä sitten lapsia tai aikuisia, oli tapaukset sitten minkälaisia tahansa, ei esimerkiksi yksin poliisi tai sosiaalityöntekijä pysty asiaa ratkaisemaan. Väkivallan tekijä ja kokija tarvitsevat erilaista apua, perheen muut mahdolliset ongelmat tarvitsevat erilaista ammattitaitoa kuin yhdellä viranomaisella on tarjota. Tässä tapauksessa joku voisi todeta, että miksi ei vain ohjata perhettä toisen viranomaisen luokse, ei tässä mitään kummempaa yhteistyötä tarvita. Yhteistyöhön kuuluu kuitenkin myös tuntemus muiden viranomaisten työnkuvasta ja tavoista toimia. Kun viranomaiset istuvat palaverissa ja useista eri viranomaisista koostuvissa ryhmissä, he samalla tutustuvat toisiinsa ja toistensa työhön, jolloin yhteistyö helpottuu. Ajanhaaskauksena koetut kokoukset maksavat kuitenkin itsensä takaisin, sillä niissä opittujen asioiden vuoksi yhteydenpito, asioiden hoito ja työntekeä ylipäättään helpottuu ja nopeutuu.

Väkivaltaongelmiin liittyy usein myös muita ongelmia, jolloin moniammatillisen verkostotyön merkitys korostuu entisestään. Maailman terveysjärjestön (WHO) mukaan väkivaltaan liittyy myös muita riskitekijöitä. Esimerkiksi lapsiin kohdistuvan väkivallan osalta päällekkäisiä riskitekijöitä väkivallan kanssa ovat muun muassa köyhyys, alkoholin ja päihteiden väärinkäyttö tai perheväkivallan kokeminen tai todistaminen. Eri riskitekijöiden päällekkäisyys antaa

mahdollisuuksia viranomaisten väliselle yhteistyölle. Kumppanuuden avulla voidaan lisätä puuttumista, välttää päällekkäisyyksiä viranomaisten toiminnassa, lisätä käytettävissä olevia voimavaroja yhdistämällä rahoitusta ja viranomaisten yhteistoiminnalla sekä toteuttaa kollektiivisempaa ja koordinoitumpaa tutkimusta ja väkivallan ehkäisyä. (Krug & Dahlberg & Mercy & Zwi & Lozano 2002, 269-270.) Verkostotyöllä on selvästi tilausta yhteiskunnassa, ja niin tutkimuksen kuin kehittämisen osalta, sillä voidaan saavuttaa sosiaalipoliittisesti järkeviä tuloksia.

Verkostojen tarkoitus on myös jakaa tietoa. Eri viranomaiset näkevät samojen ongelmien erilaisia puolia ja erilaisina ilmiöinä. Tällöin on tärkeää, että viranomaiset jakavat tietoaan keskenään, jotta näitä seikkoja voisi muutkin ottaa huomioon omissa työtehtävissä. Esimerkiksi nuorten alkoholin käyttö saattaa näyttää sosiaalityöntekijän, terveydenhoitaja tai poliisin silmissä hyvinkin erilaiselta. Eri viranomaisten jakama tietoa antaa muille viranomaisille uusia näkökulmia ja lisää myös heidän ammattitaitoaan, josta hyötyvät kaikki, niin viranomainen itse, työyhteisö, yhteistyökumppanit, asiakkaat ja loppujen lopuksi koko yhteiskunta.

Tutkimuksen monissa vaiheissa, kuten myös kirjallisuudessa, on tullut esille verkostotyön työläys ja vaivalloisuus, etenkin silloin, kun kaikki verkostotyön osapuolet eivät ole yhtä motivoituneita. Molemmissa tutkimuksen hankkeissa tämä näkyi yksittäisten viranomaisten haastatteluissa, mutta itse hankkeeseen osallistuneet viranomaiset olivat erittäin motivoituneita ja sitoutuneita sekä hankkeeseen että omaan työhönsä, jolloin verkostotyön onnistumisen edellytykset olivat hyvät. Motivaation puutekin on ymmärrettävää, jos työtahti on kova ja esimerkiksi välimatkat ovat pitkät tai työnantaja ei tue verkostoyhteistyötä, vaikka sitä edellytetään. Tällainen ongelma on vaikea ratkaista, muttei suinkaan mahdoton. Keskustelulla ja avoimuudella päästään jo varmasti pitkälle ja kun ymmärtää verkostotyön merkityksen, saattaa motivaatiokin löytyä itsestään.

Sekä Lasta lyömätön Satakunta -hankkeessa että Väkivallan vähentäminen Porissa väkivallan tihentymäkartoituksen ja yhteisöllisten toimien avulla -hankkeessa pyrittiin ehkäisemään ja vähentämään väkivaltaa ja sekä niistä aiheutuvia haittoja verkostotyön avulla. Muodostuneet verkostot olivat erilaisia, oli itse hankkeeseen kuuluneet viranomaisryhmät, Internet-pohjaisella ohjeistuksella luotu verkostotieto sekä verkostomainen toimintapa. Myös Väkvä -hankkeeseen liittyvä ankkuritiimi on yksi verkosto. Verkostotyötä korostetaan tänä päivänä paljon, ja lastensuojelussa sitä on jo jonkin aikaa käytetty (Mehtola 2006, 103). Tutkimuksen hankkeissa verkostotyötä tehtiin niin vanhojen kuin uusienkin mallien mukaan. Ryhmätapaamisia voidaan pitää perinteisenä verkostoyhteistyönä ja ankkuritiimille on saatu mallia muualta, vaikka tästäkin

rakentuu Poriin aivan omanlaisensa malli. Internet-pohjainen malli, jossa ohjeet eri viranomaistahoille on kerätty yhteen verkkoon, tukee perinteistä verkostotyötä loistavasti. Ehkä tämä ei ole innovatiivista tai uutta, mutta tärkein seikka, joka tutkimuksen hankkeissa tuli esille on halu ja pyrkimys tehdä aitoa verkostotyötä, jolle on annettava suurta painoarvoa.

Verkostoja on siis erilaisia, niissä vaihtuvat toimijat, toimintatavat ja työnjaot, toisiaan täydentävät osat muodostavat kokonaisuuden, jossa on paikka jokaisen asiantuntijuudelle (Seikkula & Arnkil 2009, 12-13). Lasta lyömätön Satakunta -hanke sekä Väkivallan vähentäminen Porissa väkivallan tihentymäkartoituksen ja yhteisöllisten toimien avulla -hanke ovat niin ikään erilaisia, vaikka molemmat pyrkivät lisäämään turvallisuutta. Näiden hankkeiden muodostamat verkostot toimivat avoimesti ja asiantuntijuuden voimalla, vaikka haasteita tuokin viranomaisten laaja joukko laajalla alueella, sillä Pori ja Satakunta ovat jo sen kokoisia alueita, että tiedon levittäminen jokaiseen organisaatioon ja jokaiseen kuntaan on suuritöistä. Monin kohdin on jo käynyt selväksi, että aito ja toimiva verkostotyö on haasteellista, mutta onnistuessaan monia palkitsevaa.

8.2 Toimenpide-ehdotukset

Lyhykäisyydessään tärkein toimenpide-ehdotus on, että molemmat hankkeet pidetään vireillä, vaikka varsinainen hankeaika onkin jo ohi. Jos hankkeet keskeytetään ja niiden ajamat asiat unohtuvat, vaarana on, että koko tehty työ valuu hukkaan. Sekä lapsiin kohdistuva perheväkivalta että väkivalta yleensä sekä lähisuhdeväkivalta ovat tärkeitä aiheita, joiden eteen on tehtävä moniammatillista työtä ja joiden vaikutus ulottuu moneen ihmiseen yhtä aikaa. Väkivallan ehkäisy- ja auttamistyö kuuluvat ehdottomasti jo pelkästä lähimmäisenrakkaudesta työhön, jota ei voi jättää tekemättä. Ja koska hyvä työ on jo aloitettu, niin sitä ei tulisi missään nimessä lopettaa kesken.

Yksi vaihtoehto hyvin toimineiden hankkeiden jatkolle on jatkaa toimintaa samaan tapaan verkostomaisena yhteistyönä kuin hankeaikanakin. Tämä voi kuitenkin pitemmän päälle käydä raskaaksi, sillä joka tapauksessa yhdelle tai useammalle mukana olevista ryhmän jäsenistä kertyy helposti liikaa asioita hoidettavaksi, jolloin laatu kärsii. Kuitenkin olisi tärkeää, että joukossa olisi yksi tai kaksi henkilöä, jotka pitävät asiat järjestyksessä, sillä liika asioiden/töiden jakaminen voi aiheuttaa vain sen, että kaikki hoidettavat asiat eivät pysy koossa, eivätkä kaikki hankkeeseen osallistuvat ole selvillä hankkeen asioista. Tämän vuoksi parempi vaihtoehto olisikin palkata

henkilö hoitamaan hankkeeseen liittyvät käytännön työt, organisoimaan tapaamiset ja toiminnot ja pitämään yhteyttä hankkeen osallistujatahoihin sekä yhteistyökumppaneihin. Tutkimuksen hankkeille olisi mahdollista olla jopa yhteinen hanketyöntekijä, sillä molemmat hankkeet toimivat samalla alueella, liittyvät turvallisuuteen ja lisäksi osallistujatahot ovat osittain myös samoja, jolloin hanketyö olisi mahdollista pitää hyvin organisoituna, vaikka kyseessä olisikin kahden eri hankkeen toiminnan jatkuminen.

Molemmissa tutkimuksen hankkeissa järjestetyt seminaarit ja koulutukset tulisivat myös saada jatkoa, sillä niiden avulla on helppo pitää hankkeiden aiheita esillä. Lisäksi kirjalliset tuotokset kuten erilaiset toimintaohjeet, esitteet ja mainokset riittävin väliajoin auttavat levittämään ja juurruttamaan hankkeita ja niiden sanomaa. Yksi ehdotus olisi myös järjestää joko molemmissa hankkeissa erikseen tai mahdollisesti yhteinen yleisötilaisuus, jossa olisi yksi tai kaksi alustusta aiheeseen, jonka jälkeen keskusteltaisiin aiheesta ja lisäksi yleisöllä olisi mahdollisuus kysyä ja kommentoida puhujia ja keskustelijoita. Tilaisuus olisi vuorovaikutteinen ja ottaisi huomioon myös alueen asukkaat ja muut asiasta kiinnostuneet. Työtapana voisi käyttää demokraattista dialogia⁵.

Yhteistyön jatkaminen ja lisääminen eri viranomaistahojen kesken on myös erittäin suositeltavaa. Väkivaltatyötä ja yleensäkin työtä turvallisuuden parantamiseksi ei voi tehdä ainoastaan yhden viranomaistahon toimesta ja kuten Väkivallan vähentäminen Porissa väkivallan tihentymäkartoituksen ja yhteisöllisten toimien avulla -hankkeessa on tehty, myös yksityiset liikkeenharjoittajat on otettu mukaan turvallisuuden parantamistyöhön. Laajamittainen yhteistyö, aito kiinnostus ja auttamisen halu ovat avainsanoja sekä Lasta lyömätön Satakunta -hankkeen että Väkivallan vähentäminen Porissa väkivallan tihentymäkartoituksen ja yhteisöllisten toimien avulla -hankkeen jatkumiselle myös hankeajan jälkeenkin. Keinoja hankkeiden jatkumiselle löytyy, kunhan alueen viranomaisilta löytyy resursseja sekä motivaatiota niitä jatkamaan.

⁵ Demokraattinen dialogi eli tasavertainen vuoropuhelu. ”Menetelmällä on erilaisia osallisten vuorovaikutusta ja tasa-arvoisuutta korostavia toimintatutkimuksellisia juuria, joista osa kietoutuu myös oppimisen ja kasvatuksen tutkimukseen. Yhteistä on tutkijoiden ja eri yhteiskunnallisten ryhmien yhteistyö, jossa etsitään ratkaisuja tunnistettuihin, tärkeiksi koettuihin ongelmiin.” (Eskelinen & Leander 2009, 6.)

8.3 Oman työn arviointi

Kaikissa tutkielmissa, kuten myös tässäkin, on omat tutkimukselliset haasteensa ja ratkaisut niihin. Sekä aikaisempien että ulkomaisten tutkimusten puuttumista voidaan pitää puutteena. Kovin laajan tutkimuskirjallisuuden sijasta olen kuitenkin halunnut pysyä avoimena kaikelle uudelle informaatiolle, jota tutkimuksen tekemisessä on tullut esiin. Olen tietoisesti jättänyt pois arviointitutkimuksen kaltaiset tutkimukset, vaikka itse olenkin ollut mukana molempien tutkimuksen hankkeiden arvioinnissa. Oma tutkielmani ei ole kuitenkaan arviointitutkimusta tai evaluaatiota arviointi- tai evaluaatiotutkimuksen merkityksessä. Tavoitteenani on ollut tehdä mahdollisimman aineistolähtöinen tutkimus, mutta olen kuitenkin pitänyt tärkeänä avata tutkielmassa käytettäviä termejä kuten verkostot, moniammatillisuus, väkivalta ja turvallisuus. Tutkimuksen hankkeet ovat paikallisia, turvallisuuteen tähtääviä ja moniviranomaisyhteistyöllä toimineita hankkeita, ja olen halunnut kertoa niistä juuri niin kuin ne ovat minulle näyttäytyneet.

Aineistojen osalta koen, että useamman aineiston avulla olen saanut monipuolisemman kuvan verkostoista kuin mitä esimerkiksi pelkät kyselytutkimuksen menetelmät olisivat antaneet. Myös pelkästään tutkimuksen hankkeita havainnoimalla ja pöytäkirjoja tarkastelemalla siis toisin sanoen, jos tutkimusaineistona olisi ollut vain Lasta lyömätön Satakunta ja Väkivallan vähentäminen Porissa väkivallan tihentymäkartoituksen ja yhteisöllisten toimien avulla -hankkeet ja niihin kuuluvat viranomaiset, kuva verkostoista olisi ollut erilainen, todennäköisesti positiivisempi. Kaikki aineistoni osat ovat antaneet tärkeää tietoa verkostoista, niiden toiminnasta, syntymisestä, kehityksestä, kehittämisen kohteista ja merkityksestä.

Pidän tässä käyttämäni kuvailevan tutkimuksen analyysitapaa relevanttina. Kuvaileva tutkimusote on ollut selkeä valinta, sillä olen yksinkertaisesti halunnut kertoa ja kuvailla, minkälaisia verkostot tutkimuksen hankkeissa ovat, miten ne ovat syntyneet ja mitä merkitystä niillä on esimerkiksi viranomaisille, asiakkaille tai alueelle. Keskusteluteemojen avulla olen puolestaan halunnut esittää aineistoista nousevia diskursseja, jotka ovat merkityksellisiä tutkimuksen hankkeiden kannalta. Uskon, että käyttämäni aineiston avulla olen saanut realistisen kuvan siitä, miltä moniammatillinen verkostotyö näyttää ja miten se vaikuttaa Satakunnassa ja Porissa väkivallan ehkäisy- ja vähentämistyössä.

Lähteet

Alastalo, Marja & Åkerman, Maria (2010) Asiantuntijahaastattelun analyysi: faktojen jäljillä. Teoksessa Johanna Ruusuvuori, Pirjo Nikander & Matti Hyvärinen (toim.) Haastattelun analyysi. Tampere: Vastapaino, 372–392.

Auvinen, Lea (2002) Mitä on verkostotyö. Porin kaupungin henkilöstölehti Karhunpalvelus 3/2002, 7.

Ankkuri. Sosiaalista tukea, väkivallan ja rikosten ehkäisyä, nopeasti moniammatillisesti. Porin kaupunki ja poliisi. Esite.

Barnett, Ola & Miller-Perrin, Cindy L. & Perrin, Robin D. (2005) Family violence across the lifespan. Thousand Oaks: Sage Publications.

Diskurssianalyysi, KvaliMOTV. Menetelmäopetuksen tietovaranto. Viitattu 15.7.2014
<http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/index.html>

Ellonen, Noora (2007) Lapsiin kohdistuva väkivalta tutkimuskohteena. Teoksessa Noora Ellonen, Janne Kivivuori & Juha Kääriäinen Lapset ja nuoret väkivallan uhreina. Poliisiammattikorkeakoulun tiedotteita 64 / 2007. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimustiedonantoja 80. Espoo, Poliisiammattikorkeakoulu. Helsinki: Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos, 11–20.

Ellonen, Noora & Kääriäinen, Juha (2007) Asennekyselyt. Teoksessa Noora Ellonen, Janne Kivivuori & Juha Kääriäinen Lapset ja nuoret väkivallan uhreina. Poliisiammattikorkeakoulun tiedotteita 64 / 2007. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimustiedonantoja 80. Espoo, Poliisiammattikorkeakoulu. Helsinki: Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos, 71–73.

Eskelinen, Ossi & Leander, Anu (toim.) (2009) ”Paremmaksi Poriksi” Näkökulmia kaupungin turvallisuuskysymyksiin. Tampereen yliopiston Porin yksikön julkaisuja 3.

Eskelinen, Ossi & Leander, Anu (2014) Väkivallan vähentäminen Porissa Väkivallan tihentymäkartoituksen ja yhteisöllisten toimien avulla – hankkeen vaikutusten ja toimeenpantavuuden arviointi. Hankkeesta tehdyn ex ante -arvioinnin luonnos, moniste.

Eskola, Jari & Suoranta, Juha (2000) Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Vastapaino: Tampere.

Forsberg, Hannele (2005) Havaita, nimetä, uudelleen määrittää, vaieta. Lapsia koskevan kotiväkivallan kategorisoinnista. Teoksessa Ulla Aatsinki ja Johanna Valenius Ruumiita ja mustelmia. Näkökulmia väkivallan historiaan. Työväen historian ja perinteen tutkimuksen seuran vuosikirja Väki Voimakas. Saarijärvi: Gummerus, 74–90.

Giddens, Anthony (1997) Sociology.

Graham, K., Leonard, K.E., Room, R., Wild, C.T., Pihl, R.O., Bois, C., & Single, E. (1998) Current directions in research on understanding and preventing intoxicated aggression. *Addiction*, 93, 659–676.

Hannula, Jussi (2013) Kartoitus Porin väkivallasta ajalta 1.10.2011–30.9.2012. Moniste.

Hearn, Jeff (1998) *The Violences of Men: How Men Talk About and How Agenciens Respond to Men's Violence to Women*. London: Sage.

Helsingin kaupungin pelastuslaitos. Viitattu 29.7.2014
http://www.hel.fi/hki/pela/fi/Usein+kysytty_#15

Hirsjävi, Sirkka & Hurme, Helena (2008) *Tutkimushaastattelu: teemahaastattelun teoria ja käytäntö*. Helsinki: Gaudeamus.

Holmila, Marja & Warpenius, Katariina & Warsell, Leena & Kesänen, Minna & Tamminen, Irmeli (2009) *Paikallinen alkoholipolitiikka. Pakka-hankkeen loppuraportti. Terveysten ja hyvinvoinnin laitos, raportti 5/2009*.

Honkanummi, Eeva (2005) *Pääomat pääosassa kehittämistyössä*. Viitattu 12.11.2013 www.socca.fi/aineistot/verkostoyhteistyö.doc. Painettuna *Sosiaalipsykologi* 1.

Humppi, Sanna-Mari (2008) *Poliisin tietoon tullut lapsiin ja nuoriin kohdistuva väkivalta. Poliisiammattikorkeakoulun raportteja 75/2008*. Tampere: Poliisiammattikorkeakoulu.

Husso, Marita (2003) *Parisuhdeväkivalta. Lyötyjen aika ja tila*. Tampere: Vastapaino.

Isoherranen, Kaarina (2005) *Moniammatillinen yhteistyö*. Helsinki: WSOY.

Jussi-työ. Ensi- ja turvakotien liitto ry. Viitattu 20.8.2014
<http://www.ensijaturvakotienliitto.fi/tyomuodot/vakivaltatyo/jussi-tyo2/>

Kaitue, Sanna & Noponen, Tanja & Slåen, Anne (2007) *Yleistä muttei yksityistä. Oikeudelliset keinot lähisuhdeväkivallasta selviytymiseen*. Helsinki: Edita.

Kajaanin ammattikorkeakoulu. *Opinnäytetyöpakki. Kuvaileva tutkimus*. Viitattu 28.7.2014
<http://193.167.122.14/Opari/ontTukiTutkKuvaileva.aspx>

Keskinen, Suvi (2005) *Perheammattilaiset ja väkivaltatyön ristiriidat. Sukupuoli, valta ja kielelliset käytännöt*. Tampere: Tampere University Press.

Kihlman, Eila 2005. *Sirpaleista kokonaisuudeksi moniasiantuntijuuden avulla*. Teoksessa Mikko Reijonen (toim.) *Voimaa perhetyöhön*. Jyväskylä: PS-kustannus, 93-117.

Kivivuori, Janne (2007) *Kuritusväkivalta nuorisoriikollisuuskyselyn valossa*. Teoksessa Noora Ellonen, Janne Kivivuori & Juha Kääriäinen *Lapset ja nuoret väkivallan uhreina. Poliisiammattikorkeakoulun tiedotteita 64 / 2007. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimustiedonantoja 80*. Espoo, Poliisiammattikorkeakoulu. Helsinki: Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos, 62-70.

Kivivuori, Janne (2008) *Rikollisuuden syyt*. Helsinki: Nemo.

Koskela, Hille (2009) *Pelkokierre. Pelon politiikka, turvamarkkinat ja kamppailu kaupunkitilasta*. Helsinki: Gaudeamus.

Krug, Etienne G., Dahlberg, Linda L., Mercy, James A., Zwi, Anthony B. & Lozano, Rafael (toim.) (2002) Väki­valta ja terveys maailmassa – WHO:n raportti. Viitattu 1.9.2014
http://apps.who.int/iris/bitstream/10665/42495/6/9529608993_fin.pdf

Kääriäinen, Juha (2007) Väki­valta rikoksena. Teoksessa Noora Ellonen, Janne Kivivuori & Juha Kääriäinen Lapset ja nuoret väkivallan uhreina. Poliisiammattikorkeakoulun tiedotteita 64 / 2007. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimustiedonantoja 80. Espoo, Poliisiammattikorkeakoulu. Helsinki: Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos, 41–51.

Laitinen, Ahti & Aromaa, Kauko (2005) Rikollisuus ja kriminologia. Tampere: Vastapaino.

Leander, Anu & Eskelinen, Ossi (2011) Yhteistyöverkosto lapsiin kohdistuvan perheväkivallan ehkäisytyössä. Satakunnan poliisilaitoksen Lasta lyömätön Satakunta -hankkeen loppuarviointi. Tampereen yliopiston Porin yksikkö. Moniste.

Leander, Anu & Eskelinen, Ossi (2014) Yhteistyöverkosto lapsiin kohdistuvan perheväkivallan ehkäisytyössä, osa II. Moniste.

Malley-Morrison, Kathleen & Hines, Denise A. (2004) Family violence in a cultural perspective. Defining, Understanding, and combating abuse. Thousand Oaks: Sage Publications.

Mehtola, Sirkku (2006) Verkostot auttamisen tukena. Teoksessa Perhe- ja lähisuhdeväki­valta. Auttamisen käytäntöjä. Ensi- ja turvakotien liiton julkaisu 35. Helsinki: Ensi- ja turvakotien liitto ry, 93-103.

Niemelä, Pauli (2007) Vanhuus ja turvattomuus. Teoksessa Marjaana Seppänen, Antti Karisto, Teppo Kröger (toim.) Vanhuus ja sosiaali­työ. Sosiaali­työ avuttomuuden ja toimijuuden välissä. Jyväskylä: PS-Kustannus, 167-179.

Niemi-Iilahti, Anita (2002) Verkostoparadigma ja implementaatiotutkimus. Hallinnon tutkimus 21 (3), 209–220.

Nietola, Vuokko (2011) Väki­valtatyö asiantuntijayhteistyönä. Helsinki: Diakonia-ammattikorkeakoulu.

Oranen, Mikko (2004) Lapsi ja perheväki­valta. Teoksessa Annlis Söderholm, Ritva Halila, Satu Kivitie-Kallio, Jussi Mertsola ja Sirkku Niemi (toim.) Lapsen kaltoinkohtelu. Helsinki: Duodecim, 128–152.

Oranen, Mikko & Keränen, Eija (2006) Lasten auttaminen. Teoksessa Perhe- ja lähisuhdeväki­valta. Auttamisen käytäntöjä. Ensi- ja turvakotien liiton julkaisu 35. Helsinki: Ensi- ja turvakotien liitto ry, 63-83.

Paavilainen, Eija & Pösö, Tarja (2003) Lapset, perhe ja väki­valtatyö. Helsinki: WSOY.

Pakka-toimintamalli. Esite.

Pelottomat puistot - kodikkaat korttelit, kaupunkien turvallisuusohjelma (2010)
Sisäasiainministeriön julkaisu 33/2010. <http://www.intermin.fi/julkaisu/332010?docID=24919>

Peltoniemi, Teuvo (1984) Perheväkivalta. Helsinki: Otava.

Pietikäinen, Sari & Mäntynen, Anne (2009) Kurssi kohti diskurssia. Tampere: Vastapaino.

Pietilä, Ilkka (2010) Ryhmä- ja yksilöhaastattelun diskursiivinen analyysi. Kaksi aineistoa erilaisina vuorovaikutuksen kenttinä. Teoksessa Johanna Ruusuvuori & Pirjo Nikander & Matti Hyvärinen (toim.) Haastattelun analyysi. Tampere: Vastapaino, 212–241.

Piispa, Minna (2004) Väkivalta ja parisuhde. Nuorten naisten kokeman parisuhdeväkivallan määrittely survey-tutkimuksessa. Helsinki: Tilastokeskus.

Pohjolainen, Auli (2004) Moniammatillisen työskentelyotteen perusteita etsimässä. Perheterapia 20 (2), 6-17.

Porin kaupungin turvallisuussuunnitelma vuosille 2009-2012. Toimintaympäristö, riskikartoitus ja johtopäätökset, tavoitteet ja toimenpiteet. Porin kaupunki.

Porin PAKKA. Paikallista alkoholipolitiikkaa. Porin Pakka-hankkeen kotisivut. Viitattu 28.1.2014. <http://www.porinpakka.fi/etusivu>.

Ronkainen, Suvi (2008) Kenen ongelma väkivalta on? Suomalainen hyvinvointivaltio ja väkivallan toimijuus. Yhteiskuntapolitiikka, 73:4, 388-401.

Ruusuvuori, Johanna & Nikander, Pirjo & Hyvärinen, Matti (2010) Haastattelun analyysin vaiheet. Teoksessa Johanna Ruusuvuori, Pirjo Nikander & Matti Hyvärinen (toim.) Haastattelun analyysi. Tampere: Vastapaino, 9-36.

Salmi, Venla & Lehti, Martti & Sirén, Reino & Kivivuori, Janne & Aaltonen, Mikko (2009) Perheväkivalta Suomessa. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen verkkokatsauksia. Viitattu 3.9.2009. <http://www.optula.om.fi/45823.htm>.

Satakunnan Kansa 16.2.2014. Porin Pakasta kärkimalli koko maahan, Uutiset, 11.

Seikkula, Jaakko & Arnkil, Tom Erik (2009) Dialoginen verkostotyö. Helsinki: Terveiden ja hyvinvoinninlaitos.

Sinkkonen, Jari (2004) Lapsen emotionaalinen kaltoinkohtelu. Teoksessa Annlis Söderholm, Ritva Halila, Satu Kivitie-Kallio, Jussi Mertsola ja Sirkku Niemi (toim.) Lapsen kaltoinkohtelu. Helsinki: Duodecim, 75–86.

Sirén, Reino (2000) Pahoinpitelyrikollisuus 1950-1997. Kehityspiirteitä ja kehitystä selittäviä tekijöitä. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen julkaisuja 169. Helsinki: Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos.

Sirén, Reino & Aaltonen, Mikko & Kääriäinen, Juha (2010) Suomalaisten väkivaltakokemukset 1980-2009. Kansallisen uhritutkimuksen tuloksia. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimustiedonantoja 103. Helsinki, Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos.

Sirén, Reino & Lehti, Martti (2006) Musta maaliskuu?: väkivalta ja alkoholin kulutuksen kasvu vuonna 2004. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen julkaisuja 222. Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos, Helsinki.

Sisäministeriö. Ankkuri-malli moniviranomaisyhteistyössä - Sisäisen turvallisuuden ohjelman toimenpiteen 24 toimeenpano alle 18-vuotiaiden rikoksen tekijöiden rikoskierteen ehkäisemiseen (2013). Sisäministeriön julkaisu 30/2013. Viitattu 28.1.2014.
<http://www.intermin.fi/julkaisu/302013>

Strid, Outi (2004) Ennaltaehkäisy ja yhteistyö. Teoksessa Annlis Söderholm, Ritva Halila, Satu Kivitie-Kallio, Jussi Mertsola ja Sirkku Niemi (toim.) Lapsen kaltoinkohtelu. Helsinki: Duodecim, 239–252.

Söderholm, Annlis (2004a) Johdanto. Teoksessa Annlis Söderholm, Ritva Halila, Satu Kivitie-Kallio, Jussi Mertsola ja Sirkku Niemi (toim.) Lapsen kaltoinkohtelu. Helsinki: Duodecim, 10–15.

Söderholm, Annlis (2004b) Lapsen laiminlyönti. Teoksessa Annlis Söderholm, Ritva Halila, Satu Kivitie-Kallio, Jussi Mertsola ja Sirkku Niemi (toim.) Lapsen kaltoinkohtelu. Helsinki: Duodecim, 57–74.

Taskinen Sari (toim.) (2003) Lapsen seksuaalisen hyväksikäytön ja pahoinpitelyn selvittäminen. Asiantuntijaryhmän suositukset sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstölle. Helsinki: Stakes.

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli (2002) Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli (2009) Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

Uusikylä, Petri (1999) Verkosto valintana. Teoksessa Päivi Virtanen (toim.) Verkostoituva asiakastyö. Helsinki: Kirjayhtymä, 47–70.

Vainio, Pasi (2014) SamaaTurvaa. Satakunnan turvallisuussuunnittelun alueellinen verkosto-organisaatio 2013-2016. Moniste

Viinamäki, Leena (2007) Triangulatiivisen tutkimusasetelman soveltamismahdollisuudet. Teoksessa Leena Viinamäki & Erkki Saari (toim.) Polkuja soveltavaan yhteiskuntatieteelliseen tutkimukseen. Helsinki: Tammi, 173-197.

Virtanen, Päivi (1999) Verkostoista voimaa? Teoksessa Päivi Virtanen (toim.) Verkostoituva asiakastyö. Helsinki: Kirjayhtymä, 33–46.

Virtuaali ammattikorkeakoulu. Ylemmän AMK –tutkinnon metodifoorumi. Kuvaileva tutkimus. Viitattu 28.7.2014
<http://www2.amk.fi/digma.fi/www.amk.fi/opintojaksot/0709019/1193463890749/1193464131489/1194289369433/1194290332634.html>

Älä lyö lasta (2010) Kansallinen lapsiin kohdistuvan kuritusväkivallan vähentämisen toimintaohjelma 2010-2015. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö.

LIITE 1

LASTA LYÖMÄTÖN SATAKUNTA -HANKKEEN VIRANOMAISHAASTATTELUIJEN HAASTATTELUTEEMAT KEVÄT 2010

Haastateltavan taustatiedot:

Ammatti/koulutus

Työvuodet nykyisessä virassa

Työvuodet lasten ja nuorten parissa tehtävässä työssä

Sukupuoli

Ikä

Kunta

Perheväkivalta

Minkälaisia perheväkivaltatilanteita olet kohdannut työssäsi?

Jos et ole kohdannut yhtään perheväkivaltatapausta, niin osaisitko kuvitella, minkälaista se olisi?

Miten perheväkivalta tulee ilmi?

Millaisten asioiden perusteella ajattelet, että kyseessä on perheväkivaltatapaus?

Miten olet toiminut, kun olet kohdannut perheväkivaltaa?

Miten laaja yhteiskunnallinen ongelma perheväkivalta mielestäsi on?

Kuuluuko perheväkivalta missään tapauksissa sovittelun piiriin?

Viranomaisille annetut ohjeet

Onko teillä ohjeita perheväkivaltatilanteisiin?

Miten nykyisin menettelette kun kohtaatte tilanteen, jossa lapsi on joutunut perheväkivallan uhriksi?

Ovatko ohjeet lapsen kohdistuvan perhevallan osalta selkeät ja yksiselitteiset?

Ovatko ohjeet tiedossa kaikilla työpaikkasi työntekijöillä?

Ovatko ohjeet kirjalliset, annetaanko ne suullisesti, ovatko ne kenties työpaikkasi verkossa?

Perehdytetäänkö uudet työntekijät näihin ohjeisiin?

Kuinka tarkat ohjeet ovat, onko työntekijällä harkinnanvaraa?

Millaiset ohjeet ovat?

Yhteistyö eri viranomaisten välillä

Missä määrin teette yhteistyötä muiden viranomaisten kanssa perheväkivaltatyössä organisaatiotasolla/työntekijätasolla?

Miten yhteistyö käytännössä tapahtuu? Kuvaile esimerkkitapausta.

Keiden viranomaisten kanssa teette useimmiten yhteistyötä? Keneen otat yhteyttä perheväkivaltatapauksen tullessa ilmi?

Tiedätkö muiden yhteistyöviranomaisten menettelytavoista?

Miten yhteistyö on sujunut muiden viranomaisten kanssa?

Millaisia positiivisia ja negatiivisia kokemuksia sinulla on viranomaisten kanssa tehtävästä yhteistyöstä?

Ohjeiden ja yhteistyön merkitys lasten kannalta

Ovatko ohjeet mielestänne järkevät perheväkivallan uhriksi joutuneiden lasten kannalta? Miksi?

Millaisia seikkoja tulisi lasten kannalta ottaa huomioon ohjeissa? Miksi?

Mikä on mielestänne eri viranomaisten yhteistyön merkitys lasten kannalta? Miksi?

Mitä asioita yhteistyössä tulisi muuttaa, jotta se toimisi paremmin lasten eduksi? Miksi?

Tarve ja halu uudelle mallille

Tiedetäänkö uuden Lasta Lyömätön Satakunta – hankkeessa tehtävän mallin kehittelystä työpaikallasi? Oletko keskustellut tästä työtoverien kanssa?

Mitä mieltä olette Lasta Lyömätön Satakunta – hankkeessa toteutettavan uuden mallin kehittelystä perheväkivaltatilanteisiin?

Vaikuttaako malli tarpeelliselta työntekijän/organisaation kannalta? Mitä hyötyä siitä voisi olla? Miksi?

Onko uudelle mallille käyttöä työntekijälle/organisaatiolle?

Mitä ongelmia tai vaikeuksia uudesta mallista voisi olla?

Ovatko työntekijät ja organisaatio halukkaita uuden mallin käyttöönottoon?

Miten uutta mallia aiotaan toteuttaa käytännössä?

Onko sinulla ideoita mallin kehittämiseksi?

Uudessa mallissa kaavaiillaan ns. nollatoleranssia lapsiin kohdistuvan perheväkivallan osalta. Miltä tämä sinusta kuulostaa?

LIITE 2

LASTA LYÖMÄTÖN SATAKUNTA -HANKKEEN VIRANOMAISHAASTATTELUIJEN HAASTATTELUTEEMAT KEVÄT 2011

Lasta lyömätön Satakunta – hanke

Oletko kuullut Lasta lyömätön Satakunta hankkeesta?

Mistä/keneltä olet kuullut tästä hankkeesta? Onko hanke ollut näkyvä (tiedotusvälineet)?

Tiedätkö mitä Lasta lyömätön Satakunta – hankkeessa tehdään?

Oletko osallistunut johonkin Lasta lyömätön Satakunta – hankkeen tilaisuuteen?

Mihin tilaisuuteen olet osallistunut?

Mitä tilaisuus sinulle antoi?

Miksi Lasta lyömätön Satakunta-hanke on juuri nyt ajankohtainen?

Mitä mieltä itse olet lapsiin kohdistuvasta perheväkivallasta Suomessa?

Lasta lyömätön Satakunta – hankkeen Internet-pohjainen malli

Tiedätkö mikä on Lasta lyömätön Satakunta – hankkeessa luotu Internet-pohjainen malli?

Mistä sait tietää mallista?

Oletko tutustunut tähän Internet-pohjaiseen malliin?

Oletko käyttänyt työssäsi tätä mallia? Minkälaisessa tilanteessa?

Onko malli tuntunut tarpeelliselta ja hyödylliseltä? Entä käytännölliseltä ja selkeältä?

Oletko kaivannut tällaista jo aiemmin?

Oliko malli mielestäsi täysin uusi Suomessa tai ainakin Satakunnassa?

Oletko havainnut mallista jonkinlaisia puutteita tai selkeitä virheitä? Olisiko parannusehdotuksia?

Onko mallista ollut negatiivisia seurausvaikutuksia? Olisiko joku muu malli ollut toimivampi?

Seminaari ja koulutus

Osallistuitko Lasta lyömätön Satakunta – seminaariin?

Mitä mieltä olit seminaarista? Vastasiko se odotuksiasi?

Oletko osallistunut Lasta lyömätön Satakunta – hankkeen koulutustilaisuuksiin? Missä?

Saitko koulutustilaisuuksista tarvittavan tiedon Internet-pohjaisen mallin käyttämiseen?

Antoiko seminaari/koulutustilaisuudet sinulle enemmän valmiuksia kohdata perheväkivallan uhriksi joutunut lapsi/nuori?

Vastasiko tilaisuus muuten odotuksiisi?

Mallin vaikutus työn tekemiseen

Onko malli helpottanut työtäsi? Miten?

Oletko tehnyt yhteistyötä muiden viranomaisten kanssa? Keiden?

Onko yhteistyö lisääntynyt mallin myötä?

Tiedätkö mallin ansiosta paremmin kuin ennen miten muut viranomaiset toimivat perheväkivaltaan liittyvissä tapauksissa? Onko näistä tiedoista ollut apua omassa työssäsi?

Oletko kokenut työssäsi enemmän varmuutta lähteä selvittämään mahdollisia lapsiin/nuoriin kohdistuneita perheväkivaltatapauksia?

Mikä on ollut mielestäsi mallin käyttöön oton oleellisin vaikutus?

Mallin vaikutus lapsiin/nuoriin sekä heidän vanhempiinsa

Onko siitä, että sinulla on Internet-pohjainen malli käytössäsi, ollut hyötyä lapsille/nuorille sekä heidän perheilleen? Millä tavalla tämä on ilmennyt konkreettisesti?

Oletko hankkeen johdosta ajatellut perheväkivaltaa useammin kuin ennen?

Ovatko perheet puhuneet hankkeesta, mallista tai sen vaikutuksista?

Oletko tarkemmin tarkastellut asiakkaita mahdollisen perheväkivallan vuoksi hankkeen johdosta?

Onko perheväkivalta tapauksia tullut aiempaa enemmän esille? Mistä sen luulisit johtuvan?

Miten olet havainnut perheväkivaltatapauksia? Onko havainnointitavoissasi tapahtunut muutoksia?

Ovatko tapaukset edenneet ohjeiden mukaisesti?

LIITE 3

LASTA LYÖMÄTÖN SATAKUNTA -HANKKEEN OHJAUSRYHMÄN RYHMÄHAASTATTELUN TEEMOJA

Tampereen yliopisto
Porin yksikkö
Sosiaalitieteet

Lasta lyömätön Satakunta – jatkoraportointi (Eskelinen & Leander)

Ohjausryhmän haastattelu 12.3.2013

Haastatteluteemoja:

- ohjausryhmän tehtävät ja tehtäväkuvan selvyys
- ohjausryhmän tarpeellisuus
- ohjausryhmän konkreettiset aikaansaannokset
- ohjausryhmän onnistuminen
- ohjausryhmän käsitys aktiivisuudestaan
- mitä olisi pitänyt tehdä toisin
- ovatko Lasta lyömätön Satakunta -hankkeen tavoitteet tulleet tutuiksi kentällä ammattilaisten keskuudessa
- onko hanke kokonaisuudessaan tuonut tavoitteitansa riittävästi esille kentällä
- nettimalli: miten aktiivisesti nettimallia on käytetty (laskuri?)
- mikä hankkeen osalta onnistui parhaiten
- hankkeeseen liittyvät seminaarit: funktio ja onnistuminen
- verkostojen toimivuus: syntyikö hankkeen ansiosta ammattilaisten verkostoja; jos, niin millaisia
- ammattilaisten yhteistyön sujuminen lapsiin kohdistuvan perheväkivallan yhteydessä
- ennaltaehkäisevyys: kehittyikö hankkeen ansiosta
- viranomaisten (ammattilaisten) asenteet: tapahtuiko hankkeen vaikutuksesta muutoksia
- arvio lapsiin kohdistuvan perheväkivallan ilmoituskynnyksen kehittymisestä
- huoltajat: onko tilanne muuttunut hankkeen vaikutuksesta huoltajien osalta--- tietävätkö huoltajat hankkeesta ja onko huoltajien tietoisuus lapsiin kohdistuvasta perheväkivallasta rikoksena lisääntynyt hankkeen ansiosta
- onko ajatuksia hankkeen jatkotoimista: millaisia ja miten niitä on aiottu toteuttaa